

PARTEA ÎNTÎI A RAPORTULUI: DOCUMENTUL GENERAL DE BAZĂ

CHIȘINĂU - 2015

CUPRINS:

1. Privire generală asupra Statului Republica Moldova.....	3-13
A. Specificul situației demografice, economice, sociale și culturale în Republica Moldova.....	13-37
B. Structura constituțională, politică și legală a statului.....	37-49
2. Cadrul general de protecție și promovare a drepturilor omului.....	49
C. Alinierea la normele internaționale în domeniul drepturilor omului.....	49-50
D. Cadrul legal-normativ de protecție a drepturilor omului la nivel național.....	50-56
E. Cadrul de promovare a drepturilor omului la nivel național.....	56-59
F. Procesul de prezentare a rapoartelor la nivel național.....	59-60
3. Informații cu referire la non-discriminare și egalitate și remedii eficiente.....	60-67

1. Privire generală asupra Statului Republica Moldova

1. Republica Moldova e situată în partea centrală a Europei, în nord-estul Balcanilor, pe un teritoriu de 33843,5 km². Numărul populației stabile la 01.01.2015 a constituit 3555,2 mii persoane. La 27 august 1991, Republica Moldova a devenit stat independent și suveran. Din 1992 Republica Moldova este membru al Organizației Națiunilor Unite, din 1995 – membru al Consiliului Europei. Republica Moldova a ratificat majoritatea convențiilor de bază privind drepturile omului, acceptând extensiv obligațiunile care derogă și prezentând periodic rapoartele naționale de implementare. Menționăm că autoritățile din Republica Moldova nu dețin controlul efectiv asupra regiunii transnistrene, context în care toate datele statistice prezentate în acest raport nu includ date din această regiune.

Tratate în domeniul drepturilor omului semnate de către RM în perioada 2009-2014:

1. M00976 Protocol Adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 08.11.2001

Semnat de către RM la Strasbourg la 29.04.2010

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 110 din 09.06.2011

În vigoare pentru RM din 01.01.2012

2. M01322 Protocolul nr. 15 de modificare a Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 24.06.2013

Semnat de către RM la Strasbourg la 18.11.2013

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 59 din 04.04.2014

3. M00842 Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Adoptat/încheiat la New York la 13.12.2006

Semnat de către RM la New York la 30.03.2007

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 166 din 09.07.2010

În vigoare pentru RM din 21.10.2010

4. M00915 Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale

Adoptat/încheiat la Lanzarote la 25.10.2007

Semnat de către RM la 25.10.2007

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 263 din 19.12.2011

În vigoare pentru RM din 01.07.2012

Tratate în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte:

1. M00004 Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Adoptat/încheiat la Roma la 04.11.1950

Semnat de către RM la 13.07.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997 În
vigoare pentru RM din 12.09.1997

2. M00005 Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Adoptat/încheiat la Paris la 20.03.1952

Semnat de către RM la 02.05.1996

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

3. M00006 Protocolul nr.2 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, atribuind Curții Europene a Drepturilor Omului competența de a da avize consultative

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 06.05.1963

Semnat de către RM la 13.07.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

4. M00007 Protocolul nr.3 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, amendînd articolele 29, 30 și 34 ale Convenției

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 06.05.1963

Semnat de către RM la 13.07.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

5. M00008 Protocolul nr.4 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, recunoscînd anumite drepturi și libertăți, altele decît cele deja înscrise în Convenție și în primul Protocol adițional la Convenție

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 16.09.1963

Semnat de către RM la 02.05.1996

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

6. M00009 Protocolul nr.5 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, amendînd articolele 22 și 40 ale Convenției

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 20.01.1966

Semnat de către RM la 13.07.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

7. M00010 Protocolul nr.6 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, privind abolirea pedepsei cu moartea

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 28.04.1983

Semnat de către RM la 02.05.1996

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 01.10.1997

8. M00011 Protocolul nr.7 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 22.11.1984

Semnat de către RM la 02.05.1996

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 01.12.1997

9. M00012 Protocolul nr.8 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Adoptat/încheiat la Viena la 19.03.1985

Semnat de către RM la 13.07.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997

În vigoare pentru RM din 12.09.1997

10. M00013 Protocolul nr.11 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, privind restructurarea mecanismului de control stabilit de convenție

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 11.05.1994

Semnat de către RM la 13.07.1995

- Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997
În vigoare pentru RM din 01.11.1998
11. M00014 Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 01.02.1995
Semnat de către RM la 13.07.1995
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1001-XIII din 22.10.1996
În vigoare pentru RM din 01.02.1998
12. M00016 Carta europeană pentru Autoadministrarea Locală
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 15.10.1985
Semnat de către RM la 02.05.1996
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1253-XIII din 16.07.1997
În vigoare pentru RM din 01.02.1998
13. M00017 Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 26.11.1987
Semnat de către RM la 02.05.1996
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1238-XIII din 09.07.1997
În vigoare pentru RM din 01.02.1998
14. M00018 Protocolul nr.1 la Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 04.11.1993
Semnat de către RM la 02.10.1997
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1238-XIII din 09.07.1997
În vigoare pentru RM din 01.03.2002
15. M00019 Protocolul nr.2 la Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 04.11.1993
Semnat de către RM la 02.10.1997
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1238-XIII din 09.07.1997
În vigoare pentru RM din 01.03.2002
16. M00023 Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei (Convenția privind drepturile omului și biomedicina)

Adoptat/încheiat la Oviedo la 04.04.1997

Semnat de către RM la 06.05.1997

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002

În vigoare pentru RM din 01.03.2003

17. M00031 Convenția-cadru europeană referitoare la cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale

Adoptat/încheiat la Madrid la 21.05.1980

Semnat de către RM la 04.05.1998

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 597-XIV din 24.09.1999

În vigoare pentru RM din 01.02.2000

18. M00032 Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 28.01.1981

Semnat de către RM la 04.05.1998

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 483-XIV din 02.07.1999

În vigoare pentru RM din 01.06.2008

19. M00036 Acordul european privind persoanele participante la proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 05.03.1996

Semnat de către RM la 04.05.1998

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 419-XV din 26.07.2001

În vigoare pentru RM din 01.01.2002

20. M00039 Declarația Universală a Drepturilor Omului

Adoptat/încheiat la New York la 10.12.1948

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990

În vigoare pentru RM din 28.07.1990

21. M00040 Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale

Adoptat/încheiat la New York la 16.12.1966

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990

În vigoare pentru RM din 26.01.1993

22. M00041 Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

Adoptat/încheiat la New York la 16.12.1966

- Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990
În vigoare pentru RM din 26.01.1993
23. M00046 Convenția asupra reducerii cazurilor de pluralitate a cetățeniei și asupra obligației militare în cazul pluralității cetățeniei
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 06.05.1963
Semnat de către RM la 03.11.1998
24. M00048 Convenția cu privire la drepturile copilului
Adoptat/încheiat la New York la 20.11.1989
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990
În vigoare pentru RM din 25.02.1993
25. M00056 Convenția privind drepturile politice ale femeii
Adoptat/încheiat la New York la 20.12.1952
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 707-XII din 10.09.1991
În vigoare pentru RM din 26.04.1993
26. M00057 Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială
Adoptat/încheiat la New York la 21.12.1965
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 707-XII din 10.09.1991
În vigoare pentru RM din 25.02.1993
27. M00060 Convenția europeană cu privire la cetățenie
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 06.11.1997
Semnat de către RM la Strasbourg la 03.11.1998
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 621-XIV din 14.10.1999
În vigoare pentru RM din 01.03.2000
28. M00076 Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
Adoptat/încheiat la Roma la 04.11.2000
Semnat de către RM la Roma la 04.11.2000
29. M00078 Protocol adițional la Convenție referitor la interzicerea clonării ființelor umane
Adoptat/încheiat la Paris la 12.01.1998
Semnat de către RM la 12.01.1999
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002
În vigoare pentru RM din 01.03.2003

30. M00082 Protocol adițional la Convenția-cadru europeană cu privire la cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 09.11.1995
Semnat de către RM la 27.06.2001
În vigoare pentru RM din 28.09.2001
31. M00083 Protocol adițional nr. 2 la Convenția - cadru cu privire la cooperarea transfrontalieră dintre colectivitățile și autoritățile teritoriale în domeniul cooperării interteritoriale
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 05.05.1998
Semnat de către RM la 27.06.2001
În vigoare pentru RM din 28.09.2001
32. M00085 Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 15.10.1975
Semnat de către RM la 27.06.2001
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 722-XV din 07.12.2001
În vigoare pentru RM din 15.06.2002
33. M00094 Protocolul nr. 13 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele
Adoptat/încheiat la Vilnius la 03.05.2002
Semnat de către RM la 03.05.2002
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 272-XVI din 29.07.2006
În vigoare pentru RM din 01.02.2007
34. M00099 Carta europeană a limbilor minoritare și regionale
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 05.11.1992
Semnat de către RM la 11.07.2002
35. M00104 Convenția cu privire la relațiile personale referitoare la copii
Adoptat/încheiat la Strasbourg la 15.05.2003
Semnat de către RM la 15.05.2003
36. M00113 Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului
Adoptat/încheiat la Paris la 14.12.1960
Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 707-XII din 10.09.1991
În vigoare pentru RM din 17.06.1993
37. M00139 Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei

Adoptat/încheiat la New York la 18.12.1979

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 87-XIII din 28.04.1994

În vigoare pentru RM din 31.07.1994

38. M00158 Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante

Adoptat/încheiat la New York la 10.12.1984

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 473-XIII din 31.05.1995

În vigoare pentru RM din 28.12.1995

39. M00195 Amendament la articolul 43 (2) al Convenției cu privire la drepturile copilului

Adoptat/încheiat la New York la 21.12.1995

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1392-XIII din 05.12.1997

În vigoare pentru RM din 18.11.2002

40. M00231 Protocolul nr. 14 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, amendînd sistemul de control al Convenției

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 13.05.2004

Semnat de către RM la 10.11.2004

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 130-XVI din 23.06.2005

În vigoare pentru RM din 01.06.2010

41. M00257 Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii

Adoptat/încheiat la Haga la 25.10.1980

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1468-XIII din 29.01.1998

În vigoare pentru RM din 01.07.1998

42. M00258 Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale

Adoptat/încheiat la Haga la 29.05.1993

Actul de ratificare/aprobare: Hotărîrea Parlamentului nr. 1468-XIII din 29.01.1998

În vigoare pentru RM din 01.08.1998

43. M00336 Protocol facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate la Convenția privind drepturile copilului

Adoptat/încheiat la New York la 25.05.2000

Semnat de către RM la New York la 08.02.2002

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 15-XV din 06.02.2004

În vigoare pentru RM din 07.04.2004

44. M00337 Protocol facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția și pornografia infantilă
Adoptat/încheiat la New York la 25.05.2000
Semnat de către RM la New York la 08.02.2002
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 29-XVI din 22.02.2007
În vigoare pentru RM din 12.04.2007
45. M00338 Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.182 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor
Adoptat/încheiat la Geneva la 17.06.1999
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 849-XV din 14.02.2002
În vigoare pentru RM din 14.06.2003
46. M00348 Protocol Opțional la Convenția împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante
Adoptat/încheiat la New York la 18.12.2002
Semnat de către RM la New York la 16.09.2005
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 66-XVI din 30.03.2006
În vigoare pentru RM din 23.08.2006
47. M00447 Protocol Opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
Adoptat/încheiat la New York la 16.12.1966
Semnat de către RM la New York la 16.09.2005
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 260-XVI din 06.12.2007
În vigoare pentru RM din 23.04.2008
48. M00525 Convenția CSI privind drepturile și libertățile de bază a omului
Adoptat/încheiat la Moscova la 24.09.1993
Semnat de către RM la 24.09.1993
49. M00766 Convenția internațională privind eliminarea și reprimarea crimei de apartheid
Adoptat/încheiat la New York la 30.11.1973
Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 237-XVI din 20.10.2005
În vigoare pentru RM din 27.11.2005
50. M00768 Protocol Adițional la Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane în ceea ce privește aplicațiile biologiei și ale medicinei referitor la interzicerea clonării ființelor umane

Adoptat/încheiat la Paris la 12.01.1998

Semnat de către RM la 12.01.1998

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002

În vigoare pentru RM din 01.03.2003

51. M00781 Protocol Opțional la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei

Adoptat/încheiat la New York la 06.10.1999

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 318-XVI din 15.12.2005

În vigoare pentru RM din 28.02.2006

52. M00813 Al doilea Protocol facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice privind abolirea pedepsei cu moartea

Adoptat/încheiat la New York la 15.12.1989

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 273-XVI din 29.07.2006

În vigoare pentru RM din 20.12.2006

53. M00832 Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate

Adoptat/încheiat la New York la 20.12.2006

Semnat de către RM la Paris la 06.02.2007

54. M00972 Memorandum privind garanțiile juridice și judiciare contra procesării ilegale a datelor cu caracter personal

Adoptat/încheiat la Chișinău la 31.10.2008

Semnat de către RM la Chișinău la 31.10.2008

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 110-XVIII din 18.12.2009

55. M00976 Protocol Adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 08.11.2001

Semnat de către RM la Strasbourg la 29.04.2010

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 110 din 09.06.2011

În vigoare pentru RM din 01.01.2012

56. M01022 Hotărîre privind Regulamentul cu privire la Misiunea observatorilor din partea CSI la alegerile prezidențiale și parlamentare, precum și la referendumurile în statele-membre ale Comunității Statelor Independente

Adoptat/încheiat la Minsk la 26.03.2004

Semnat de către RM la Minsk la 26.03.2004

În vigoare pentru RM din 26.03.2004

57. M01023 Hotărîrea Consiliului Șefilor de State ai CSI cu privire la realizarea Hotărîrii Consiliului Șefilor de State ai Comunității Statelor Independente din 7 octombrie 2002 cu privire la trimiterea de observatori din partea CSI la alegerile Președintelui Republicii Armenia și alegerile în Adunarea Națională a Republicii Armenia

Adoptat/încheiat la Sankt Petersburg la 30.05.2003

Semnat de către RM la Sankt Petersburg la 30.05.2003

58. M01044 Amendament la articolul 20, paragraful 1 din Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW)

Adoptat/încheiat la New York la 22.12.1995

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 237 din 24.09.2010

59. M01171 Planul de operațiuni în cadrul Programului de cooperare între Guvernul Republicii Moldova și Fondul Națiunilor Unite pentru Copii pentru perioada 1997-2001

Adoptat/încheiat la Chișinău la 14.04.1998

Semnat de către RM la Chișinău la 14.04.1998

60. M01322 Protocolul nr. 15 de modificare a Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Adoptat/încheiat la Strasbourg la 24.06.2013

Semnat de către RM la Strasbourg la 18.11.2013

Actul de ratificare/aprobare: Legea nr. 59 din 04.04.2014

A. Specificul situației demografice, economice, sociale și culturale în Republica Moldova

2. Situația demografică a Republicii Moldova a cunoscut o deteriorare profundă și constantă începând cu prima jumătate a anilor 1990, pe fundalul schimbărilor politice, economice și sociale generate de tranziția economică și socială. Deteriorarea nu este specifică numai Republicii Moldova, aproape toate țările Europei de Vest și Europei de Sud Est suportând schimbări demografice considerabile și predominant negative.

3. Pe parcursul anilor 2009-2014 în evoluția proceselor demografice din Moldova au avut loc schimbări esențiale. Astfel, evoluția demografică a țării se manifestă ca fenomen de „declin demografic”, cu numărul populației în scădere continuă, datorită sporului natural și migrator negativ¹ (tabelul nr. 1). Mecanismele care au condus la reducerea numărului și deteriorarea structurii pe vârste a populației sunt determinate de aspectul nefavorabil al fertilității, migrației externe și mortalității generale a populației. Concomitent, reducerea natalității a provocat un dezechilibru în structura pe vârste a populației și a intensificat procesul de îmbătrânire demografică.

4. Numărul populației stabile la 01.01.2015 a constituit 3555,2 mii persoane. Din numărul total al populației 51,9% sunt femeii, iar 48,1% - bărbații.

Tabelul nr.1. Structura populației

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul populației stabile la sfârșitul anului, mii persoane	3563,7	3560,4	3559,5	3559,5	3557,6	3555,2
diferența față de anul precedent	-3,8	-3,3	-0,9	0,0	-1,9	-2,4
În % față de total:						
bărbați	48,1	48,1	48,1	48,1	48,1	48,1
femei	51,9	51,9	51,9	51,9	51,9	51,9
Revin femeii la 100 de bărbați	108	108	108	108	108	108
Numărul populației stabile, mii pers. inclusiv:						
0 – 14 ani	595,5	585,5	577,3	572,8	569,2	567,9
15 – 17 ani	169,4	160,1	149,9	139,3	130,6	123,0
15 – 64 ani	2607,4	2619,5	2628,6	2632,5	2631,3	2619,6
16 – 56/61 ani	2371,3	2374,8	2369,6	2361,9	2349,2	2332,0
57/62 ani și peste	543,4	550,6	566,0	581,7	598,5	616,2
Structura populației pe vârste (în % față de total)						
Total populație la începutul anului, %						
0 -14 ani	16,7	16,4	16,2	16,1	16,0	16,0
0-15 ani	18,2	17,8	17,5	17,3	17,1	17,1

¹ Începând cu anul 1997 datele statistice nu includ informația de pe teritoriul stîng al Nistrului (Transnistria)

15 – 24 ani	18,4	17,8	17,0	16,2	15,3	14,5
25 – 49 ani	37,0	37,3	37,6	38,1	38,6	39,1
50 – 64 ani	17,8	18,5	19,2	19,7	20,0	20,1
65 ani și peste	10,1	10,0	9,9	9,9	10,0	10,3
Raportul de dependență demografică (%)	44,4	44,6	45,0	45,7	46,5	47,5
Îmbătrânirea populației, (ponderea persoanelor în vîrstă de 60 ani și peste), %						
Total	14,0	14,4	14,8	15,3	15,7	16,2
urban	12,7	13,2	13,9	14,6	15,2	15,9
rural	15,0	15,2	15,5	15,8	16,1	16,4
bărbați	11,5	11,8	12,2	12,6	13,0	13,4
femei	16,4	16,8	17,3	17,8	18,3	18,8
Schimbările populației pentru un an, (mii persoane)	-3,8	-3,3	-0,9	0,0	-1,9	-2,4
Spor/scădere naturală (nașteri-decese), mii persoane	-1,3	-3,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,9
Sold migrator, mii persoane	-2,5	-0,1	-0,8	0,1	-1,7	-1,5

Sursa: BNS

5. Datele cu privire la situația populației după religie, limbă, naționalitate sunt prezentate în baza recensământului din 2004 și astfel, conform indicelui confesional, marea majoritate a populației (93%) este creștin-ortodoxă. Cu referire la naționalitate, majoritatea populației o constituie moldovenii (76,5%), rușii (11,3%) și ucrainenii (5,5%).

6. Analizând dinamica speranței de viață la naștere din 2009 până în 2014, observăm o tendință clară de majorare a speranței de viață, atât la femei, cât și la bărbați. Astfel, speranța de viață a crescut cu 2,6 ani în mediul urban și cu 1,8 ani în cel rural (tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2. Reproducerea populației. Speranța de viață

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul născuților-vii	40803	40474	39182	39435	37871	38616
Rata natalității (la 1000 locuitori), ‰						
Total	11,4	11,4	11,0	11,1	10,6	10,9
urban	10,1	10,2	9,8	10,0	9,3	9,3

rural	12,4	12,2	11,8	11,9	11,6	12,0
Rata fertilității totale	1,33	1,31	1,27	1,28	1,24	1,28
urban	1,05	1,06	1,01	1,03	0,98	1,00
rural	1,58	1,53	1,48	1,48	1,45	1,50
Speranța de viață la naștere (ani)	69,3	69,1	70,9	71,1	71,9	71,5
urban	71,5	72,0	73,2	73,5	74,0	74,1
rural	68,0	67,4	69,5	69,6	70,5	69,8
bărbați	65,3	65,0	66,8	67,2	68,1	67,5
femei	73,4	73,4	74,9	75,0	75,6	75,4
Numărul copiilor născuți în afară de căsătoriei, inclusiv:						
	9351	9063	8470	8847	8316	8233
mediul urban	2853	2719	2536	2718	2493	2368
mediul rural	6498	6344	5934	6129	5823	5865
în % față de numărul total al născuților - total, inclusiv:						
	22,9	22,4	21,6	22,4	22,0	21,3
mediul urban	19,1	18,0	17,4	18,3	17,8	16,8
mediul rural	25,1	25,0	24,1	25,0	24,4	23,9

Sursa: BNS

7. Durata medie a vieții în Republica Moldova în anul 2014 a constituit 71,5 ani, inclusiv la bărbați – 67,5 și la femei – 75,4 ani. În acest an s-a înregistrat o majorare a numărului decedaților comparativ cu anul 2013, rata mortalității constituind 11,1 decedați la 1000 locuitori. Rata mortalității infantile de asemenea a fost în creștere, fiind 9,6 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii. Prin urmare, indicatorul speranța de viață la naștere a scăzut comparativ cu anul precedent cu 0,4 ani, în mare măsură datorită creșterii mortalității bărbaților din mediul rural (cu 0,95 ani).

8. Femeile trăiesc mai mult decât bărbații cu 7,9 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților. Datorită nivelului diferențiat al mortalității, în anul 2014, durata medie a vieții a locuitorilor din mediul urban a fost mai mare decât a celor din mediul rural, respectiv cu câte 4,5 ani pentru bărbați și 3,5 ani pentru femei.

9. Scăderea natalității și emigrarea a diminuat numărul populației tinere și, în mod automat, a crescut ponderea populației în etate, mărinnd gradul de îmbătrânire demografică. În anul 2014

ponderea persoanelor în vîrstă de 60 ani și peste a constituit 16,2% (2009 – 14%). Astfel, în 2014 coeficientul îmbătrînirii populației constituie 16,2%, procesul de îmbătrînire fiind mai accentuat în localitățile rurale, unde ponderea persoanelor în etate de 60 ani și peste este de 16,4%, față de 15,9% în mediul urban. Printre persoanele în vîrstă de 60 ani și peste prevalează femeile, cu ponderea de 18,8%, ponderea bărbaților constituind 13,4%. Din acest considerent grija pentru destinul populației va trebui diferențiată pe diferite categorii de vîrstă și va necesita accentuare mai profundă pentru persoanele în etate, în scopul garantării unei îmbătrîniri active și în siguranță.

10. Îmbătrînirea este o tendință structurală demografică cu potențiale consecințe sociale și economice dramatice, atât pentru bugetele de stat, cât și pentru populație. Pensiile și serviciile de sănătate sunt, în mod evident, cele mai afectate domenii. Dezechilibrul de gen în unul din segmentele cele mai vulnerabile al populației, cum sunt persoanele cu vîrsta înaintată, va solicita efort pentru specializarea mai mult feminină a serviciilor sociale, medicale și psihosociale.

11. Evoluția proceselor demografice din anul 2009 denotă o diminuare a scăderii naturale a populației (de la 1,3 mii în anul 2009 la 0,9 mii persoane în anul 2014) și o diminuare a ratei de fertilitate, de la 1,33 în 2009 la 1,28 în 2014 (tabelul nr. 2).

12. În anul 2014 numărul născuților vii a fost de 38616 copiii, mai mare cu 745 copii față de anul 2013 și cu 2187 copii mai mic față de anul 2009. Rata natalității în 2014 a fost de 10,9, iar în anul 2009 constituia 11,4 născuți vii la 1000 de locuitori (tabelul nr. 2). Nivelul natalității în localitățile rurale se menține mai înalt decât în localitățile urbane, în anul 2014 fiind de 12% în mediul rural față de 9,3% în mediul urban și, respectiv, 12,4% în localitățile rurale față de 10,1% în mediul urban în anul 2009 (tabelul nr. 2).

13. În perioada de raportare se conturează o tendință pozitivă de micșorare a numărului copiilor născuți înafara căsătoriei, cu prevalență în mediul rural (tabelul 2). Totuși, menționăm că legislația Republicii Moldova nu stabilește statutul de mamă singură. Protecția socială tuturor familiilor cu copii este bazată pe principiul echității sociale, nu este bazată pe categorii de populație, ci pe evaluarea veniturilor gospodăriilor casnice.

14. Indicatorul mortalității generale din Republica Moldova pe parcursul ultimilor ani are tendință de micșorare: de la 11,8 cazuri (2009) până la 11,1 cazuri (2014) la 1000 de locuitori (tabelul nr. 3).

Tabelul 3. Ratele mișcării naturale a populației (la 1000 locuitori, în ansamblu pe republică)

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Născuții – vii	11,4	11,4	11,0	11,1	10,6	10,9

Decedați	11,8	12,3	11,0	11,1	10,7	11,1
Rata sporului natural (la 1000 locuitori), ‰						
Total	-0,4	-0,9	0,0	0	-0,1	-0,2
urban	1,1	1,1	1,4	1,4	0,9	0,6
rural	-1,4	-2,3	-1,1	-1,1	-0,8	-0,9

Sursa: BNS

15. Constatăm că rata nupțialității este în scădere. Astfel, dacă în anul 2009 aceasta era de 7,5% la 1000 locuitori, în 2014 aceasta constituia 7,2%, scăderea fiind atestată atât în mediul urban cât și cel rural. Totodată, stabilim o micșorare ne semnificativă a ratei divorțialității de la 3,3% în 2009 la 3,1% în 2014. Remarcăm că dacă în mediul urban rata divorțialității este în scădere de la 7% în 2009 la 5,2% în 2014, atunci în mediul rural se atestă o creștere dublă: de la 0,8% în 2009 la 1,6% în anul 2014 (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4. Starea familială: căsătorii, divorțuri

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rata nupțialității (la 1000 locuitori), ‰	7,5	7,4	7,3	6,8	6,9	7,2
mediul urban	9,1	8,9	8,9	8,3	8,4	8,9
mediul rural	6,4	6,4	6,1	5,8	5,8	6,0
Rata divorțialității (la 1000 locuitori), ‰	3,3	3,2	3,1	3,0	3,0	3,1
mediul urban	7,0	6,9	5,8	5,2	5,1	5,2
mediul rural	0,8	0,6	1,2	1,4	1,5	1,6
Structura divorțurilor conform duratei căsătoriei, % din total						
pînă la 1 an	3,6	3,0	2,9	2,9	2,8	2,9
1 – 4 ani	27,4	28,6	27,5	27,8	25,4	23,3
5 – 9 ani	20,9	21,6	23,7	24,7	26,5	26,2
10 – 14 ani	14,9	13,7	13,6	12,6	12,9	13,4
15 – 19 ani	13,8	13,3	12,4	11,5	10,8	10,6
20 și peste	19,5	19,8	19,8	20,6	21,6	23,6

Sursa: BNS

16. În perioada anilor 2009–2014 numărul mediu de persoane în gospodărie a scăzut de la 2,6 persoane pînă la 2,4. În 2014 gospodăriile monoparentale reprezintă 2% din total gospodării față de

2,3% în anul 2009. Din gospodăriile monoparentale 94 la sută sînd conduse de femei (87,6% în 2009). – a se vedea tabelul nr. 5

Tabelul nr. 5

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul mediu de persoane în gospodărie	2,6	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4
Gospodăriile monoparentale, %	2,3	2,0	2,0	2,1	1,8	2,0
din care conduse de femei, %	87,6	89,1	94,0	92,3	87,7	94,0

17. Situația demografică este influențată esențial și de fenomenul migrației externe, care este caracteristic în special persoanelor tinere și adulte, contribuind la procesul de îmbătrânire demografică. Potrivit datelor statistice oficiale, în anii 2009-2014 din țară au emigrat definitiv cu traiul peste hotare 23318 persoane, au imigrat în țară 17861 cetățeni străini și s-au repatriat 5695 persoane (preponderent din Federația Rusă și Ucraina). Constatăm că numărul emigranților sau plecați din Republica Moldova este în scădere, iar numărul persoanelor plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă este în creștere (tabelul nr. 6).

Tabelul nr. 6. Migrația

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Persoanele plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă (mii persoane)	294,9	311,0	316,9	328,3	332,5	341,9
bărbați	185,8	198,0	204,4	218,6	216,9	219,0
femei	109,1	113,0	112,5	109,7	115,6	122,8
urban	89,5	90,6	92,7	90,2	94,4	96,7
rural	205,4	220,5	224,2	238,1	238	245,2
Numărul emigranților sau plecați din RM (persoane)	6663	4714	3920	3062	2585	2374
bărbați	3138	2193	1761	1392	1201	1119
femei	3525	2521	2159	1670	1384	1255
inclusiv în:						
Germania	264	220	179	218	256	223
Israel	278	232	204	198	169	210
Rusia	1866	1162	858	772	684	788
S.U.A.	899	523	538	245	160	285

Canada	10	5	6	6	4	5
Ucraina	2952	2227	1827	1360	1054	602
alte țări	394	345	308	263	258	261
Numărul imigranților care au sosit în RM, persoane:	2010	2512	2704	3093	3349	4187
bărbați	1318	1726	1950	2183	2333	2928
femei	692	786	754	910	1016	1259
copii pînă la 16 ani	28	33	43	55	63	69
pensionari	84	69	1
Scopul sosirii, persoane:						
imigrație de familie	906	905	854	1054	1073	1242
la studii	514	794	720	614	708	928
la muncă	590	813	865	955	1062	1359
Nivelul de studii al imigranților, persoane						
superioare	687	793	1015	1249	1268	1626
medii speciale	481	537	732	762	823	694
medii generale	740	1068	671	876	875	1465
medii incomplete	53	56	169	68	219	149
primare sau fără studii	49	25	15	22	22	19
Au sosit în RM din:	0	33	102	116	142	234
Bulgaria						
China	28	43	21	25	18	37
Iordania	8	23	21	23	38	26
Israel	7	3	8	6	8	16
Kazahstan	278	482	455	407	463	525
Palestina	14	17	18	9	18	11
România	186	309	360	445	600	852
Rusia	230	294	240	305	335	516
Siria	34	34	34	65	64	34
S.U.A.	39	59	75	176	129	199
Sudan	3	4	3	4	1	10

Turcia	224	287	266	337	445	421
Ucraina	436	375	384	403	394	534
alte țări	523	582	819	888	836	1006
Repatriați, persoane	2222	1678	654	378	323	440
Rusia	1033	856	375	230	193	203
Ucraina	812	529	206	113	105	198
alte țări	377	293	73	35	25	39

Sursa: Biroul Național de Statistică

18. În contextul procesului de îmbătrânire a populației, trebuie luate în considerare și particularitățile procesului migrațional, caracteristicile calitative și cantitative ale populației migrante, intensitatea și durata migrației, prezența potențialului de migranți în țară, predispoziția migranților spre revenire sau nu în țară, și alte aspecte, care induc modificări semnificative în procesele demografice și economice.

19. În Republica Moldova, în perioada de raportare, politica social-economică promovată în toate domeniile de activitate a fost orientată spre menținerea stabilității macroeconomice, continuarea reformelor și renașterea economiei, extinderea sectorului privat, restructurarea unităților economice, consolidarea disciplinei fiscale, reducerea datoriilor la achitarea salariilor și pensiilor, asigurarea protecției sociale a populației.

20. Cu excepția anilor de criză (2009, 2012), pe parcursul perioadei analizate s-a înregistrat o creștere economică continuă. (tabelul nr. 7) În perioada anilor 2009-2014 economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere cumulativă a PIB de circa 20%. Cu toate acestea, Republica Moldova rămâne țara cu cel mai mic PIB per capita printre statele europene și mai are mult pînă la alinierea la nivelul statelor UE, unde PIB per capita în mediu este de 8 ori mai mare comparativ cu Republica Moldova.

Tabelul nr. 7. Principalii indicatori macroeconomici

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PIB (prețuri curente), mil. lei	60.430	71.885	82.349	88.228	100.510	111.757
PIB pe cap de locuitor (prețuri curente), lei	16.948	20.181	23.132	24.786	28.245	31.424
Indicele volumului fizic al PIB față de anul precedent	94,0	107,1	106,8	99,3	109,4	104,6

(Creșterea PIB real), %						
PIB (prețuri curente), mil. USD	5.438	5.813	7.016	7.284	7.983	7.961
PIB pe cap de locuitor (prețuri curente), USD	1.525	1.632	1.971	2.046	2.243	2.238

Sursa: Biroul Național de Statistică

21. În anul 2014 economia Republicii Moldova a înregistrat o evoluție ascendentă, în special datorată recoltei agricole înalte și creșterii cererii pentru producția moldovenească în țările UE. Practic, toate tipurile de activități economice au înregistrat creștere. Totodată, impactul negativ al restricțiilor asupra exporturilor moldovenești (producția vinicolă și produsele agricole), impuse de către autoritățile de resort din Federația Rusă, precum și situația economică nefavorabilă din regiune s-au resimțit în special la finele anului 2014, încetinind evoluția unor indicatori macroeconomici.

22. Comparativ cu perioada anului 2009, în anul 2014 se înregistrează o majorare a datoriei de stat internă și externă. La situația din 31 decembrie 2014, soldul datoriei de stat a fost format din 1 306,1 mil. dolari SUA datorie de stat externă și 7 075,4 mil. lei datorie de stat internă. Soldul datoriei de stat externe, la situația din 31 decembrie 2014, s-a majorat cu 532,4 mil. dolari SUA sau cu 68,8%, comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2009. Ponderea datoriei de stat externe în PIB, la situația din 31 decembrie 2014, a constituit 18,2%, înregistrând o majorare în raport cu sfârșitul anului 2009 cu 2,5 p.p. Soldul datoriei de stat interne, la sfârșitul anului 2014, a crescut cu 1 970,5 mil. lei sau cu 38,6%, comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2009. Ponderea datoriei de stat interne în PIB, la situația din 31 decembrie 2014, a constituit 6,3%, cu 2,1 p.p. mai puțin comparativ cu finele anului 2009. – a se vedea tabelul nr. 8

Tabelul nr. 8. Datoria de stat internă și externă a Republicii Moldova, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Datoria de stat internă, mil. lei	5 104,9	5 304,9	5 814,9	6 158,9	6 675,8	7 075,4
Datoria de stat externă, mil. dolari SUA	773,7	1 116,2	1 142,5	1 245,6	1 290,2	1 306,1

Sursa: Ministerul Finanțelor

23. În vederea eficientizării și asigurării unei monitorizări comune a asistenței externe, Guvernul Republicii Moldova și partenerii de dezvoltare au semnat Acordul privind Principiile de

Cooperare în domeniul eficientizării asistenței oficiale pentru dezvoltare acordate Republicii Moldova.

24. În același timp, persistă un șir de probleme care împiedică atingerea parametrilor propuși ai creșterii economice: condițiile de trai ale populației sunt nesatisfăcătoare, veniturile pe cap de locuitor rămân a fi unele dintre cele mai scăzute în Europa, indicatorii nivelului de trai și cei sociali au cele mai joase valori în comparație cu alte țări aflate în tranziție.

25. În 2003 venitul mediu disponibil pe membru de familie acoperea 67,3% din minimul de existență, în anul 2009 această sumă a crescut la 98,2%, iar în 2014 – 108,6%. În același timp, experții recomandă realizarea unei analize calitative a raportului dintre venitul disponibil și minimul de existență. Menționăm că a fost adoptată Legea nr. 152 din 05.07.2012 cu privire la minimul de existență care stabilește cadrul legal privind reglementarea garanțiilor minime de stat în domeniul veniturilor populației, în procesul de implementare a politicilor statului în domeniul social, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat.

26. În 2014 se observă descreșterea ratei sărăciei absolute și ratei sărăciei extreme comparativ cu anul 2009 (tabelul nr. 9). În general se observă o tendință de micșorare atât a ponderii populației sub pragul național al sărăciei absolute (rata sărăciei absolute), cât și a ponderii populației aflate sub nivelul minim de consum alimentar, exprimat în valoare energetică (2 282 kcal/zi) (rata sărăciei extreme).

Tabelul nr. 9. Principalii indicatori social-economici ai veniturilor și standardelor de viață ale populației

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Câștigul salarial mediu lunar al unui salariat în economie, lei ¹	2747,6	2971,7	3042,2	3386,2	3674,2	4172,0
Veniturile disponibile ale populației (media lunară pentru un membru al gospodăriei casnice), lei	1166,1	1273,7	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5
Ponderea venitului din activitatea salarială în volumul total al veniturilor disponibile,%	45,3	42,6	44,7	42,7	41,6	41,6
Minimul de existență lunar, lei	1187,8	1373,4	1503,0	1507,5	1612,3	1627,1
Pragul sărăciei absolute (lei)	945,9	1015,9	1093,1	1143,4	1196,0	1257,0
Pragul sărăciei extreme (lei)	511,5	549,4	591,2	618,4	646,8	679,8
Raportul dintre venitul disponibil și minimul de existență, %	98,2	92,7	96,1	100,1	104,3	108,6
Raportul dintre salariul mediu lunar și minimul de existență pentru populația	219,6	204,5	201,8	219,3	2,2 ori	2,4 ori

aptă de muncă, %						
Raportul dintre pensia medie lunară și minimul de existență pentru pensionari, %	75,8	68,5	66,9	73,5	76,9	80,9
Pondere a populației sub pragul național absolut al sărăciei (rata sărăciei absolute), %	26,3	21,9	17,5	16,6	12,7	11,4
Pondere a populației aflate sub nivelul minim de consum alimentar, exprimat în valoare energetică (2 282 kcal/zi) (rata sărăciei extreme), %	2,1	1,4	0,9	0,6	0,3	0,1
Coeficientul inegalității (Gini), cheltuieli de consum pe persoană	0,3045	0,3022	0,2866	0,2744	0,2682	0,2504

¹ Anii 2009-2010 cuprind unitățile economice și sociale cu 20 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare.

Anii 2011-2013 cuprind unitățile economice și sociale cu unu și mai mulți salariați.

Anul 2014 cuprinde unitățile economice și sociale cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare.

Sursa: Biroul Național de Statistică

27. Categoriile cele mai vulnerabile ale populației expuse spre sărăcie sunt cele tradiționale: gospodăriile numeroase și cele formate din mai mulți copii, gospodăriile care se întrețin din veniturile obținute din activități agricole, persoanele în vârstă, persoanele cu dizabilități.

28. Deși pe parcursul anilor s-au înregistrat tendințe pozitive care atestă creșterea bunăstării populației, totuși copiii se confruntă cu un risc mai mare de sărăcie în comparație cu populația totală, iar familiile cu 3 și mai mulți copii reprezintă cea mai vulnerabilă categorie a populației din țară. Cele mai înalte rate ale sărăciei sînt înregistrate la familiile cu 3 și mai mulți copii. Circa 24,9% din gospodăriile cu trei și mai mulți copii cad sub incidența sărăciei, aceasta fiind cea mai înaltă rată a sărăciei comparativ cu alte grupuri vulnerabile. Nivelul sărăciei la categoria respectivă depășește de mai bine de 2 ori media pe țară.

Tabelul 10: Nivelul sărăciei în gospodăriile cu copii

Rata sărăciei absolute, gospodării cu copii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1 copil	21,0	20,4	12,8	13,6	10,7	10,1
2 copii	27,7	22,9	18,8	18,0	12,1	11,6
3+ copii	47,5	38,2	38,0	34,0	32,5	24,9

29. Datele statistice cu privire la structura cheltuielilor de consum 2009-2014 indică asupra prevalenței cheltuielilor pentru produse alimentare (cu o creștere de la 40,8% în anul 2009 la 43,8% în 2014), întreținerii locuinței (de la 16,2% în 2009 la 18,9% în 2014) (tabelul nr. 11). Acest fapt,

limitează accesul populației, în special a persoanelor sărace, la unele servicii și bunuri necesare unui trai decent. Cheltuielile pentru procurarea produselor alimentare și achitarea serviciilor comunale absorb circa 63% din bugetul familiilor.

Tabelul nr. 11. Principalii indicatori social-economici ai veniturilor și standardelor de viață ale populației

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cheltuieli de consum total (medii lunare pe o persoană), lei	1217,4	1371,7	1534,1	1598,6	1775,8	1816,7
inclusiv în % pentru:						
Produse alimentare	40,8	40,8	42,5	43,2	42,9	43,8
Băuturi alcoolice, tutun	1,8	1,8	1,8	1,7	1,5	1,3
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,3	10,8	10,4	10,6	10,3	10,6
Întreținerea locuinței	16,2	17,8	18,1	18,6	19,2	18,9
Dotarea locuinței	3,9	3,9	3,7	3,5	3,6	3,5
Sănătate	6,2	6,4	5,4	5,6	5,7	5,6
Transport	4,7	5,0	5,2	4,2	4,7	4,4
Comunicații	5,0	4,6	4,4	4,4	4,2	4,3
Agrement	2,0	1,7	1,7	1,5	1,5	1,3
Învățământ	0,5	1,3	1,1	1,0	0,9	0,7
Hotel, restaurant, cantină etc.	2,5	2,2	1,9	1,7	1,5	1,5
Diverse	4,1	3,8	4,0	4,0	4,0	4,0

Sursa: BNS

30. Pe parcursul ultimilor ani se notează o descreștere a deceselor copiilor sub 5 ani, inclusiv și a mortalității infantile. Astfel, mortalitatea infantilă a constituit 9,6 la 1000 născuți vii în anul 2014, față de 12,1 în anul 2009 (tabelul nr. 12).

Tabelul nr. 12. Rata mortalității infantile și a mortalității copiilor sub 5 ani

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mortalitatea infantilă (la 1000 născuți vii)	12,1	11,7	10,9	9,8	9,4	9,6
Mortalitatea copiilor sub 5 ani (%)	14,3	13,6	13,4	12,1	12,0	11,7

Sursa: Ministerul Sănătății

31. Numărul de copii decedați în vârstă sub un an în anul 2014 a fost de 372 cazuri, comparativ cu 493 cazuri în anul 2009. Totodată se atestă o rată a mortalității infantile mai mare în mediul rural față de cel urban. În structura mortalității infantile după principalele cauze de deces, pe parcursul ultimilor ani, mari devieri nu se notifică. Rămân a fi stabil înalte decesele copiilor primului an de viață și sub 5 ani condiționate de malformații congenitale, plasându-se în structură pe locul II, după afecțiunile perinatale.

32. Menționăm aspectul social al problemei, determinat și de nivelul slab de pregătire și de responsabilitate a unor părinți referitor la îngrijirea copiilor. Sănătatea copiilor depinde nu numai de nivelul de organizare și calitatea asistenței medicale, dar și de îngrijirile nemedicale, inclusiv regimul zilnic și alimentația copiilor, mai cu seamă a copiilor primului an de viață și sub 5 ani. În acest sens, se conturează necesitatea fortificării capacităților părinților cu referire la îngrijirea și educarea copiilor în spiritul unui mod sănătos de viață.

33. Coeficientul mortalității materne reprezintă un indicator integral, care practic caracterizează aspectele medico-organizatorice, social-economice și de influențare a factorilor nocivi ai mediului ambiant asupra sănătății generale a femeii și în prim plan a sănătății reproducerii. În perioada anilor 2009 – 2014 se atestă o descreștere a mortalității materne, aceasta atingând în anul 2014 nivelul 15,5 la 100 mii nașteri. În același timp, în pofida măsurilor întreprinse, pe parcursul anilor 2010 și 2012 a crescut coeficientul mortalității materne (tabelul nr. 13).

Tabelul nr. 13. Rata mortalității materne (la 100 mii născuți vii)

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total, inclusiv:	17,2	44,5	15,3	30,4	15,8	15,5
risc obstetrical direct	9,8	19,8	7,6	17,7	7,9	15,5
risc obstetrical indirect	7,4	24,7	7,7	12,7	7,9	0

Sursa: Ministerul Sănătății

34. Pe parcursul anului 2010 în republică s-a notificat o creștere a mortalității generale, influențată de creșterea nivelului morbidității prin gripa provocată de noul tip de virus A (H1N1), inclusiv și a mortalității în rândul femeilor gravide, parturientelor și lăuzelor. În general, rata mortalității generale se menține constantă.

35. Pe parcursul a 2010 s-au micșorat numărul de decese materne determinate prin risc obstetrical direct. Astfel, mortalitatea maternă cauzată de hemoragii s-a micșorat de 2 ori (de la 36% în 2009 la 18% în 2010), iar complicațiile septice cu 3 % (de la 20% în 2009 la 17% în 2010).

Ascensiunea mortalității materne în anul de referință se datorează preponderent deceselor prin risc obstetrical indirect (53%), determinate de gripă pandemică (29,4%, - 5 cazuri), urmate de maladiile oncologice și tumori (11,8% - 2 cazuri), infarctul miocardic (5,9% - un caz), icterul nuclear (5,9% - un caz).

36. Numărul total al avorturilor și numărul avorturilor la 100 nou-născuți vii notifică a descreștere pe parcursul anilor de raportare, totuși numărul avorturilor la 1000 femei în vîrstă de 15-49 ani în perioada 2010 – 2013 a înregistrat un indicator mai ridicat ca în anul 2009. Concomitent, menționăm că a scăzut numărul de cazuri de întrerupere a sarcinii de către persoane pînă la 15 ani (de la 13 persoane în 2009 la 5 persoane în 2014) (tabelul nr. 14).

Tabelul nr. 14. Sarcina femeilor, întreruperea sarcinii

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul de avorturi (inclusiv și mini-), mii cazuri	14634	14785	15710	14838	14511	13930
la 1000 femei în vîrstă de 15-49 ani	14,8	15,0	16,1	15,3	15,1	14,6
Numărul avorturilor la 100 născuți-vii	36,2	36,6	40,4	37,4	36,8	33,8
Întreruperea sarcinii, pers.:						
pînă la 15 ani	13	11	9	9	9	5
15 – 19 ani	1505	1350	1768	1383	1241	1026
inclusiv la 1000 femei:						
pînă la 15 ani	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,02
15 – 19 ani	10,1	9,5	13,2	10,9	10,5	9,3

Sursa: Ministerul Sănătății

37. Prevenirea infecției HIV reprezintă o prioritate pentru sistemul de sănătate publică din Republica Moldova. În conformitate cu clasificarea Organizației Mondiale a Sănătății, în țară infecția HIV/SIDA se află în stadiul de epidemie concentrată. În ultimii ani predomină transmiterea infecției HIV/SIDA pe cale sexuală, creșterea ponderii cazurilor noi în populația rurală, migranților, cu reducerea cazurilor noi în rândul utilizatorilor de droguri injectabile (UDI).

38. Maladiile social condiționate continuă să fi e o provocare majoră. Nu a fost posibil să fie stopată creșterea incidenței HIV/SIDA. Deși incidența HIV/SIDA atît în rîndul populației generale, cît și printre persoanele tinere (între 15 și 24 de ani) a rămas relativ stabilă în 2009 și 2010,

indicatorii sunt departe de cei preconizați, iar din 2011 încep să crească din nou atingând în anul 2014 nivelul de 20,45 la 100 mii populație adultă – a se vedea tabelul nr. 15.

Tabelul nr. 15. Incidența HIV/SIDA la adulți

Indicatorii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Incidența HIV/SIDA la 100 mii populație	17,1	17,1	17,6	18,5	17,99	20,45

39. Concomitent menționăm, că în perioada raportată s-a înscris o descreștere a incidenței sifilisului, gonoreei și a infecției trihomoniaza printre adulți, pe când infecția cu Chlamydia transmisă pe cale sexuală a avut o evoluție sinusoidală. O creștere vertiginoasă a infecțiilor ano-genitale prin virusul herpetic (virus simplex) în rândul adulților a fost înscrisă în a. 2013 – a se vedea tabelul nr. 16.

Tabela nr. 16. Incidența infecțiilor a căror mod de transmitere este în special sexual la adulții

Indicatorii la 100 mii locuitori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Incidența sifilisului total	84,8	84,0	75,6	76,8	75,2	61,2
Incidența gonoree	51,5	43,7	41,4	37,9	32,0	33,4
Incidența trihomoniaza	510,7	490,1	423,3	386,3	403,2	308,2
Incidența infecții cu Chlamydia transmise pe cale sexuală	114,2	82,1	122,9	108,3	206,7	81,9
Incidența infecții ano-genitale prin virusul herpetic (virus simplex)	80,7	81,8	97,4	53,3	163,0	68,5

Sursa: Ministerul Sănătății

40. În perioada de referință s-a înscris o descreștere a incidenței prin tuberculoză (caz nou) la adulți de la 108 la 100 mii locuitori în anul 2009 până la 90,9 la 100 mii locuitori în anul 2014. - a se vedea tabelul nr. 17

Tabelul nr. 17. Incidența infecțiilor a căror mod de transmitere este în special sexual la adulții.

Indicatorii la 100 mii locuitori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Incidența prin tuberculoză la adulți	108	104,2	105,4	105,3	101,2	90,9

Sursa: Ministerul Sănătății

41. În creștere continuă este prevalența hepatitelor virale și a cirozelor hepatice virale printre populația adultă – a se vedea tabelul nr. 18

Tabelul nr. 18. Prevalența hepatite cronice și ciroze hepatice la adulții.

Indicatorii la 100 mii locuitori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prevalența hepatite cronice virale la adulți	961,1	1090,9	1173,5	1264,7	1371,9	1464,4
Prevalența hepatite cronice nevirale la adulți	1138,1	1177,4	1182,7	1151,8	1124,6	1083,5
Prevalența hepatite cronice la adulți	2099,2	2268,2	2356,2	2416,5	2496,5	2547,9
Prevalența ciroze hepatite virale la adulți	143,9	155,6	164,3	168,5	172,7	179,2
Prevalența ciroze hepatite la adulți	345,3	370,7	370,3	370,3	351,4	349,5
Prevalența hepatite cronice și ciroze hepatite la adulți	2453,5	2638,9	2726,5	2786,8	2847,9	2897,4

Sursa: Ministerul Sănătății

42. Rămîne constantă prevalența maladiilor psihice, alcoolismului și psihozelor la adulți, pe cînd prevalența narcomaniei la acest contingent a înscris o creștere dinamică în perioada anilor 2009-2014, respectiv de la 311,1 pînă la 381,5 la 100 mii locuitori - a se vedea tabelul nr. 19

Tabelul nr. 19. Prevalența prin tulburări mintale și de comportament la adulți.

Indicatorii la 100 mii locuitori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prevalența prin maladii psihice adulți	2821,5	2847,5	2819,3	2825,1	2886,3	2800,2
Prevalența prin alcoolism și psihoze adulți	1663,1	1667,7	1649,3	1651,0	1625,4	1631,5
Prevalența prin narcomanie adulți	311,1	319,9	331,4	346,3	363,0	381,5

Sursa: Ministerul Sănătății

43. Analiza mortalității specifice pentru ambele genuri și după principalele cauze de deces a scos în evidență următoarele 10 cauze majore de mortalitate: bolile aparatului circulator, tumori, bolile aparatului digestiv, traume și otrăviri, bolile aparatului respirator, bolile infecțioase și parazitare, bolile sistemului nervos, bolile endocrine, bolile genito-urinare, malformații congenitale.

44. Reducerea mortalității la populația în vîrstă aptă de muncă reprezintă o problemă majoră de sănătate publică. Profilaxia traumatismului și intoxicațiilor, depistarea precoce și tratamentul adecvat al maladiilor cardiovasculare, oncologice și infecțioase (tuberculoza) sunt direcțiile prioritare în acest domeniu.

45. În domeniul învățămîntului pe parcursul ultimilor ani (2009-2014) se atestă o evoluție relativ stabilă a ratei de cuprindere în învățămîntul primar (92,4% în 2014), cât și cel gimnazial

(86,8% în 2014), atestându-se totuși o mică descreștere comparativ cu anul 2009, situația fiind determinată de factorul demografic.

46. Rețeaua instituțiilor de învățământ preuniversitar din republică în anul de studii 2009-2010 a cuprins un număr de 340977 de elevi: 168409 fete și 172568 băieți. Numărul elevilor din învățământul preuniversitar s-a diminuat cu 17,9% față de anul 2009-2010. Diferențele de gen nu sunt semnificative atât în învățământul primar, cât și cel gimnazial (tabelul nr. 20).

Tabelul 20. Rata de cuprindere în învățământ

	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Rata brută de cuprindere în învățământul primar, total	93,5%	93,6%	93,8%	93,8%	93,1%	92,4
Băieți	93,7%	94,0%	93,9%	93,7%	93,3%	92,9
Fete	93,3%	93,2%	93,7%	93,8%	92,9%	91,9
Rata brută de cuprindere în învățământul gimnazial, total	88,8%	88,1%	87,5%	86,7%	87,0%	86,8
Băieți	89,5%	88,4%	88,0%	87,1%	87,4%	86,9
Fete	88,2%	87,8%	87,0%	86,2%	86,7%	86,7
Rata învățător/elev în:						
Clasele 1-4	16	15	16	16	17	17
Clasele 5-9	11	10	9	9	9	9

Sursa: Biroul Național de Statistică

47. Cu referire la rata repetenței în instituțiile de învățământ gimnazial se constată o mică descreștere de la 0,3% în anul școlar 2009-2010 la 0,2% în anul școlar 0,2%, cu o ușoară creștere în anul școlar 2014-2015. – a se vedea tabelul nr. 21

Tabelul nr. 21. Rata repetenției și procentajul de abandon a instituțiilor de învățământ primar și secundar și a instituțiilor de învățământ vocațional.

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Rata repetenției în instituțiile de învățământ gimnazial (%).	0,3	0,1	0,11	0,17	0,2	0,37

2.	Procentajul de abandon în instituțiile de învățământ primar și secundar general.	x	x	x	x	x	0,18

Sursa: Ministerul Educației

48. Evoluția nivelului de alfabetizare al populației pe parcursul ultimilor ani a fost relativ stabilă, constituind 87,9%. Diferențele de gen se mențin la nivel de 1,6% (tabelul nr. 22). În opinia specialiștilor aceasta se datorează mai multor factori: demografic, migrațional etc.

Tabelul nr. 22. Rata de alfabetizare

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	87,9	87,7	87,7	87,9	87,8	87,9
femei	88,2	88,4	88,3	88,2	88,6	88,7
bărbați	87,5	86,9	87,0	87,5	87,0	87,1

Sursa: BNS

49. Analizând datele privind ocuparea forței de muncă constatăm că a scăzut numărul populației economic-active (de la 1265,3 mii persoane în anul 2009 la 1232,4 mii persoane în anul 2014). Totuși, numărul populației ocupate în 2014 este relativ stabil față de anul 2009.

50. Conform cifrelor din tabelul nr. 23, constatăm o scădere majoră a numărului șomerilor din Republica Moldova și anume de la 81,0 mii persoane în anul 2009 la 47,5 mii persoane în anul 2014.

Tabelul nr. 23. Indicatorii privind ocuparea forței de muncă

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Populația economic activă, mii pers.	1265,3	1235,4	1257,5	1214,5	1235,8	1232,4
bărbați	648,5	630,6	642,3	618,4	630	625,5
femei	616,8	604,8	615,3	596,1	605,8	606,9
Populația ocupată, mii pers.	1184,4	1143,4	1173,5	1146,8	1172,8	1184,9
bărbați	597,7	573,3	592,6	576,2	592,1	596,6
femei	586,7	570,1	580,9	570,5	580,7	588,3

ponderea populației ocupate din populația stabilă, %	33,2	32,1	33,0	32,2	32,9	33,3
Numărul șomerilor, mii pers. (Conform metodologiei BIM)	81,0	92,0	84,0	67,7	63,1	47,5
bărbați	50,8	57,3	49,6	42,2	38,0	28,9
femei	30,2	34,7	34,4	25,6	25,1	18,6
ponderea șomerilor din populația de 15 ani și peste, %	2,3	2,6	2,4	1,9	1,8	1,3
Ponderează populației inactive din populația stabilă,%	64,5	65,3	64,7	65,9	65,3	65,4
Rata generală șomajului, %	6,4	7,4	6,7	5,6	5,1	3,9
bărbați	7,8	9,1	7,7	6,8	6,0	4,6
femei	4,9	5,7	5,6	4,3	4,1	3,1
urban	8,0	9,6	8,2	7,3	6,3	5,2
rural	5,0	5,4	5,2	3,9	4,1	2,7
tineri în vîrstă 15-24 ani	15,4	17,8	14,9	13,1	12,2	9,8
Rata de ocupare, %	40,0	38,5	39,4	38,4	39,3	39,6
bărbați	42,6	40,9	42,1	40,6	41,8	42,1
femei	37,7	36,4	37,1	36,5	37,0	37,4
urban	43,6	42,7	44,1	43,6	42,8	41,8
rural	37,4	35,4	36,0	34,6	36,6	38,0

Sursa: BNS

51. Din distribuția ocupării după activitățile din economia națională rezultă că în 2014, în sectorul agricol au activat 361,1 mii persoane (30,5% din totalul persoanelor ocupate). Față de 2013 numărul populației ocupate în agricultură a crescut cu 23,2 mii, sau cu 6,9%.

52. În sectorul informal au lucrat 16,1% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 32,5% au avut un loc de muncă informal – a se vedea tabelul nr. 24.

Tabelul nr. 24. Populația ocupată după activități economice, tipul unității de producție și ani

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Activități economice - total	Tipul unității de producție - total	1184,4	1143,4	1173,5	1146,8	1172,8	1184,9
	Întreprinderi ale	937,4	888,3	910	876,7	878,6	864,5

	sectorului formal						
	Întreprinderi ale sectorului informal	246,9	255	263,5	270	294,2	320,4
Agricultura, economia vînatului, piscicultura	Tipul unității de producție - total	333,7	314,7	323	303,3	337,9	361,1
	Întreprinderi ale sectorului formal	153,6	127,4	129,1	102	113,7	114,2
	Întreprinderi ale sectorului informal	180,1	187,3	193,9	201,3	224,2	246,9
Industrie	Tipul unității de producție - total	155,4	145,8	153,2	150,9	142,4	145,6
	Întreprinderi ale sectorului formal	152,3	142,3	148,7	147,3	139,9	141,9
	Întreprinderi ale sectorului informal	3,2	3,5	4,4	3,6	2,6	3,6
Construcții	Tipul unității de producție - total	72,9	67,5	66,8	70,2	65	66,4
	Întreprinderi ale sectorului formal	36	28,5	26,3	30,3	28,4	28,4
	Întreprinderi ale sectorului informal	36,9	39	40,5	39,9	36,6	38
Comerț cu ridicată și amănuntul, Hoteluri și restaurante	Tipul unității de producție - total	217,4	213,4	223	209,3	211,4	202,8
	Întreprinderi ale sectorului formal	204,8	202,7	210,6	195,8	195,9	188,3
	Întreprinderi ale sectorului informal	12,6	10,7	12,4	13,5	15,4	14,5
Transporturi și comunicații	Tipul unității de producție - total	68	63,7	67	70,5	73,2	67,7
	Întreprinderi ale sectorului formal	61,1	57,2	62	64,5	66,5	60,7
	Întreprinderi ale sectorului informal	6,9	6,5	4,9	6	6,7	7
Administrație publică, Învățămînt, Sănătate și asistența socială	Tipul unității de producție - total	248,6	250,7	250,2	247,1	235,6	230,9
	Întreprinderi ale sectorului formal	248	250	249,6	246,9	235,4	230,5
	Întreprinderi ale	0,6	0,7	0,5	0,2	0,3	0,4

	sectorului informal						
Alte activități	Tipul unității de producție - total	88,4	87,6	90,4	95,5	107,2	110,3
	Întreprinderi ale sectorului formal	81,7	80,2	83,5	89,9	98,8	100,5
	Întreprinderi ale sectorului informal	6,7	7,4	6,8	5,5	8,4	9,8

Sursa: Biroul Național de Statistică

53. Conform informației parvenite din partea întreprinderilor ponderea salariaților membri ai sindicatelor la 31 decembrie 2014 a fost de 42,5% (în anul 2013-44,0%).

54. Totodată, ANOFM contribuie la realizarea mai multor măsuri pe piața muncii, care sunt în concordanță cu prevederile legislației în domeniu și care sporesc nivelul de ocupare a populației. Potrivit legislației privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă șomerii se pot adresa la agențiile teritoriale care sunt amplasate în 35 localități ale Republicii Moldova: 32 - în raioane, 2 - în municipii și 1 - în UTA Găgăuzia pentru a beneficia de măsuri active și pasive. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă în comun cu structurile sale teritoriale depun eforturi de adaptare a serviciilor prestate la necesitățile atât persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă cât și angajatorilor, venind cu servicii tot mai noi pe piața muncii. Prin intermediul diverselor instrumente informative: site, portal, facebook, emisiuni radio și TV, pliante informative, broșuri, banere și afișe informative, articole în presă la nivel național/ local, seminare cu șomerii și angajatorii și spot-uri se pun la dispoziția populației o gamă largă de informații cu referire la piața muncii.

Persoanele interesate pot obține informații cu privire la piața muncii, locurile de muncă vacante etc. accesând portalul www.angajat.md, site-ul www.anofm.md, și la Centrul de Apel „Piața Muncii” la telefonul 0 8000 1000 (apel gratuit în Moldova), apel taxabil din străinătate (373 22) 838 414.

Promovarea imaginii Agenției Naționale se realizează și prin intermediul paginii oficiale de **Facebook**, lansate la 25 ianuarie 2013, scopul căruia este apropierea atât de beneficiarii serviciilor prestate de agențiile teritoriale, dar și de cetățenii aflați la muncă peste hotare. Avantajele pe care le are o pagină de facebook a unei instituții derivă mai ales din posibilitatea de a promova imaginea și serviciile prestate în mod gratuit, cu posibilitatea ca mesajul transmis să ajungă instantaneu și corect la destinație. De la lansare (25.01.2013) până la 1 ianuarie 2015 pagina a acumulat 640 de fani, care urmăresc postările zilnic. Femeile au constituit cca 70% din totalul celor care urmăresc postările plasate pe pagină, iar tinerii cca 53%. Pagina se actualizează periodic cu informații de interes atât pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, cât și pentru angajatori.

55. Serviciile de mediere se acordă gratuit de către agenții persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și constau atât în informarea privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor, cât și în preselecția candidaților corespunzător cerințelor locurilor de muncă oferite, în concordanță cu pregătirea, aptitudinile și interesele acestora. Prin intermediul serviciilor prestate de agențiile teritoriale au fost obținute următoarele performanțe reflectate în tabelul de mai jos (tabelul nr. 25).

Tabelul nr. 25. Dinamica serviciilor de mediere a muncii, 2009-2014

	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei
Șomeri înregistrați	79241	39856	81523	40960	67254	33575	51378	26787	43463	23206	42166	21244
Plasați în câmpul muncii	17001	9292	14681	8006	13548	7738	15561	8557	16722	9482	16366	8768
Beneficiari de servicii de mediere	105488	53803	104457	54155	85694	44558	71685	37972	45661	24164	28573	14555
Servicii telefonice	6074	-	4951	-	3775	-	6108	-	5635	-	4314	-
Organizate seminare informativ-instructive	371	-	641	-	683	-	668	-	718	-	693	-
Informarea privind piața forței de muncă (radio, tv, presă)	683	-	694	-	662	-	581	-	708	-	629	-

Sursa: ANOFM

56. Pentru a facilita integrarea pe piața muncii, activitatea de mediere a muncii a fost susținută de organizarea târgurilor locurilor de muncă, acestea implicând participarea atât a angajatorilor, cât și

persoanelor în căutarea unui loc de muncă. În urma târgurilor a crescut numărul persoanelor angajate în câmpul muncii în anii 2009-2014 (tabelul nr. 26).

Tabelul nr. 26. Târguri ale locurilor de muncă, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul târgurilor ale locurilor de muncă organizate	45	63	71	91	84	78
Numărul agenților economici participanți la târguri	413	458	366	541	653	781
Numărul locurilor vacante prezentate la târg	5508	7214	7666	10457	10164	11029
Numărul persoanelor participante la târg	6424	11098	8635	11940	12138	10590
Numărul persoanelor angajate în urma târgurilor	1444	1785	1761	1885	2111	1934

Sursa: ANOFM

57. Platforma www.e-angajare.md a fost lansată în luna decembrie, 2013 și oferă șansa cetățenilor noștri de acasă cât și celor aflați peste hotare, să cunoască solicitările de moment ale angajatorilor și să aplice direct pentru postul de muncă ales. În perioada de referință au fost desfășurate 6 ediții ale Târgurilor on-line „Locuri de muncă din industria prelucrătoare”, „Locuri de muncă pentru Tineret” și „Carriere în domeniul Tehnologiilor informaționale”.

58. În premieră, în luna octombrie, 2014 a avut loc Târgul locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități, organizat de Asociația Copiilor Surzi din Moldova în parteneriat cu Agenția Națională. Au fost prezente Direcția Generală Asistență Socială a Consiliului mun.Chișinău, Inspectoratul de Stat al Muncii, SA „Insula Speranțelor”, Școala Profesională Nr.8, Școala specială pentru copii, ONG-le: Asociația „MOTIVAȚIE”, Centrul „OSORC” din Tiraspol, Centrul de cultură Japoneză, Asociația de Sprijin a Copiilor cu Handicap Fizic din Peresecina, etc.

59. Formarea profesională asigură facilitarea integrării sociale a șomerilor în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii; permite schimbarea calificării determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacității de muncă.

Datele privind plasarea în câmpul muncii după absolvirea cursurilor pot fi vizualizate în tabelul nr. 27.

Tabelul nr. 27. Formarea profesională a șomerilor în anii 2009- 2014

Nr.	Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Numărul șomerilor care au absolvit un curs de formare profesională, pers.	4453	2380	2235	2485	2568	2884
	din care femei	3179	1703	1596	1819	1888	2092
3.	Plasați în rezultatul absolvirii unui curs de pregătire profesională, pers.	2987	1751	1506	1839	1977	2492
	din care femei	2146	1297	1059	1303	1463	1759

Sursa: ANOFM

60. Ponderea cea mai mare a persoanelor înmatriculate la cursuri de formare profesională o dețin șomerii cu studii gimnaziale – 1369 persoane (51,5%), urmași de cei cu studii medii de cultură generală / liceale – 471 persoane (17,8%). Ponderea celor cu studii superioare și medii de specialitate a constituit 10,6% și respectiv 7,2%. În aspect de gen, numărul femeilor a constituit 73% din numărul total de absolvenți, iar tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 29 ani – 71%.

B. Structura constituțională, politică și legală a statului

61. În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției. Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă (1994). Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

62. Republica Moldova și-a asumat angajamentul să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Constituția Republicii Moldova recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

63. Constituția Republicii Moldova asigură drepturile și libertățile fundamentale într-o societate democratică. Cetățenii Republicii Moldova pot alege și pot fi aleși fără deosebire de rasă,

naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială (Codul Electoral, art.3). Codul electoral (1997, modificat ulterior) constituie o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor în mod democratic.

64. Conform prevederilor Constituției cetățenii au dreptul la vot și de a fi aleși de la vârsta de 18 ani. Excepție fac cei recunoscuți incapabili sau condamnați la privațiune de libertate prin hotărâre definitivă a instanței de judecată. Cetățenii ce au atins vârsta de 25 de ani pot candida pentru postul de primar, de la 18 ani – pentru postul de consilier local. Cetățenii Republicii Moldova participă la alegeri prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Conform legislației, în spitale și alte instituții se deschid secții de votare pentru cel puțin 30 de alegători. Urnele mobile sunt aduse până la domiciliul alegătorilor, dacă sunt solicitate.

65. Conform legislației naționale alegerile parlamentare și locale sunt organizate o dată la patru ani. Conform legislației, buletinele se tipăresc în limbile română și rusă, și Codul electoral a fost publicat în ambele limbi. Procesul de votare se asigură și peste hotarele țării, atât în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare, cât și în afara acestora începând cu 2010. Modificarea respectivă (2010) a fost adoptată prin prisma ameliorării realizării dreptului de vot și numărului extins al cetățenilor RM aflați în afara țării.

66. La 31 decembrie 2014 în Republica Moldova erau înregistrate 43 partide politice, dintre care 5 formațiuni au devenit parlamentare în urma alegerilor din noiembrie 2014.

67. Comisia Electorală Centrală prezintă următoarele cifre statistice privind numărul de alegători care au participat la votare în cadrul: alegerilor parlamentare din 05.04.2009 – rata de participare - 57,54 %; alegerilor parlamentare din 29.07.2009 – rata de participare - 58,77 %; alegerilor parlamentare din 28.10.2010 – rata de participare - 63,37 %. I tur de scrutin din 5 iunie 2011 — rata de participare - 54,59 %; II tur de scrutin din 19 iunie 2011 — rata de participare - 54,41 %. Rata de participare la alegerile parlamentare din noiembrie 2014 a fost de 55,80 %. În tabelul nr. 28 sunt prezentate date privind numărul total al persoanelor cu drept de vot, iar în tabelul nr. 29 sunt prezentate date privind numărul de plângeri privind desfășurarea alegerilor pe tipuri de încălcări.

Tabelul nr. 28. Numărul total a persoanelor cu drept de vot.

Anul	Tipul scrutinului	Numărul alegătorilor încluși în listele	Numărul alegătorilor încluși în listele
------	-------------------	--	--

		electorale	electorale suplimentare
2009	Alegeri parlamentare din 5 aprilie 2009	2 564 710	100 906
2009	Alegeri parlamentare anticipate din 29 iulie 2009	2 603 158	105 223
2010	Alegeri parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010	2 645 488	165 448
2011	Alegeri locale generale din 5 iunie 2011	2 702 003	
2014	Alegeri parlamentare din 30 noiembrie 2014	2 800 827	155 443

Tabelul nr. 29 Numărul de plângeri privind desfășurarea alegerilor pe tipuri de încălcări.

Anul	Tipul scrutinului	Examinarea contestațiilor și petițiilor
2009	Alegeri parlamentare din 5 aprilie 2009	<p>Pe parcursul perioadei electorale, la Comisia Electorală Centrală au parvenit 186 de contestații. Dintre acestea 25 au fost remise spre examinare după competență consiliilor electorale de circumscripție și altor autorități. Asupra a 107 contestații au fost adoptate 91 de hotărâri. În acest context, 13 contestații au fost admise integral, 31 admise parțial, iar 63 au fost respinse ca fiind neîntemeiate sau din lipsă de probe.</p> <p>La 41 de contestații a fost remis răspuns solicitantului prin scrisoare. 9 contestații au fost retrase de către contestatar, iar 1 contestație a fost depusă de persoană neîmputernicită.</p> <p>Drept urmare a soluționării acestor contestații, Comisia Electorală Centrală a constatat încălcări ale legislației electorale de către unii concurenți electorali și instituții ale audiovizualului, fiind încălcate prevederile art.13 alin.(3), art.32 alin.(7), art.36 alin.(1), art.38 alin.(6), (7), (8), art.47 alin.(1), (4), (7), (14) din Codul electoral, pct.17, 18, 24, 27, 33 din Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2043 din 2 februarie 2009.</p>

2009	Alegeri parlamentare anticipate din 29 iulie 2009	<p>Pe parcursul perioadei electorale, la Comisia Electorală Centrală au parvenit 74 de contestații. Dintre acestea 3 au fost remise spre examinare după competență consiliilor electorale de circumscripție și altor autorități. Asupra a 50 de contestații au fost adoptate 37 de hotărâri. În acest context, 3 contestații au fost admise integral, 12 admise parțial, iar 17 au fost respinse ca fiind neîntemeiate sau din lipsă de probe. Asupra a 5 contestații s-a luat act prin hotărâre și au fost transmise organelor competente spre soluționare.</p> <p>La 16 contestații a fost remis răspuns solicitantului prin scrisoare.</p> <p>1 contestație a fost examinată de organul electoral teritorial, iar 4 contestații au fost retrase de către contestatar.</p> <p>Drept urmare a soluționării acestor contestații, Comisia Electorală Centrală a constatat încălcări ale legislației electorale de către unii concurenți electorali și instituții ale audiovizualului, și anume ale art.18 alin.(3), art.38 alin.(6), (8), art.47 alin.(1), (2), (5), (7), (12), (14), 64 alin.(3) din Codul electoral, pct.11, 22, 24, 25, 27, 31, 36 din Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 29 iulie 2009 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2641 din 23 iunie 2009.</p>
2010	Alegeri parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010	<p>La Comisia Electorală Centrală au fost depuse 82 de contestații (dintre care 3 de completare) din partea alegătorilor concurenților electorali, precum și din partea altor părți, care însă nu reprezintă subiecții unei contestații potrivit art. 65 alin. (1) din Codul electoral.</p> <p>În majoritatea cazurilor Comisia Electorală Centrală a fost sesizată asupra încălcării legislației electorale în efectuarea agitației electorale de către concurenții electorali, efectuarea agitației electorale în ziua alegerilor și cea precedentă, ne-reflectarea în rapoartele financiare a cheltuielilor legate de difuzarea și plasarea publicității electorale sau reflectarea unor informații ne-veridice, utilizarea resurselor administrative, nesuspendarea din funcție a unor candidați a concurenților electorali, comiterea unor erori în listele electorale, asupra modului de constituire a birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate, precum și asupra acțiunilor/inacțiunilor altor instituții/organizații. Comisia a fost sesizată asupra unor erori comise atât în ziua votării, cât și în procesul de votare și totalizare a rezultatelor votării. Au fost invocate încălcări ale prevederilor art. 13 alin. (3), art. 29 alin. (11), art. 38 alin. (2), (5), (7) - (9), art. 39, art. 47, art. 54, art. 64¹ alin. (6), (10), art. 84 din Codul electoral.</p> <p>Drept urmare a examinării acestor contestații, Comisia</p>

		<p>Electorală Centrală a adoptat hotărâri pe marginea a 45 de contestații, a răspuns prin scrisori la 5 contestații (cerințele invocate fiind soluționate în regim de lucru). 16 contestații au fost restituite, prin scrisori de însoțire, ca fiind depuse de persoane neîmputernicite și/sau nu constituie obiectul unei contestații, o contestație a fost restituită, întrucât anterior CEC a adoptat o hotărâre pe marginea unei contestații prin care s-au invocat aceleași încălcări. 12 contestații au fost transmise spre examinare conform competenței, 2 contestații au fost retrase de către contestatari, o contestație a fost examinată de către CECEM Chișinău nr. 1, fiind inițial transmisă CEC, conform competenței. CEC a adoptat 34 de hotărâri asupra a 45 de contestații, prin care: 21 au fost admise, 8 admise parțial, 14 respinse ca fiind neîntemeiate, lipsă de probe sau tardive, asupra a 2 din ele s-a luat act și a fost stabilit că examinarea obiectului acestora nu ține de competența Comisiei.</p>
2011	Alegeri locale generale din 5 iunie 2011	<p>Pe parcursul perioadei electorale, la Comisia Electorală Centrală au fost depuse 108 contestații (dintre care 3 de completare) din partea alegătorilor (cetățeni), concurenților electorali, precum și din partea altor persoane care nu reprezintă subiecții unei contestații potrivit art. 65 alin. (1) din Codul electoral. Astfel, 7 contestații au fost depuse de către alegători (cetățeni), 47 – de către concurenții electorali, 22 contestații (dintre care 2 de completare) – de către pretendenți la calitatea de candidați pentru funcția de primar/consilier local, precum și persoane împuternicite prin procură de către partide, alte organizații social-politice, blocuri electorale în vederea depunerii actelor la organul electoral respectiv pentru înregistrarea candidaților desemnați. 32 de contestații au fost depuse de către persoane neîmputernicite.</p> <p>Comisia Electorală Centrală a fost sesizată în majoritatea cazurilor asupra încălcării legislației electorale în partea ce ține de stabilirea localului și timpului de recepționare a documentelor; desfășurarea procedurilor de tragere la sorți; înregistrarea/respingerea înregistrării candidaților desemnați; ordinea de înscriere în buletinul de vot; asupra textului buletinelor de vot, în special cu referire la simbolul electoral; efectuarea agitației electorale de către concurenții electorali; utilizarea resurselor administrative; nesuspendarea din funcție a candidaților concurenților electorali; efectuarea procedurilor electorale de către organele electorale în ziua votării; asupra acțiunilor/inacțiunilor altor instituții/organizații, precum și asupra acțiunilor concurenților electorali care, în opinia contestatarilor, conțineau elemente constitutive ale infracțiunilor/contravențiilor legate de efectuarea alegerilor.</p>
2014	Alegeri parlamentare din 30 noiembrie	<p>De la începutul perioadei electorale și până în data de 30 noiembrie 2014, inclusiv, la Comisie au fost depuse 78 contestații din partea a 10 concurenți electorali, dintre care 10 au</p>

2014	<p>fost înregistrate în ziua alegerilor. În majoritatea cazurilor Comisia Electorală Centrală a fost sesizată în legătură cu încălcarea legislației electorale la efectuarea agitației electorale de către concurenții electorali, efectuarea agitației electorale în ziua alegerilor și cea precedentă zilei alegerilor, nereflectarea în rapoartele financiare a cheltuielilor legate de difuzarea și plasarea publicității electorale sau reflectarea unor informații neveridice, utilizarea resurselor administrative, nesuspendarea din funcție a unor candidați ai concurenților electorali, de asemenea au fost depuse 4 contestații obiectul cărora a constituit lezarea onoarei și demnității candidaților unor concurenți electorali, precum și acțiunile discriminatorii față de unii candidați ai unui concurrent electoral</p> <p>Comisia a fost sesizată despre erorile comise atât în ziua votării, cât și în procesul de votare de membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare, precum și cu privire la dificultățile întâlnite în cadrul nefuncționării temporare a SIAS “Alegeri”.</p> <p>A fost invocată încălcarea prevederilor art. 13 alin. (3), art. 36, art. 38, art. 46, art. 47, art. 64¹ alin. (5-6) din Codul electoral.</p> <p>Drept urmare a examinării acestor contestații, Comisia Electorală Centrală a adoptat hotărâri pe marginea a 38 contestații, 12 contestații au fost restituite prin scrisori de însoțire pe motiv că cele invocate nu constituiau obiectul unei contestații, 21 contestații au fost transmise spre examinare după competență, 6 contestații au fost retrase de către contestatari, o contestație nu a fost examinată, deoarece a fost depusă concomitent în instanța de judecată.</p> <p>CEC a adoptat 36 hotărâri asupra a 38 contestații dintre care: 6 admise, 7 admise parțial, 24 respinse ca fiind neîntemeiate sau tardive, într-o situație obiectul contestației fiind consumat la momentul examinării contestației. În 13 cazuri Comisia a adoptat hotărâri prin care concomitent a sesizat alte organe.</p>
------	---

68. În anul 2014, în Republica Moldova s-au desfășurat alegeri parlamentare. În vederea reflectării obiective a alegerilor și a asigurării accesului egal al tuturor concurenților electorali la mijloacele de informare audiovizuale, în conformitate cu prevederile art. 40 din Codul audiovizualului, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a elaborat „Concepția de reflectare a campaniei electorale la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova”. În baza concepției nominalizate, Comisia Electorală Centrală a aprobat Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova.

69. Codul electoral prevede instituirea Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, care are menirea să asigure instruirea funcționarilor electorali - factor de bază în organizarea unor alegeri corecte și unui proces electoral calitativ.

70. Conform datelor statistice accesul persoanelor la calculator personal și Internet se prezintă în felul următor (tabelul nr. 30)

Tabelul nr. 30. Rata de acces a populației la calculator, Internet

Accesul la calculator personal	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	19	24	31	36	40	42,2
Urban	33	40	46	53	53	55,2
Rural	7	11	18	23	29	31,6
Accesul la Internet	11,8	16,5	24,8	31,1	35,0	39,8

Sursa: Biroul Național de Statistică

71. Cadrul legal-normativ recunoaște activitatea organizațiilor neguvernamentale, stabilind procedurile de înregistrare, activitate prin Legea nr.837 cu privire la asociațiile obștești din 17.05.96. În 2008 Parlamentul a aprobat Strategia dezvoltării societății civile în anii 2009–2011 (H.P. nr. 267 din 11.12.2008), prin care Organizațiile societății civile (OSC) sunt recunoscute în calitate de partener plenipotențiar în colaborarea cu autoritățile publice și cu mediul de afaceri atât la nivel național, cât și pe plan local. În acest sens, merită atenție experiența Consiliului Național pentru Participare a ONG-lor creat pe lângă Prim-ministru. Situația este influențată, pe de o parte, de profesionalismul, deschiderea și implicarea activă a OSC din diverse domenii în soluționarea problemelor cu care se confruntă cetățenii, iar pe de altă parte, de necesitatea implementării standardelor europene care presupun o implicare activă a societății civile în procesul de luare a deciziilor.

72. În 2014 numărul organizațiilor necomerciale înregistrate la Ministerul Justiției constituia circa 9000, cu diferite domenii de activitate, număr impunător care, la prima vedere, poate fi tratat drept indicator vizibil al gradului de participare a cetățenilor. Din acest număr însă doar o parte sunt organizații active, majoritatea activând în localități urbane și concentrându-și eforturile în special asupra problemelor de importanță națională, mai puțin asupra celor de importanță locală. OSC nu sunt finanțate de către stat, depinzând astfel de resurse financiare alternative, în special din partea donatorilor internaționali.

73. În același timp, menționăm experiența pozitivă a Ministerul Tineretului și Sportului, care în scopul susținerii dezvoltării rețelei Centrelor de Resurse pentru Tineret, ONG-lor, consiliilor locale ale tinerilor, grupurilor de inițiativă a tinerilor și a diversificării serviciilor adresate tinerilor, a lansat Programul de Granturi.

74. Republica Moldova este Republică Parlamentară. În decembrie 2014 a fost stabilită următoarea structură a Parlamentului: Biroul permanent (din 12 membri), 5 Frațiuni parlamentare, 9 Comisii permanente. Președintele Republicii Moldova, în calitatea sa de șef al statului, reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului, exercită conducerea generală a administrației publice și este responsabil în fața Parlamentului. Cabinetul de miniștri reprezintă organul suprem al puterii executive.

75. Pe parcursul ultimilor ani se atestă în linii generale o evoluție pozitivă, dar instabilă, a numărului femeilor în poziții decizionale (tabelul nr. 31).

Tabelul nr. 31. Femei în poziții decizionale la nivel central, %

Poziția	05.04.2009	29.07.2009	28.11.2010	30.11.2014
Deputat în parlament	23,76% (24 femei)	24,75% (25 femei)	18,81% (19 femei)	20,79% (21 femei)

Sursa: CEC

76. În Republica Moldova Justiția se realizează în numele legii numai de instanțele judecătorești. Curtea Constituțională a Republicii Moldova se află în afara puterilor legislativă, executivă și judecătorească. Justiția se desfășoară prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii. Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate. Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.

77. Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică. În toate instanțele judecătorești ședințele de judecată sunt publice. Judecarea proceselor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură. Procedura judiciară se desfășoară în limba română. Persoanele care nu posedă sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță prin interpret. În condițiile legii, procedura judiciară se poate efectua și într-o limbă acceptabilă pentru majoritatea persoanelor care participă la

proces. Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

78. Un rol important revine Procuraturii, care conform art. 124 al Constituției Republicii Moldova, reprezintă interesele societății, apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești în condițiile legii, fiind parte componentă a autorităților judecătorești.

79. Cadrul legal prevede o interdicție oficială a formelor de rele tratamente, inclusiv a torturii. Norma este prevăzută la diferite niveluri, începând cu Constituția țării, Codul Penal, Codul de Procedură Penală, Codul de Executare, Legea cu privire la activitatea Poliției și statutului polițistului, etc. Actele respective au fost modificate sau sunt ajustate la recomandările Comitetului împotriva torturii, Raportorul Special ONU privind tortura și alte pedepse sau tratamente inumane sau degradante, CPT, etc. Republica Moldova este parte la cele mai importante tratate în vederea combaterii fenomenului torturii, inclusiv la Protocolul Opțional la Convenția împotriva torturii și alte pedepse sau tratamente inumane sau degradante, Convențiile de la Geneva din 1949 și Protocoalelor adiționale I și II, precum și Statutului de la Roma (Curții Penale Internaționale).

80. Prevenirea și combaterea torturii, tratamentelor inumane și degradante este un rezultat al activității mai multor instituții și mecanisme naționale:

- Procuratura, prin controlul respectării legilor în locurile de detenție preventivă și în penitenciare (supravegherea de către procuratură a locurilor de detenție ale Inspectoratului General al Poliției și ale Ministerului de Justiție) și exercitarea, după caz, a urmăririi penale. În 2010 în Procuratura Generală a fost instituită Secția privind combaterea torturii.
- Centrul pentru Drepturile Omului prin examinarea plângerilor, vizite de documentare, propunere de modificări legislative, rapoarte și recomandări autorităților publice;
- Mecanismul Național pentru Prevenirea Torturii prin vizitele periodice și realizarea recomandărilor instituționale pentru toate locurile de detenție;
- Vizite ale organizațiilor societății civile în locurile de detenție.
- Stipularea unor drepturi și garanții procedurale pentru persoanele aflate în locurile de detenție.

81. Conform art.88 din Codul penal al Republicii Moldova, termenele de privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate și de închisoare se calculează în luni și ani, iar cele de muncă neremunerată în folosul comunității - în ore. Timpul aflării persoanei sub arest preventiv până la judecarea cauzei se include în termenul închisorii, calculându-se o zi

pentru o zi, iar în termenul muncii neremunerate în folosul comunității – calculându-se o zi de arest preventiv pentru 2 ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

82. Art. 186 Codul de procedură penală prevede că, termenul ținerii persoanei în stare de arest curge de la momentul privării persoanei de libertate la reținerea ei, iar în cazul în care ea nu a fost reținută – de la momentul executării hotărârii judecătorești privind aplicarea acestei măsuri preventive. Ținerea persoanei în stare de arest în faza urmăririi penale până la trimiterea cauzei în judecată nu va depăși 30 de zile, cu excepția cazurilor prevăzute de Codul de procedură penală. Legea prevede drept pedeapsa maximă detențiune pe viață. Detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor și minorilor (Codul Penal, art.71 (3)). Este de remarcat faptul că, legislația penală a Republicii Moldova nu stabilește o asemenea pedeapsă cum ar fi pedeapsa cu moartea.

83. În ultimii ani reforma sistemului penitenciar a avut drept obiective majore: îmbunătățirea cadrului legal execuțional-penal, ameliorarea condițiilor de detenție în conformitate cu standardele internaționale, consolidarea capacităților personalului penitenciar, asigurarea transparenței în cadrul instituțiilor de detenție și prevenirea cazurilor de tortură și rele tratamente, care sunt în derulare și necesită o implementare consecventă.

84. În acest context, menționăm îmbunătățirea semnificativă a condițiilor de detenție în penitenciarul de la Rusca pentru femeile, care au comis diverse infracțiuni, deschiderea Centrului pentru mamele cu copii.

85. În contextul investigării evenimentelor din aprilie 2009 (când au avut loc demonstrații de protest în masă), se întreprind o serie de acțiuni de către structurile competente. Procuratura generală a înregistrat și examinat 108 sesizări cu privire la pretinse cazuri de tortură, pedepse sau tratamente inumane ori degradante din partea angajaților Inspectoratului General al Poliției. Din numărul total al plângerilor, în 58 cazuri au fost inițiate dosare penale, inclusiv în 29 cazuri s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art.3091 Codului penal (tortura), în 17 cazuri s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art.328 alin.(2) lit.a) Codului penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu). Din numărul total al cauzelor penale, 27 dosare în privința a 43 angajați ai Inspectoratului General al Poliției au fost finalizate și expediate cu rechizitoriu în instanțele de judecată.

86. Procurorii, pe cauzele în care au exercitat urmărirea penală, au solicitat suspendarea provizorie din funcție a 14 colaboratori ai Ministerul Afacerilor Interne.

87. În partea ce ține de reabilitarea victimelor care au avut de suferit din urma demonstrațiilor din aprilie 2009, prin oferirea de compensații adecvate, la 15 aprilie 2010, a fost creată Comisia specială pentru identificarea persoanelor civile și a angajaților Inspectoratului

General al Poliției care au avut de suferit în urma evenimentelor din 7 aprilie 2009, pentru coordonarea și elaborarea acțiunilor necesare în vederea ajutorării acestora. La etapa actuală se negociază posibilitatea creării unui Fond de compensare a victimelor violenței de orice formă.

88. De asemenea, pentru prevenirea cazurilor similare, se pune accent pe instruirea angajaților Inspectoratului General al Poliției în desfășurarea operațiunilor speciale, cum ar fi măsurile de control a dezordinilor în masă în conformitate cu standardele europene și evitarea cauzării traumelor sau pierderilor de vieți umane. În acest context, sunt organizate cursuri de instruire în vederea consolidării capacității angajaților Inspectoratului General al Poliției de gestionare a mulțimii și control al dezordinilor în masă, evitând utilizarea disproporționată a forței, în conformitate cu standardele internaționale.

89. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, asigurarea ordinii publice în societate, apărarea vieții și sănătății cetățenilor constituie prioritate națională în activitatea organelor de ordine publică.

90. Cu referire la persoanele arestate și condamnate în perioada de referință se atestă o descreștere a numărului acestora, astfel în 2009 fiind arestate 2016 persoane și condamnate 1034 față de anul 2014 când au fost arestate 1705 persoane și condamnate 824. – a se vedea tabelul nr. 32

Tabelul nr. 32. Numărul persoanelor arestate și condamnate

Persoane	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Arestate	2016	2030	1940	1914	1551	1705
Condamnate, dintre care pe cauze:	1034	1101	1006	889	888	824
Omoruri	192	175	170	158	138	146
Vătămări corporale	294	289	272	211	224	202
Jaf	477	583	535	481	480	425
Traficul de ființe umane	71	54	29	39	46	51

Sursa: Ministerul Justiției, Procuratura Generală

91. Situația cu referire la cazurile de viol demonstrează o creștere a fenomenului în perioada anilor 2009-2011, în perioada anilor 2012-2014, evoluția acestui fenomen a cunoscut o stabilitate, numărul cazurilor de viol menținându-se puțin mai sus decât nivelul maxim înregistrat în 2010. (tabelul nr. 33)

Tabelul nr. 33 Numărul cazurilor de viol

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cazuri	219	321	272	331	333	332

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

92. În ce privește infracțiunea de violență sexuală în perioada de raportare numărul cazurilor comise înregistrate a crescut de 2,7 ori de la 100 cazuri în 2009 la 273 în 2014 (tabelul nr. 34).

Tabelul nr. 34. Numărul cazurilor de violență sexuală

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cazuri	100	156	140	224	228	273

93. În perioada de referință se atestă o creștere a numărului cazurilor de deces a persoanelor aflate în arest sau detenție, numărul acestora constituind 35 în anul 2009, cu o ușoară descreștere în anul 2012 (31 persoane), iar în anul 2014 acest număr ajunge la 46. – a se vedea tabelul nr. 35

Tabelul nr. 35. Numărul cazurilor de deces în arest sau detenție

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Decesuri înregistrate	35	44	49	31	35	46

Sursa: Ministerul Justiției

94. În ceea ce privește numărul judecătorilor, în perioada anilor 2009-2014, numărul acestora a scăzut semnificativ, dacă în 2009 activau 440 judecători atunci în anul 2014 numărul acestora constituia 413. – a se vedea tabelul nr. 36

Tabelul nr. 36. Numărul judecătorilor

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nr. de judecători în funcție	440	433	437	439	425	413

Sursa: Ministerul Justiției

95. De asemenea, în organele Procuraturii în perioada 2009-2014 se atestă o micșorare a numărului de procurori. Astfel, în anul 2009 au activat 749 procurori, iar în anul 2014 numărul acestora a constituit 605. – a se vedea tabelul nr. 37

Tabelul nr. 37. Numărul procurorilor

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nr. procurorilor	749	733	748	743	744	605

Sursa: Procuratura Generală

96. Totodată, datele indicate în tabelul nr. 38 ne indică o creștere a cheltuielilor publice pentru sistemul de justiție, acestea majorându-se de 2 ori, dacă în anul 2009 acestea constituiau 308,9 mil. lei atunci în anul 2014 cheltuielile au crescut pînă la 634,4 mil. lei. Aceeași tendință este prezentă și în cazul cheltuielilor pentru sistemul penitenciar.

Tabelul nr. 38. Cheltuielile publice pentru sistemul penitenciar și sistemul de justiție (mil. lei)

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sistemul de justiție	308,9	339,1	351,7	354,8	583,1	634,4
Sistemul penitenciar	248,4	230,7	272,8	302,6	331,0	364,0

2. Cadrul general de protecție și promovare a drepturilor omului

C. Alinierea la normele internaționale în domeniul drepturilor omului

97. Republica Moldova a ratificat majoritatea convențiilor de bază privind drepturile omului, acceptând extensiv obligațiunile care derogă și prezentând periodic rapoartele naționale de implementare. În calitate de stat membru al Consiliului Europei (CoE), Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană privind Drepturile Omului și majoritatea Protocoalelor sale, inclusiv Protocoalele nr. 6 și 13 care abolesc pedeapsa capitală, precum și alte instrumente ale CoE în domeniu. Republica Moldova a fost primul stat care a ratificat Convenția europeană privind combaterea traficului de ființe umane. La fel, Republica Moldova a ratificat un număr extins de convenții ale Organizației Internaționale a Muncii, inclusiv în domeniul muncii forțate și munca copiilor, precum și tratatele internaționale privind dreptul umanitar. De asemenea, în domeniul protecției drepturilor copilului, Republica Moldova a ratificat Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual, Lanzarote, 25.X.2007, Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, precum și Convenția de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale.

98. Recunoașterea drepturilor omului prin documente internaționale au avut o influență benefică asupra legislației interne a Republicii Moldova, contribuind la afirmarea respectului față de drepturile omului și la perfecționarea legislației naționale. Prin ratificarea tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului a fost pus fundamentul unui nou sistem juridic și social-politic. Actualmente, se conturează clar tendința statului de a crea mecanisme și pârgii de implementare a unui sistem național de promovare și respectare a drepturilor omului care să se bazeze în special pe instrumentele juridice internaționale. În acest context, implementarea instrumentelor juridice internaționale rămâne în continuare un imperativ al timpului.

D. Cadrul legal-normativ de protecție a drepturilor omului la nivel național

99. Situația drepturilor omului în Republica Moldova a înregistrat în ultimii ani o evoluție demnă de remarcat la capitolul cadru normativ, cu toate acestea, asigurarea respectării efective a drepturilor omului rămâne a fi o provocare ce solicită eforturi considerabile. Statul recunoaște că respectul pentru drepturile omului este o componentă esențială și totodată o condiție indispensabilă a unei dezvoltări durabile (Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12.05.2011).

100. Sistemul național privind drepturile omului are drept temei Constituția RM (1994), legislația națională și instrumentele internaționale la care Republica Moldova este parte. Constituția include în Titlul II „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale” stipulând detaliat drepturile politice, civile, economice, sociale și culturale. Totodată, legea fundamentală prevede o serie de restrângeri în exercițiul unor drepturi sau libertăți, care trebuie să fie proporționale cu situația care le-a determinat și nu pot atinge existența dreptului sau a libertății (art. 54 (2)). De asemenea, Constituția consacră supremația normelor internaționale privind drepturile omului în raport cu legislația națională și anume conform articolului 4 se garantează că „drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte, iar în cazul existenței neconcordanțelor între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

101. Cu ratificarea de către Parlament la 12 septembrie 1997 a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Republica Moldova garantează cetățenilor săi dreptul să facă apel la Curtea Europeană, în conformitate cu Convenția.

102. O evaluare distinctă a datelor statistice cu privire la încălcările și neîncălcarile Convenției constatate de Curtea Europeană se face prin prisma aprecierii comparative a datelor statistice pe articole din hotărâri și decizii. În acest context, este necesară o precizare. O hotărâre a Curții

Europene, din punct de vedere statistic, nu se echivalează cu o încălcare, iar numărul hotărârilor și numărul încălcărilor sunt termeni distincți. În anul 2013 Curtea Europeană a adoptat 19 hotărâri în care a constatat 18 încălcări.

103. Numărul încălcărilor constatate în anul 2013 este în descreștere comparativ cu anii precedenți: 29 hotărâri în care a fost constatată cel puțin o încălcare în anul 2011 și 24 hotărâri în anul 2012.

104. Un alt indice de activitate îl reprezintă numărul deciziilor de inadmisibilitate pronunțate de Curtea Europeană, cu excepția cererilor examinate de un judecător-unic. Astfel, deciziile de inadmisibilitate pot fi divizate în două categorii de bază: (1) decizii pronunțate în cauzele care au fost comunicate Guvernului și a fost prezentată o poziție în ordine contencioasă, și (2) decizii pronunțate de un judecător-unic, care nu au fost comunicate Guvernului fiind vădit inadmisibile. În cazul ultimei categorii Curtea Europeană comunică soluția doar reclamantului, iar Guvernul nu este implicat. Cauzele din prima categorie, în care Guvernul a prezentat comentariile sale și care în cele din urmă au fost respinse ca inadmisibile, reprezintă, în principiu, o performanță a Guvernului și se califică drept cauze de câștig.

105. În anul 2013 au fost adoptate 9 decizii de inadmisibilitate în privința a 10 cereri, în anul 2011 au fost pronunțate 9 decizii în privința a 9 cereri, iar în anul 2012 - 18 decizii în privința a 95 cereri, majoritatea dintre care au fost restituite de Curtea Europeană pentru epuizarea remediului instituit prin Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

106. În anul 2014 Curtea Europeană a adoptat 24 hotărâri, dintre care două cauze într-o procedură rezervată, ceea ce reprezintă o ușoară creștere comparativ cu anul precedent (18 hotărâri, plus una în procedura rezervată). De asemenea, comparativ cu anul trecut, a crescut și numărul de decizii adoptate de Curte pînă la 48, o bună parte din care au fost favorabile Guvernului. În anul 2013 au fost adoptate 38 de decizii.

107. În anul 2014 au fost adoptate 10 decizii de inadmisibilitate, cu una mai mult comparativ cu anul 2013. – a se vedea tabelul nr. 39

108. Mai multe date statistice pot fi preluate de pe pagina web a Agentului guvernamental, accesînd următorul link: <http://agent.gov.md/date-statistice/>, precum și din Raportul Agentului Guvernamental pe anul 2014 și Raportul Agentului Guvernamental pe anul 2013, care pot fi vizualizate accesînd următorul link: <http://agent.gov.md/category/rapoarte-si-date-statistice/>.

Tabelul nr. 39. Numărul de cazuri la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hotărâri	30	28	31	27	19	24
Decizii	31	45	41	51	38	48

109. Importanța deosebită a libertății la întruniri este pusă în valoare de art. 40 din Constituție, atribuindu-i-se astfel statutul de drept fundamental. Practica judiciară înregistrează un progres continuu în asigurarea libertății întrunirilor. Regretabile însă sunt unele cazuri de lipsă de capacități adecvate în cadrul organelor de poliție pentru a face față garantării dreptului la întrunire, protejării contra imixtiunilor agresive din partea terților. Redresarea situației actuale ar fi posibilă prin extinderea dialogului constructiv dintre autorități și societatea civilă, prin schimbul de păreri, identificarea soluțiilor optime și realizarea programelor comune care, concomitent, ar influența benefic gradul de maturitate al comunității.

110. La 13.11.2008 a fost adoptată Legea privind transparența în procesul decizional nr.239-XVI, care are drept scop informarea multilaterală asupra procesului decizional din cadrul autorităților publice; să asigure participarea directă a cetățenilor și tuturor părților interesate în procesul decizional. Astfel, consolidarea statului democratic modern bazat pe supremația legii și pe respectarea drepturilor omului va fi asigurată prin sporirea continuă a gradului de transparență a deciziilor politice și a actelor administrative, creșterea nivelului de cultură în cooperarea cu societatea civilă și promovarea reformelor menite să sporească încrederea populației în autoritățile publice.

111. Principiile nediscriminării, universalității și egalității în drepturi, prevăzute inclusiv de Constituție, sunt esențiale și stau la baza întregului sistem de protecție a drepturilor omului din RM. Cadrul legislativ conține prevederi care interzic discriminarea pe criteriul de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, origine socială, opinie, sex, apartenență politică, avere sau orice alt criteriu care are ca scop restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege. Astfel, cadrul legal național conține prevederi inserate în diferite acte legislative care interzic discriminarea pe diverse criterii, dar se impune consolidarea și ajustarea acestuia conform normelor internaționale pentru promovarea bunelor practici de conduită nediscriminatorie.

112. În vederea consolidării normelor existente și creării unui mecanism real și viabil de implementare a acestor prevederi, a fost aprobată Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, care a intrat în vigoare la 01.01.2013, scopul căreia este prevenirea și combaterea

discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Legea conține printre altele o listă indicativă a criteriilor discriminatorii, instituirea Consiliului pentru prevenirea și combaterea discriminării.

113. Republica Moldova este un stat poli-etnic, motiv pentru care se depun eforturi continue în vederea asigurării respectării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale, dar și, deopotrivă, se creează condiții corespunzătoare care să le permită să-și exprime, să păstreze și să dezvolte această identitate.

114. Legislația națională asigură dreptul de a alege limba de educare și instruire la toate nivelurile de învățământ. Dreptul cetățenilor la instruire în limba maternă se asigură prin crearea numărului necesar de instituții de învățământ, clase, grupe, precum și a condițiilor de funcționare a acestora. În acest context putem menționa, pe parcursul anilor de învățământ 2009-2014 se atestă a constantă a numărului de instituții de învățământ secundar cu predare în limba rusă și a numărului de instituții mixte. (tabelul nr. 40)

Tabelul nr. 40. Numărul instituțiilor de învățământ secundar și a instituțiilor mixte

	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014
Numărul instituțiilor de învățământ secundar	1512	1489	1460	1397	1374
<i>dintre care:</i>					
Numărul instituțiilor cu predare în limba rusă	280	280	278	265	263
Numărul instituțiilor mixte	82	82	81	63	51

Sursa: Ministerul Educației

115. În scopul creării unor condiții necesare pentru dezvoltarea social-culturală a romilor Guvernul Republicii Moldova a implementat Planul de acțiuni pentru susținerea romilor din Republica Moldova pe anii 2007-2010, care precede Planul de acțiuni pentru anii 2011-2015, ceea ce confirmă acțiunile întreprinse în asigurarea și implementarea integrării romilor în viața social-culturală activă a țării. Noul Plan de Acțiuni a fost elaborat în baza Cadrelor UE privind romii,

Strategiei OSCE/ODIHR și Raportului de implementare a strategiei în statele parte OSCE (2008), recomandărilor CoE și ONU. Documentul include prioritățile privind educația, munca, sănătatea, securitatea socială, cultură, administrația publică-ordine publică și dezvoltare comunitară, locuințe.

116. Instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova” – postul cu acoperire națională realizează emisiunile TV și radio în limba de stat și în limbile etniilor conlocuitoare. Scopul emisiunilor constă în reflectarea multilaterală a vieții cetățenilor de diferite etnii, susținerea păstrării identității diferitor etnii, reflectarea acțiunilor culturale, promovarea toleranței, etc. În republică activează posturi locale TV și radio, care difuzează și emisiuni în limbile minorităților naționale. Obstacole legislative pentru editarea și difuzarea ziarelor și revistelor în limbile minorităților naționale nu există. Acestea, de regulă, sunt editate de organizațiile obștești, inclusiv: în limbile ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară, evreiască, poloneză.

117. Accesul minorităților naționale la informația oficială este asigurat – legile, hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui, hotărârile și dispozițiile Guvernului, actele Curții Constituționale și Curții de Conturi și altele se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în limba română și limba rusă.

118. În perioada 2011-2014 se implementează al doilea PNADO (Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului), care reprezintă o continuitate politicilor incluse în primul PNADO, implementat în perioada 2004-2008. PNADO constă în asigurarea implementării unei politici și strategii unice a instituțiilor de stat și a societății civile, menite să îmbunătățească situația în domeniul drepturilor omului prin identificarea și formularea sarcinilor prioritare și măsurilor de implementare, stabilirea termenilor de executare, indicatorilor de evaluare, etc. Cel de-al doilea PNADO a pus accente preponderente asupra aderării la instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului; ajustării legislației naționale la standardele internaționale; asigurării accesului liber la justiție; perfecționării mecanismelor naționale de apărare a drepturilor omului; asigurării apărării eficiente a drepturilor politice, civile, economice, sociale și culturale; consolidării protecției minorităților naționale și grupurilor etnice, precum și a categoriilor de populație aflate în dificultate; sporirii nivelului de pregătire profesională, morală și disciplinară a cetățenilor în domeniul drepturilor omului.

119. La nivel național au fost instituite o serie de structuri și instituții pentru protecția drepturilor omului, printre care:

- *Consiliul Coordonator al organizațiilor etnoculturale* - organ public consultativ al organizațiilor non-guvernamentale ale minorităților naționale, care activează pe lângă Biroul Relații Interetnice.

Obiectivul major al acestei structuri rezidă în asigurarea menținerii unui dialog continuu între Guvern și comunități etnice;

- *Consiliul național pentru participare (CNP)* - creat la inițiativa Guvernului în calitate de organ consultativ cu scopul dezvoltării și promovării parteneriatului strategic între autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat în vederea consolidării democrației participative;

- *Consiliul național pentru protecția drepturilor copilului* - organ guvernamental menit să asigure ghidarea și monitorizarea autorităților administrației publice centrale și locale, și a societății civile în scopul garantării respectării drepturilor copiilor în Republica Moldova;

- *Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane* - organ consultativ al Guvernului în vederea coordonării activităților de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, cooperării autorităților administrației publice cu organizațiile internaționale, ONG-uri, și alte instituții. Comitetul dispune de un Secretariat permanent, care are drept scop eficientizarea coordonării și dirijării activităților antitrafic desfășurate de către toți reprezentanții guvernamentali și nonguvernamentali în domeniu.;

- *Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați* - organ consultativ, creat pe lângă Guvern, având următoarele atribuții: promovarea egalității între femei și bărbați, abordarea ei complexă; coordonarea activității autorităților administrației publice centrale și locale în problemele egalității între femei și bărbați; dezvoltarea colaborării structurilor de stat cu societatea civilă în problemele egalității între femei și bărbați;

- *Consiliul guvernamental pentru problemele persoanelor cu dizabilități* - organ colegial consultativ, constituit în scopul elaborării și promovării politicii de stat, programelor, planurilor și acțiunilor de profilaxie și reabilitare a persoanelor cu handicap, precum și pentru a le asigura posibilități egale cu cele ale celorlalți cetățeni ai Republicii Moldova în vederea realizării drepturilor și libertăților lor constituționale;

- *Comisia Națională pentru populație și dezvoltare* – organ consultativ, constituit în scopul coordonării procesului de elaborare a politicilor de securitate demografică, a programelor și planurilor de acțiuni în domeniu, pe termen mediu și lung;

- *Comisia guvernamentală pentru reintegrarea țării*, care are drept obiective principale coordonarea acțiunilor de soluționare a problemelor identificate în problema transnistreană și asigurarea implementării acestora.

E. Cadrul de promovare a drepturilor omului la nivel național

120. Constituția Republicii Moldova prevede separarea celor trei puteri în stat - legislativă, executivă și judiciară, precum și o delimitare clară a atribuțiilor lor. Respectiv responsabilitatea pentru implementarea obligațiilor naționale și internaționale privind drepturile omului revine statului și părților sale componente, inclusiv instanțelor de judecată de 3 niveluri. În cazul epuizării tuturor căilor naționale de atac, persoanele lezate în drepturile lor potrivit Convenției Europene privind Drepturile Omului se pot adresa la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

121. În cadrul Parlamentului Republicii Moldova funcționează Comisia parlamentară permanentă pentru drepturile omului și relații interetnice. Printre obiectivele primordiale ale acesteia figurează aspectele privind drepturile omului, problemele minorităților naționale, cultelor; cetățeniei, asigurarea reglementărilor juridice în domeniul migrației; asigurarea șanselor egale pentru femei și bărbați; protecția comunităților externe, a victimelor represiunilor politice și a refugiaților.

122. Instituția Națională independentă pentru promovarea și protecția drepturilor omului, acreditată potrivit Principiilor de la Paris cu statut B este *Centrul pentru Drepturile Omului (CpDOM sau Instituția Ombudsman-ului)*. La 03.04.2014 a fost adoptată Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), care prevede faptul că Avocatul Poporului asigură respectarea drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către organizațiile necomerciale și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. Avocatul Poporului contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național, prin perfecționarea legislației ce ține de domeniul drepturilor și libertăților omului, prin colaborarea internațională în acest domeniu, prin promovarea drepturilor și libertăților omului și a mecanismelor de apărare a acestora. Parlamentul numește doi Avocați ai Poporului autonomi unul față de celălalt, dintre care unul este specializat în problemele de protecție a drepturilor și libertăților copilului. Avocatul Poporului este numit în funcție pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit.

123. În alte municipii și orașe pot fi create reprezentanțe ale Oficiului, ca subdiviziuni teritoriale. Reprezentanțele se creează și se lichidează prin decizia Avocatului Poporului în funcție de locul, numărul populației, activitățile specifice, gradul de autonomie, alți factori.

La 31 decembrie 2014 activau patru reprezentanțe amplasate în: Bălți, Cahul și Comrat (Unitatea Teritorială Autonomă „Gagauz-Yeri”) și s. Varnița, r. Anenii Noi activând drept subdiviziuni teritoriale ale instituției Avocatul Poporului.

124. Principalul organ de administrare a sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat este *Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS)* și oficiile lui teritoriale la care se alătură Ministerul Justiției și Baroul Avocaților. Consiliul Național activează în baza Regulamentului aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 18 din 24.01.2008. Consiliul Național este compus din 7 membri.

125. Este marcantă dezvoltarea alternativelor la soluționarea litigiilor judiciare, prin mediere și arbitraj, precum și dezvoltarea alternativelor la detenție, prin crearea instituției probațiunii și diminuarea astfel a numărului de persoane aflate în locurile de detenție.

126. Subiectul drepturilor omului este inclus în diferite programe de instruire a specialiștilor. Disciplinele „Educația civică” și „Noi și Legea” din sistemul de învățământ pre-universitar sunt focusate pe familiarizarea tinerilor cu drepturile și obligațiunile lor. Anual pe larg este celebrată ziua de 10 Decembrie – Ziua Internațională a Drepturilor Omului. Guvernul recunoaște necesitatea consolidării eforturilor mediului academic, ale societății civile și ale structurilor de stat, asigurându-se astfel o consecutivitate și durabilitate a procesului de educare și informare cu privire la drepturile omului.

127. Consolidarea societății civile a fost și rămîne o prioritate pentru Guvern, iar exercitarea nestingherită de către cetățeni a libertății de asociere reprezintă o dovadă incontestabilă în acest sens.

128. Astăzi, toate autoritățile publice centrale și-au instituționalizat relațiile cu societatea civilă prin crearea cadrului de consultare a părților interesate, instituirea consiliilor consultative, semnarea acordurilor de colaborare etc. Un rol special, de facilitare, i-a revenit Consiliului Național pentru Participare în calitatea sa de interfață între Executiv și societatea civilă. Alte rezultate importante în vederea consolidării societății civile și cooperării cu sectorul public sunt:

- aprobarea amendamentelor privind utilitatea publică a asociațiilor obștești, simplificarea evidenței contabile în cazul organizațiilor neguvernamentale, prin aprobarea de către Ministerul Finanțelor a Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale.

129. O altă realizare ține de elaborarea și promovarea cadrului normativ de punere în aplicare a Legii cu privire la voluntariat, în baza căreia Guvernul a luat parte și a susținut acțiunile de amploare națională prin care sute de mii de voluntari s-au implicat în activități de protecție a mediului, de tineret (ex. Săptămîna Tineretului, Festivalul Voluntariatului), binefacere, salubritate (ex. “Hai Moldova!”).

130. În ultimii ani, se înregistrează progrese veritabile pentru îmbunătățirea cadrului legislativ privind libertatea de exprimare. În octombrie 2010 a intrat în vigoare Legea cu privire la libertatea de exprimare care transpune în legislația națională jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului. În acest context, jurnaliștii și instituțiile media sunt exceptate de la atragerea la răspundere pentru articole pretins defăimătoare publicate cu mai mult de un an în urmă, pentru judecări de valoare, pentru criticarea persoanelor publice, autorităților și a statului etc. Conform aceleași legi, instanța de judecată nu poate aplica sechestrul pe bunurile redacției, pe conturile bancare ale acesteia pentru asigurarea pretențiilor privind compensarea prejudiciului moral. De asemenea și cetățenii au posibilitate să critice autoritățile fără ca, ulterior, să fie urmăriți și supuși presiunilor.

131. În februarie 2011 a intrat în vigoare Legea cu privire la deetatizarea publicațiilor periodice publice, care obligă autoritățile publice să deetatizeze ziarele finanțate din bani publici, încurajând astfel concurența loială în domeniul presei scrise.

132. La 31 decembrie 2014, în Republica Moldova erau înregistrate 218 licențe audiovizuale, dintre acestea, 72 de licențe de emisie pentru serviciile televizate și 58 de licențe pentru serviciile radiofonice:

- 35 de licențe pentru difuzarea serviciilor televizate prin eter;
- 10 licențe pentru studiouri televizate cu emisie prin satelit;
- 27 de licențe pentru studiouri televizate cu emisie prin cablu.
- 55 în domeniul difuzării serviciilor radio prin eter;
- 2 în domeniul difuzării serviciilor radio prin satelit;
- 1 în domeniul difuzării serviciilor radio prin fir.

133. Gama variată de servicii de programe retransmise în sistem analogic și digital demonstrează dezvoltarea tehnică continuă a rețelelor de cablu. Totodată, o alternativă la rețelele de cablu sunt sistemele IPTV, WEB TV și OTT, care oferă noi posibilități pentru satisfacerea dreptului cetățenilor de acces la informație.

134. La 1 ianuarie 2015, erau înregistrați 88 de deținători de autorizații de retransmisie, repartizate în felul următor:

- 81 în domeniul retransmisiei canalelor TV prin cablu;
- 3 în sistemul MMDS;
- 2 în sistemul de retransmisie prin satelit;
- 2 în sistemul de retransmisie GSM.

135. Astfel, din totalul serviciilor audiovizuale existente pe teritoriul Republicii Moldova, 40 la sută reprezintă distribuitorii de servicii, 33 la sută – posturile de televiziune și 27 la sută – radiodifuziunea.

136. Totodată, conștienți de necesitatea de a conjuga eforturile tuturor structurilor în vederea garantării „interesului superior al copilului” și obligați, în calitate de autoritate publică, de a asigura condiții pentru ca în domeniul audiovizualului copiii să fie tratați cu respect și demnitate, să-și exercite dreptul de a-și exprima opiniile și ideile, Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) a colaborat cu Asociația Presei Independente și UNICEF, la desfășurarea unui proiect comun de monitorizare a principalelor buletine de știri ale 6 posturi de televiziune, pe o perioadă de trei luni, la capitolul respectării drepturilor copilului în conformitate cu legislația în vigoare. Ca urmare a examinării rezultatelor monitorizării, CCA a atenționat radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova asupra respectării cu stricte a legislației privind drepturile copilului.

137. Un alt capitol de evoluție semnificativă este presa online. Principalele site-uri de știri o au audiență lunară de peste 400-500 mii de persoane care se informează prin intermediul Internetului.

138. În regim online sunt transmise și ședințele Cabinetului de Miniștri. În fiecare autoritate a administrației publice centrale au fost instituite unități de informare și comunicare cu presa, care au crescut capacitatea de comunicare în cadrul Guvernului, sporind accesul la informația publică și transparența în activitatea ministerelor.

F. Procesul de prezentare a rapoartelor la nivel național

139. La 1 martie 2006, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 225 cu privire la Comisia națională pentru elaborarea rapoartelor inițiale și periodice privind implementarea convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte. La fel, prin această Hotărâre a fost aprobată componența nominală a Comisiei, precum și Regulamentul acesteia. Membrii Comisiei reprezintă majoritatea absolută ale membrilor Cabinetului de Miniștri, ceea ce constituie acoperirea tuturor domeniilor pe care le reglementează tratatele internaționale la care Republica Moldova este

parte, așa cum sunt repartizate în capitolul IV al HG nr. 255, și anume: drepturile omului și justiția, domeniul economic și social și domeniul real.

140. De la înființarea sa în 2006, Comisia s-a întrunit în mai multe ședințe în care a convocat grupuri de lucru, a examinat proiectele de rapoarte depuse la Comisie, a aprobat rapoartele naționale, a aprobat planurile de acțiuni în vedere implementării observațiilor finale ale Comitetelor tematice ale ONU, etc. Este necesar de menționat că, de fiecare dată, la lucrările Comisiei au participat și reprezentanții organizațiilor non-guvernamentale care activează în domeniul drepturilor omului, care au posibilitatea să se expună pe marginea tuturor documentelor examinate de către Comisie și ale căror constatări sunt luate în considerație de către membrii Comisiei.

141. Astfel, Republica Moldova a elaborat al patrulea și al cincilea raport periodic privind implementarea Convenției ONU privind drepturile copilului care conține date și informații pentru perioada 1 ianuarie 2009 - 31 decembrie 2014.

142. În scopul elaborării raportului a fost instituit un grup de lucru intersectorial din componența căruia au făcut parte reprezentanți ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Apărării, Ministerului Educației, Ministerului Culturii, Ministerului Sănătății, Ministerului Tineretului și Sportului, Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Procuraturii Generale, Biroului Național de Statistică, Biroului Relații Interetnice, Confederației Naționale a Patronatului, Confederației Naționale a Sindicatelor, Congresului Autorităților Locale, Casei Naționale de Asigurări Sociale.

143. Proiectul raportului a fost examinat și aprobat în cadrul ședinței din2015 a Comisiei naționale pentru elaborarea rapoartelor inițiale și periodice privind implementarea convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

3. Informații cu referire la non-discriminare și egalitate și remedii eficiente

144. Constituția Republicii Moldova prevede că respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. Astfel, toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

145. La data de 25.05.2012 a fost aprobată Legea nr. 121 „Cu privire la asigurarea egalității”. Scopul acestei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă,

religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar.

146. Prin Legea nr. 298 din 21.12.2012 „Cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității” a fost aprobat Regulamentul de activitate al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Printre atribuțiile de bază ale Consiliului menționăm: examinarea corespunderii legislației în vigoare cu standardele privind nediscriminarea; inițierea propunerilor de modificare a legislației în vigoare în domeniul prevenirii și combaterii discriminării; adoptarea avizelor consultative cu privire la conformitatea proiectelor de acte normative cu legislația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării; contribuirea la sensibilizarea și conștientizarea societății în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare în contextul valorilor democratice; examinarea plîngerilor persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării; intervenirea pe lângă organele corespunzătoare cu demersuri de intentare a proceselor disciplinare în privința persoanelor cu funcții de răspundere care au comis în activitatea lor fapte discriminatorii; constatarea contravențiilor cu elemente discriminatorii în conformitate cu prevederile Codului contravențional; sesizarea organelor de urmărire penală în cazul săvîrșirii unor fapte discriminatorii ce întrunesc elemente ale infracțiunii, etc.

147. În conformitate cu prevederile **Codului de Procedură Penală** aprobat prin Legea nr. 122 din 14.03.2003, în tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să asigure bănuितului, învinuitului, inculpatului dreptul la asistență juridică calificată din partea unui apărător ales de el sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, independent de aceste organe. Totodată, în cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul nu au mijloace de a plăti apărătorul, ei sînt asistați gratuit de cîte un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

148. Avînd în vedere necesitatea protejării dreptului la un proces echitabil, stabilit de articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv necesitatea asigurării accesului liber și egal la asistență juridică, prin organizarea și acordarea de asistență juridică garantată de stat, prin diminuarea impedimentelor economico-financiare din realizarea accesului la justiție, a fost aprobată Legea nr. 198 din 26.07.2007 „Cu privire la asistența juridică garantată de stat”.

149. Menționăm că prin Ordinul ministrului justiției nr. 18 din 24.01.2008 a fost aprobat Regulamentul Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, care este un organ colegial cu statut de persoană juridică de drept public, instituit pentru administrarea procesului de acordare a asistenței juridice garantate de stat. Administrarea în teritoriu a procesului de acordare a asistenței juridice garantate de stat este realizată de către Oficiile teritoriale ale Consiliului Național, care funcționează în orașele (municipiile) de reședință ale curților de apel. Totodată, menționăm că prin Hotărârea nr. 27 din 29.10.2014 a Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat a fost aprobat Regulamentul de activitate a parajuriștilor (persoane care se bucură de o înaltă stimă din partea comunității locale, are studii juridice incomplete sau studii superioare complete, care nu practică activitate de avocat și care, după o instruire specială, este calificat să acorde asistență juridică primară solicitanților din contul mijloacelor destinate acordării de asistență juridică garantată de stat și din alte surse neinterzise de lege.)

150. La data de 11.05.2007 a fost aprobată Legea nr. 125 „Privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie”. Prezenta lege reglementează raporturile ce țin de libertatea de conștiință, de gândire și de religie, garantate de Constituția Republicii Moldova și de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, precum și de statutul juridic al cultelor religioase și al părților lor componente. Potrivit prevederilor acestei legi, orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor. Fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios. Exercițarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei. Statul exclude orice apreciere din partea sa asupra legitimității credințelor religioase. Prozelitismul abuziv este interzis.

151. În scopul creării condițiilor necesare pentru realizarea drepturilor social-culturale ale populației de etnie romă, prin Hotărârea Guvernului nr. 494 din 08.07.2011 a fost aprobat Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2011-2015. Principalele domenii de intervenție a Strategiei vizate sunt: educația, angajarea în câmpul muncii,

asigurarea medicală, condițiile de locuit, participarea în procesul decizional, documentarea și situația femeilor de etnie romă.

152. În scopul susținerii familiilor de etnie romă a fost instituit și promovat la scară națională serviciul mediatorilor comunitari. Întru implementarea Planului de acțiuni aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 56 din 31 ianuarie 2012, privind instituționalizarea serviciului mediatorului comunitar a fost aprobată Legea nr.69 din 05 aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Legea nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală, prin care Consiliul local i s-a inclus o nouă competență - de a decide instituirea funcției de mediator comunitar în localitățile compact sau mixt populate de romi. Întru executarea Legii nr.69 din 05 aprilie 2013 privind consolidarea cadrului normativ, a fost elaborată de către Guvern Hotărârea Guvernului nr.557 „Pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar”, scopul căreia este crearea cadrului normativ privind organizarea activității mediatorului comunitar în localitățile compact sau mixt populate de romi. Conform Regulamentului-cadru, mediatorul comunitar, este persoana de etnie romă, care are misiunea de a asigura intermedierea și îmbunătățirea comunicării dintre beneficiarii (persoanele social-vulnerabile de etnie romă) din localitate și prestatorii de servicii publice din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul întâi, pentru a depăși perioada de dificultate, a soluționa problemele identificate sau a obține un sprijin adecvat pentru beneficiari.

153. În scopul determinării unei politici durabile de protecție a copilului Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, document aprobat de Guvern prin Hotărârea nr. 434 din 10.06.2014.

154. Noul document strategic este focusat pe un set de obiective generale stabilite în conformitate cu situația actuală a familiilor și copiilor, bazându-se pe cele mai bune practici internaționale în domeniu. Totodată, acesta asigură sinergia cu alte documente de politici și politicile în domeniul protecției copilului și a familiei, inclusiv este racordată la prevederile Strategiei Consiliului Europei privind protecția drepturilor copilului 2012 – 2015.

155. Prezenta Strategie este focusată pe trei obiective generale, care urmează a fi implementate prin mai multe obiective specifice:

I. Obiectivul general 1. Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial:

1. Obiectivul specific 1-1. Prevenirea separării copilului de familie.

2. Obiectivul specific 1-2. Stoparea graduală a instituționalizării copiilor cu vârsta de 0 - 3

ani.

3. Obiectivul specific 1-3. Reducerea continuă a numărului de copii aflați în îngrijire rezidențială.

4. Obiectivul specific 1-4. Reducerea efectelor negative ale migrației părinților asupra copiilor rămași în țară.

II. Obiectivul general 2. Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor.

1. Obiectivul specific 2-1. Prevenirea violenței, neglijării și exploatării copiilor.

2. Obiectivul specific 2-2. Combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor.

III. Obiectivul general 3. Concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului.

1. Obiectivul specific 3-1. Redimensionarea semnificației sociale a maternității și paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor.

2. Obiectivul specific 3-2. Promovarea serviciilor de sprijin pentru părinții încadrați în câmpul muncii.

156. Prin Legea nr.169-XVIII din 09.07.2010 a fost aprobată Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013), care definește reformarea politicii statului în domeniul dizabilității și cuprinde liniile directoare de activități pe care diferiți actori publici și privați urmează să le realizeze. Obiectivul general al Strategiei constă în armonizarea sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități la standardele europene și internaționale în vederea asigurării incluziunii sociale și a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale acestora. Ulterior, Parlamentul a adoptat Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități a cărei scop este de a stabili garanții, a proteja și promova drepturile persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora.

157. La data de 09.02.2006 a fost aprobat Legea nr.5-XVI „Cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați”, care stipulează că prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Adoptarea legii menționate este un pas important în eliminarea acțiunilor de violență și marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului, inclusiv a Recomandărilor Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei. Legea conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități concrete pentru autoritățile

competente, prevede crearea centrelor de asistență pentru victimele violenței și mecanismul de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plângerilor, aplicarea ordonanței de protecție și izolarea agresorului.

158. Luând în considerație recomandările Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Programul Național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015 (HG nr.933 din 31.12.2009) (PNAEG), care prevede o abordare comprehensivă de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și implementare a deciziilor. Programul este suplinit de Planul de acțiuni privind implementarea, în perioada 2010-2012, a PNAEG. Printre domenii identificate se înscriu: Ocuparea forței de muncă și migrația, Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, Participarea femeilor la procesul decizional, Protecția Socială și Familia, Ocrotirea sănătății, Educație, Combaterea violenței și traficului de ființe umane, Creșterea nivelului de conștientizare publică și mijloacele de informare în masă.

159. În scopul îmbunătățirii sănătății populației din 2004 în Republica Moldova funcționează sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Pentru a asigura protecția populației față de riscurile financiare asociate cu serviciile de sănătate și pentru a asigura accesul persoanelor vulnerabile la asistența medicală de calitate, Guvernul are calitatea de asigurat pentru un șir de categorii de persoane, inclusiv copiii, femeile gravide, mamele cu 4 și mai mulți copii, persoane cu dizabilități etc. În prezent, toate cheltuielile legate de îngrijirile de sănătatea mamei și copilului, la toate nivelurile sistemului de sănătate, sînt acoperite de stat, inclusiv asigurarea femeilor gravide și a copiilor sub 5 ani în condiții de ambulatoriu cu medicamente compensate 100%.

160. Prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la familie, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență, Parlamentul a adoptat Legea nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Prezenta lege stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a cazurilor de violență.

161. La data de 17.07.2014 prin Legea nr. 152 a fost aprobat Codul Educației Republicii Moldova. În conformitate cu noul cod al Educației, cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale

de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin sistemul național de învățământ. Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ. Pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general se aprobă de Guvern. Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul “banul urmează elevul”, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață. Învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar. Obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani. Responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vârsta de până la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea.

162. Codul Penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002 conține prevederi cu privire la tragerea la răspunderea penală pentru săvârșirea acțiunilor cu caracter discriminatoriu, spre exemplu: genocidul, tortura, tratamentul inuman sau degradant, hărțuirea sexuală și încălcarea egalității în drepturi a cetățenilor.

163. Totodată, Codul Contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218-XVI din 24.10.2008 prevede că persoanele care au săvârșit contravenții sînt egale în fața legii și a autorităților publice și sînt supuse răspunderii contravenționale fără deosebire de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, apartenență politică, avere, origine socială sau de orice altă situație. De asemenea, împiedicarea libertății de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia ori convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățătură, practici religioase, de cult și prin îndeplinirea riturilor se sancționează. Se sancționează și următoarele acțiuni: intoleranța confesională manifestată prin acte care stînjenesc liberul exercițiu al unui cult religios sau prin acțiuni de propagare a urii religioase; ofensa adusă sentimentelor religioase ale persoanelor fizice, profanarea obiectelor venerate de acestea, a localurilor, monumentelor, a simbolicii lor conceptuale; încălcarea dreptului exclusiv al cultelor religioase de editare, tipărire și confecționare, comercializare sau răspîndire în alt mod a obiectelor de cult; orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, orientare sexuală, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu, care are ca efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau de tratament la angajare sau la concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională; hărțuirea, adică manifestarea de

către angajator a oricărui comportament, bazat pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu, care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator la locul de muncă. De asemenea, Codul Contravențional prevede aplicarea sancțiunilor, în cazul săvîrșirii acțiunilor discriminatorii în domeniul educației. Astfel, se sancționează: orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu.

Sunt prevăzute sancțiuni și cazul:

- discriminării privind accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului (orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu, manifestată în domeniul accesului persoanelor la serviciile oferite de autoritățile publice, la cele de asistență medicală și la alte servicii de sănătate, la serviciile de protecție socială, bancare și financiare, de transport, culturale și de agrement, de vânzare sau de închiriere de bunuri mobile sau imobile, precum și la alte servicii și bunuri disponibile publicului, dacă fapta nu constituie infracțiune);

- împiedicării activității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (împiedicarea activității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității cu scopul de a influența deciziile acestuia, neprezentarea în termenul prevăzut de lege a informațiilor relevante solicitate pentru examinarea plîngerilor, ignorarea intenționată și neexecutarea recomandărilor date de consiliu, împiedicarea sub orice altă formă a activității acestuia);

- discriminării la prestarea serviciilor publice în domeniul comunicațiilor electronice, poștale și al tehnologiei informației (discriminarea de orice natură a utilizatorului la prestarea serviciilor publice în domeniu).

REPUBLICA MOLDOVA

RAPORT NAȚIONAL PERIODIC AL 4 – LEA COMASAT CU CEL DE-AL 5 – LEA PRIVIND
IMPLEMENTAREA CONVENȚIEI CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

CHIȘINĂU – 2015

CUPRINS:

	<i>Paragrafe</i>	<i>Pagina</i>
Lista abrevierilor.....		4-5
INTRODUCERE		6
I. MĂSURI GENERALE DE IMPLEMENTARE A CONVENȚIEI ONU PRIVIND DREPTURILE COPILULUI	2-22	6-8
II. DEFINIȚIA COPILULUI (art. 1)	23	9
III. PRINCIPII GENERALE (art. 2, 3, 6 și 12)	24-62	9
3.1 Nondiscriminarea (art. 2).....	24-33	8-9
3.2 Interesul major al copilului (art. 3).....	34-38	10-11
3.3 Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (art. 6).....	39-57	11-14
3.4 Respectul pentru opinia copilului (art. 12).....	58-62	14-15
IV. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CIVILE (art. 7, 8, 13-17 și 37 (a))	63-75	15-17
4.1 Dreptul la nume, cetățenie și la păstrarea identității (art. 17).....	66-71	15-16
4.2 Dreptul de acces la informație	66-71	16
4.3 Dreptul de a nu fi supus torturii sau altui tratament sau pedeapsă inumană sau degradantă, inclusiv pedeapsa corporală (art. 37 (a)).....	72-75	17
V. MEDIUL FAMILIAL ȘI ÎNGRIJIREA ALTERNATIVĂ (art. 5, 9-11, 18 paragrafele 1 și 2; 19-21, 25, 27, paragrafele 4 și 39)	76-127	17-27
5.1 Orientarea/ghidarea părintească	76	17-18
5.2 Responsabilitatea părinților	77-78	18
5.3 Separarea de părinți	79-82	18-19
5.4 Reunificarea familiei	83-86	19-20
5.5. Recuperarea pensiei alimentare	87-89	20
5.6 Acțiunile ilegale de plasare/transfer și de împiedicare a reîntoarcerii copiilor... ..	90-102	20-22
5.7 Adopția	103-108	22-24
5.8 Copiii lipsiți de mediu familial și îngrijire părintească	109	24
5.9 Abuz și neglijență inclusiv recuperarea fizică și psihologică și reintegrarea socială	110-123	24-27
5.10 Verificarea periodică a condițiilor și necesităților plasamentului	124-127	27
VI. SĂNĂTATEA DE BAZĂ ȘI BUNĂSTAREA (art. 6, 18 paragrafele 3; 23, 24, 26 și 27, paragrafele 1-3)	128-215	27-40
6.1. Supraviețuirea și dezvoltarea		
6.2 Copii cu dizabilități	128-155	27-32

6.3 Sănătatea și serviciile de sănătate	156-196	32-37
6.4 Securitatea socială și prestații sociale	197-208	37-39
6.5 Nivelul de trai	209-215	39-40
VII. EDUCAȚIA, ACTIVITĂȚILE CULTURALE ȘI RECREATIVE (art. 28, 29, 31).....		
.....	216-244	40-44
7.1 Educația, inclusiv formarea și orientarea profesională	216-232	40-42
7.2 Scopurile educației	233-239	42-44
7.3 Odihna, timpul liber, recreerea și activitățile cultural și artistice	240-244	44
VIII. MĂSURILE SPECIALE DE PROTECȚIE (art. 22, 30, 32-36, 37 (b)-(d), 38, 39 și 40)		
.....	245-311	44-51
8.1 Copii în situații dificile:		
8.1.1 Copii refugiați	245-248	44-45
8.1.2 Copii în conflicte armate	249-250	45
8.2 Copii în conflict cu legea		
8.2.1 Administrarea justiției juvenile	251-266	45-48
8.2.2 Recuperarea fizică, psihologică și reintegrarea socială	267-271	48-49
8.3 Copii în situație de exploatare inclusiv recuperarea fizică, psihologică și reintegrarea socială		
8.3.1 Exploatarea economică, inclusiv munca copiilor	272-283	49-51
8.3.2 Abuzul de droguri	284-289	51-52
8.3.3 Exploatare sexuală și abuzul sexual, vânzarea, răpirea traficul de copii	290-301	52-53
8.3.4 Copii ce locuiesc sau lucrează în stradă	302-304	53
8.3.5 Respectarea drepturilor copiilor minorităților naționale	305-311	53-54
ANEXE		55-108

AO P4EC – Asociația Obștească ”Parteneriate pentru fiecare copil”
AO ”CCF Moldova” – Asociația Obștească ”Copil, Comunitate, Familie”, Moldova
AO Lumos – Asociația Obștească ”Lumos Foundation Moldova”
AO ”La Strada” - Asociația Obștească Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
APL - Administrația Publică Locală
BNS – Biroul Național de Statistică
CDC – Convenția cu privire la drepturile copilului
CDO – Centrul pentru Drepturile Omului
CES – Cerințe Educaționale Speciale
CF – Codul Familiei
CIDDC – Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului
CM – Codul Muncii
CNAPSS – Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale
CNPAC – Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii
CNPDC – Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului
CNSM – Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
CoE – Consiliul Europei
CP - Cod Penal
CPP – Cod de Procedură Penală
DASPF – Direcția asistență socială și protecție a familiei
DIP – Departamentul Instituțiilor Penitenciare
DGÎTS – Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport
HG – Hotărîrea Guvernului
HP – Hotărîrea Parlamentului
IGP – Inspectoratul General al Poliției
ILO/IPEC – Organizația Mondială a Muncii
INJ – Institutul Național al Justiției
ISM – Inspectoratul de Stat al Muncii
ITS – Infecții sexual transmisibile
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MC – Ministerul Culturii
MEd – Ministerul Educației
MJ – Ministerul Justiției
MMPSF – Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS – Ministerul Sănătății
MTS – Ministerul Tineretului și Sportului
OCP – Oficiul Central de Probațiune
OIM – Reprezentanța Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
ONG – organizație neguvernamentală
ONU – Organizația Națiunilor Unite
PG – Procuratura Generală

SUA – Statele Unite ale Americii

UE – Uniunea Europeană

UNDP – Reprezentanța Programului ONU pentru Dezvoltare în Republica Moldova

UNFPA – Reprezentanța Fondului ONU pentru Populație în Republica Moldova

UNICEF – Reprezentanța Fondului pentru Copii al Națiunilor Unite în Republica Moldova

UN Women - Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor

USAID - Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională

INTRODUCERE

1. Raportul național periodic al patrulea comasat cu al cincilea privind implementarea Convenției ONU privind drepturile copilului în RM conține date și informații pentru perioada 1.01.2009-31.12.2014, fiind elaborat de către un grup de lucru intersectorial din componența căruia au făcut parte reprezentanți ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Apărării, Ministerului Educației, Ministerului Culturii, Ministerului Sănătății, Ministerului Tineretului și Sportului, Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Procuraturii Generale, Biroului Național de Statistică, Biroului Relații Interetnice, Confederației Naționale a Patronatului, Confederației Naționale a Sindicatelor, Congresului Autorităților Locale, Casei Naționale de Asigurări Sociale.

I. MĂSURI GENERALE DE IMPLEMENTARE A CONVENȚIEI ONU PRIVIND DREPTURILE COPILULUI (art. 4, 42 și 44, paragraf 6)

(de asemenea cu referire la OC nr. 7-24)

2. În perioada de raportare au fost elaborate următoarele acte normative cu impact asupra implementării CDC (t.a.1)
3. În anul 2014 a fost semnat Acordul de Asociere al RM cu UE, care în premieră are inclus un capitol special destinat *Cooperării în domeniul protecției și al promovării drepturilor copilului* (Capitolul 27).
4. Cu referire la asistența externă și cooperarea cu societatea civilă, menționăm că în perioada de raportare au fost implementate sau se află în proces de implementare o serie de proiecte finanțate de către Banca Mondială, Uniunea Europeană, Statele Unite ale Americii, Consiliul Europei și agențiile de cooperare și dezvoltare ale țărilor membre ale UE printre care menționăm Suedia, Marea Britanie, Cehia, Austria, Italia, Norvegia, Elveția, Franța, România, Estonia, Lituania etc., precum și organizații internaționale cum ar fi: UNICEF, USAID, UNDP, UN Women, UNFPA, Organizația Mondială a Sănătății, Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Fundația Soros, OAK Foundation, Terre des Homes.
5. În februarie 2010 a fost creat Consiliul de coordonare a asistenței externe, în calitate de organ consultativ cu funcții de programare și monitorizare a proiectelor și programelor din domeniul muncii și protecției sociale, care se convoacă de regulă în ședințe trimestrial, fiind condus de ministrul muncii, protecției sociale și familiei.
6. De asemenea, menționăm cooperarea strânsă cu o serie de organizații neguvernamentale care activează în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului (t.a.2).

7. În scopul asigurării transparenței în procesul decizional și a eficienței comunicării cu organizațiile societății civile toate proiectele de acte normative sunt consultate în cadrul grupurilor de lucru tematice, precum și online prin intermediul site-lui www.particip.gov.md.
8. În perioada de raportare a fost consolidată rețeaua națională de asistenți sociali comunitari, fiind angajați și instruiți peste 1100 persoane.
9. În cadrul reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului în perioada anilor 2009 – 2014 au fost închise 23 instituții rezidențiale, iar numărul de copii în sistemul rezidențial s-a micșorat de la 8983 până la 2885. Obiectivul de prevenire a separării copiilor de mediul familial și continuarea procesului de dezinstituționalizare a copiilor cu un accent special pe copiii sub 3 ani și copiii cu necesități speciale a fost inclus printre cele 3 obiective generale ale Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.
10. Un element de bază în sistemul integrat de servicii sociale (dezvoltarea căruia a fost inițiată în 2008) îl constituie dezvoltarea serviciilor sociale alternative îngrijirii rezidențiale adresate copiilor în situație de risc și copiilor separați de părinți, fiind înregistrată o dinamică pozitivă în dezvoltarea acestor servicii.
11. În anul 2013 a fost instituit serviciul mediatorilor comunitari în localitățile compact sau mixt populate de romi (t.a. punctul 31).
12. În scopul acordării serviciilor psiho-sociale, promovării unui mod de viață sănătos, incluziunii sociale și îmbunătățirea aderenței la tratamentul antiretroviral au fost deschise 4 Centre sociale regionale pentru asistența și protecția persoanelor infectate/afectate HIV/SIDA (mun. Chișinău, Bălți, Comrat, or. Tiraspol).
13. Pilonul VI din cadrul Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției 2011-2016 este constituit din 5 direcții strategice: 1. Consolidarea rolului Curții Constituționale; 2. Consolidarea capacităților CDO și ale instituției avocatului parlamentar; 3. Consolidarea sistemului de justiție pentru copii; 4. Respectarea drepturilor persoanelor private de libertate; eradicarea torturii și a relelor tratamente; 5. Consolidarea sistemului de probațiune și a sistemului penitenciar.
14. Și-a continuat activitatea CNPDC, care este un organ guvernamental, consultativ constituit din conducătorii autorităților publice centrale de resort, reprezentanții organizațiilor internaționale și neguvernamentale. De asemenea, funcționează Consiliile raionale/municipale pentru protecția drepturilor copilului. În fiecare raion sunt numiți vicepreședinți ai Consiliilor raionale/municipale pe probleme sociale.
15. În scopul monitorizării și sporirii calității serviciilor sociale prestate, inclusiv copiilor în situație de risc și copiilor separați de părinți în anul 2011 a fost instituită Inspekția Socială, iar în anul 2013 CNAPSS.

16. În temeiul Legii 140/2013 la nivel comunitar funcțiile de autoritate tutelară au fost atribuite în mod expres primarilor din localitățile respective, iar în scopul acordării suportului acestora în exercitarea atribuțiilor la nivelul fiecărei primării a fost instituită funcția de specialist pentru protecția drepturilor copilului.

17. Au fost elaborați indicatori noi în domeniul accesului la educație, protecția copiilor rămași fără ocrotire părintească, justiția juvenilă, etc. Indicatorii dezagregați în funcție de vîrstă și etnie au fost disponibili în cadrul Recensămîntului Populației și al Locuințelor realizat în 2014.

18. În scopul îmbunătățirii accesului la date statistice privind situația copiilor este elaborată publicația statistică tematică "Copiii Moldovei", cu o periodicitate de 5 ani, structurată în nouă compartimente în care se conțin date cu referire la aspectul demografic, sănătatea copilului, educație, criminalitatea juvenilă, protecția socială, familia, etc. Totodată, anual sunt elaborate note informative privind "Situația copiilor în Republica Moldova", "Tinerii în Republica Moldova", "Nivelul infraționalității în Republica Moldova", "Situația persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova", etc. Indicatorii de bază privind situația copiilor pot fi accesați pe pagina oficială a BNS (www.statistica.md).

19. MMPSF a dezvoltat Sistemul Informațional Automatizat "Asistență Socială", în cadrul căruia sunt incluse și funcționalități privind managementul de caz a copiilor aflați în situație risc și copiilor separați de părinți, inclusiv asistența acordată copiilor în cadrul tuturor tipurilor de servicii sociale. Implementarea Sistemului Informațional Automatizat este preconizată pentru anii 2015-2020, iar analiza datelor din cadrul acestuia va permite ajustarea politicilor în domeniul protecției copilului, monitorizarea mai eficientă a funcționării sistemului de protecția a copilului în ansamblu, precum și supervizarea activității fiecărui specialist.

20. Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului și-a continuat activitatea, inclusiv după reforma Institutului avocatului poporului în anul 2014, fiind singurul Ombudsman specializat, care a fost menținut, fiind asistat de o subdiviziune, compusă din 4 specialiști din cadrul Oficiului Avocatului Poporului.

21. Cu referire la diseminarea prevederilor CDC în anii 2012-2013 au fost organizate instruirea specialiștilor în domeniul protecției copilului din cadrul structurilor teritoriale asistență socială și protecție a familiei, a tuturor asistenților sociali comunitari, precum și a primarilor (peste 1700 persoane), Pe parcursul anilor 2013-2014 au fost instruiți în cadrul a 34 seminare cu privire la CDC peste 5500 angajați ai sistemului de educație (t.a.3).

22. Raportul periodic anterior privind implementarea CDC prezentat Comitetului ONU pentru drepturile copilului în 2008 a fost plasat pentru informare pe site-ul MMPSF, iar observațiile finale ale Comitetului pe marginea Raportului respectiv au fost traduse în limba română cu suportul UNICEF și prezentate în cadrul unei ședințe a CNPDC.

II. DEFINIȚIA COPILULUI

23. Potrivit CF se consideră copil persoana care nu a atins vârsta de 18 ani, iar conform CC capacitatea deplină de exercițiu începe la data când persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani - datele statistice privind numărul copiilor sunt prezentate în tabelul nr. 4. De la această regulă sunt prevăzute două excepții: atribuirea capacității depline unui copil (emancipare) și căsătoria – ambele putând fi realizate de către copiii care au împlinit vârsta de 16 ani și întrunesc o serie de cerințe legale pentru aceasta.

III. PRINCIPII GENERALE (art. 2, 3, 6 și 12)

(de asemenea cu referire la OC nr. 25-32)

3.1. Nondiscriminarea (art. 2)

24. Legea nr. 338 din 15.12.1993 privind drepturile copilului, stabilește în art. 3 „Toți copiii sînt egali în drepturi fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, sex, limbă, religie, convingeri, avere sau origine socială.”.

25. La 25.05.2012 Parlamentul RM, a adoptat Legea nr. 121 privind asigurarea egalității, în scopul prevenirii și combaterii discriminării și asigurării egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul RM în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții.

26. Prin legea vizată a fost constituit Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității - un organ colegial cu statut de persoană juridică de drept public, instituit în scopul asigurării protecției împotriva discriminării și al asigurării egalității tuturor persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării. Consiliul acționează în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice.

27. În vederea implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată de RM în 2010), prin Legea 169/2010 a fost adoptată Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013), iar în 2012 a fost adoptată Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, care printre altele conține prevederi referitoare la egalitatea și nediscriminarea persoanelor cu dizabilități.

28. Se află în proces de implementare Programul de dezvoltare a educației incluzive în RM pentru anii 2011-2020 (HG nr. 523 din 11.07.2011), care are menirea de a facilita incluziunea școlară a copiilor cu diferite tipuri de dizabilități în școlile de cultură generală. Aceasta presupune implicit accesibilizarea instituțiilor educative și de formare prin aplicarea tehnicilor asistive și inovarea tehnologică.

29. În scopul asigurării aplicării mai eficiente a principiului respectării interesului superior al copilului adoptabil, optimizării bazei legale privind realizarea procedurilor de adopție de către

autoritatea centrală în domeniul adopției din RM și a îmbunătățirii din perspectiva non-discriminării a prevederilor legale, a fost elaborat și adoptat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative prin care au fost excluse o serie de reglementări discriminatorii din Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției, în mod special contraindicațiile medicale ale adoptatorilor și lista maladiilor grave care permit adopția internațională imediată a copiilor adoptabili.

30. Prin HG nr. 494 din 08.07.2011 a fost aprobat Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din RM pentru anii 2011-2015.

31. În anul 2013 a fost instituit serviciul mediatorului comunitar. Mediatorul comunitar identifică și evaluează necesitățile beneficiarilor; îi informează cu privire la cadrul normativ și serviciile existente în domeniul asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, pieții muncii etc., posibilitățile de a beneficia de serviciile respective și coordonează cu administrația publică locală activitățile de suport a beneficiarilor pentru accesarea acestor servicii publice. La sfârșitul anului 2014 erau angajați și activau 24 mediatori comunitari.

32. A fost elaborat și aprobat Planul de studii pentru specializarea angajaților poliției privind lucrul cu minoritățile naționale, fiind instruiți 56 angajați ai Poliției. Pe parcursul anilor 2013-2014, Centrul Național al Romilor, în parteneriat cu IGP al MAI a organizat o serie de întâlniri pe tema „Consolidarea încrederii dintre poliție și comunitățile de romi”, la care au participat reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, partenerilor de dezvoltare, societății civile și liderilor comunității romilor și mediului academic, de asemenea fiind organizate activități de informare a populației de etnie romă cu privire la drepturile și obligațiile prevăzute de legislație. În funcție de situație, colaboratorii organelor de poliție se implică în activitățile de suport pentru familie în contextul prevenirii abandonului școlar. Au fost organizate campanii de informare pentru comunitatea romilor cu privire la locurile finanțate de la bugetul de stat disponibile în cadrul Academiei de Poliție a MAI, și privind participarea acestora la concursurile de ocupare a funcțiilor vacante în organele afacerilor interne.

33. În scopul depășirii dificultăților legate de documentele privind statutul juridic și situația copiilor rămași fără ocrotire părintească domiciliați în stânga Nistrului, eliberate de către autoproclematele autorități transnistrene în cadrul Grupului de lucru sectorial pe problemele protecției sociale și ajutorului umanitar dintre RM și Transnistria au fost discutate măsurile comune pentru determinarea unui mecanism de cooperare în domeniul identificării, evaluării și aplicării măsurilor de protecție a copiilor rămași fără ocrotirea părintească.

3.2. Interesul major al copilului (art. 3)

34. Constituția RM prevede expres în art. 49 că: ”Statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin. Statul ocrotește maternitatea,

copiii și tinerii, stimulând dezvoltarea instituțiilor necesare. Toate preocupările privind întreținerea, instruirea și educația copiilor orfani și a celor lipsiți de ocrotirea părinților revin statului și societății. Statul stimulează și sprijină activitatea de binefacere față de acești copii.”

35. În RM, cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale, cu determinarea sarcinilor și responsabilităților autorităților administrației publice centrale și locale, ale altor persoane juridice și fizice abilitate cu asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale este reglementat de Legea 123/2010, conform căreia serviciile sociale sunt definite ca ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a satisface necesitățile sociale ale persoanei/familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluderii sociale. Dreptul la servicii sociale este stabilit în mod individual, în baza evaluării necesității persoanei/familiei. RM este angajată plenar în procesul de racordare a prevederilor normative la valorile și standardele europene, precum și Liniile Directoare ONU pentru îngrijirea alternativă a copilului. Astfel, au fost revizuite o serie de regulamente și standarde minime de calitate pentru organizarea și funcționarea serviciilor sociale adresate copiilor în situație de risc și copiilor separați de părinți. Conceptul care a fost pus la baza revizuirii standardelor constă în focusarea serviciului pe copil și organizarea acestuia în jurul lui. Pe parcursul anilor 2013-2014, 11 autorități publice locale din țară au beneficiat de instruire pe marginea Liniilor Directoare ONU pentru îngrijirea alternativă a copilului.

36. În scopul sporirii calității serviciilor sociale prestate în anul 2012 a fost adoptată Legea nr. 129 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale și Regulamentul privind organizarea și funcționarea CNAPSS (HG nr. 998 din 28.12.2012), iar prin HG nr. 95 din 07.02.2014 a fost aprobat Regulamentul privind procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale.

37. În cadrul proiectului comun al MJ și UNICEF „Suport Ministerului Justiției în promovarea reformelor justiției pentru copii” a fost elaborat Curriculumul pentru personalul care lucrează cu copiii aflați în detenție „Asigurarea drepturilor copiilor din detenție” (16 ore pentru ofițeri și 8 ore pentru subofițeri).

38. În anul 2013 au fost realizate 5 seminare de instruire „Justiția pentru minori: Standardele și procedurile justiției pentru minori, abilitățile și cunoștințele specifice pentru lucrul cu minorii” (fiind instruiți 52 judecători și 83 procurori) și un seminar de instruire „Extinderea aplicării măsurilor alternative la detenție pentru minori” (fiind instruiți 15 judecători și 10 procurori).

3.3. Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (art. 6)

39. Legea 338/1993 prevede că: ”Statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea

copiilor. Protecția drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective și de organele de drept.”

40. Prin HG nr. 1182 din 22.12.2010 a fost aprobat Regulamentul privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu, care se implementează prin coordonarea acțiunilor structurilor în domeniul sănătății și protecției sociale a familiei și copilului la nivel comunitar și raional/municipal, fiind monitorizat la nivel central de MS și MMPSF.

41. A fost adoptată Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, care stabilește procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, și autoritățile, structurile responsabile de aplicarea procedurilor respective. Legea reglementează mai clar situațiile de risc pentru copii, fapt care a condus la uniformizarea la nivel național a procedurilor de înregistrare a sesizărilor, de evaluare și evidență a copiilor în situație de risc (t.a.5).

42. În premieră Legea vizată stipulează expres obligativitatea cooperării în domeniul protecției copilului a autorităților tutelare locale și teritoriale din diferite unități administrativ - teritoriale, precum și angajații autorităților publice centrale și locale, structurilor, instituțiilor și serviciilor din cadrul/sau subordonate acestora, care activează în domeniul asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept. În scopul asigurării cadrului instituțional pentru implementarea acestor prevederi legale, prin HG nr. 270 din 08.04.2014 au fost aprobate Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

43. Implementarea mecanismului vizat va asigura: consolidarea sistemului național de protecție a copilului în vederea identificării evaluării, referirii, asistenței și monitorizării copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării, traficului; reglementarea și delimitarea clară a responsabilităților autorităților/instituțiilor cu competențe în domeniul protecției copilului; consolidarea capacităților profesioniștilor din domeniul protecției copilului; definirea și sistematizarea procedurilor sectoriale din domeniile învățământului, sănătății, poliție. Pe parcursul anului 2014 au fost instruiți 556 de profesioniști din domeniul asistenței sociale, educației, sănătății și poliției referitor la prevederile Legii 140/2013 din 29 raioane și 1323 specialiști (membri ai echipelor multidisciplinare) din 8 raioane ale republicii cu privire la aplicarea mecanismului intersectorial de cooperare.

44. Se atestă o creștere a numărului cazurilor raportate de copii victime a violenței domestice în conformitate cu prevederile art. 201¹ CP, de fapt această creștere se datorează intensificării măsurilor de implementare a Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (t.a.6).

45. Se află în proces de implementare Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii, în baza Regulamentului și standardelor minime de calitate pentru organizarea și funcționarea acestuia (HG nr. 889 din 11.11.2013 și HG nr.780 din 25.09.2014). Serviciul este organizat pe 2 nivele de targetare: (i) primar - orientat spre consolidarea mediului familial, formarea deprinderilor privind îngrijirea și educația copilului, formarea competențelor sociale și emoționale ale copilului și (ii) secundar – orientat spre familiile cu copii în situații de risc, cu scopul de a diminua factorii care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului și de a preveni separarea copilului de familie (inclusiv prin acordarea unui suport monetar).

46. Începând cu 01.01.2009, familiile cu copii, aflate în situație socio-materială defavorizată, au dreptul de a solicita acordarea ajutorului social în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 13.06.2008 cu privire la ajutorul social. Ajutorul social se stabilește de către D/SASPF de la locul reședinței curente, în baza informației indicate în cererea de acordare a ajutorului social. Cuantumul lunar al acestuia se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

47. Conform Legii nr. 1585 din 27.02.1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, Guvernul RM are calitatea de asigurat, pentru toți copiii până la împlinirea vârstei de 18 ani, gravidele, parturientele și lăuzele, mamele cu 4 și mai mulți copii.

48. Din 2005 se implementează Conceptul Spital Prietenos Familiei, pus în aplicare prin ordinul nr. 327 din 04.10.2005 „Cu privire la implementarea tehnologiilor oportune în asistența perinatală și perfecționarea măsurilor antiepidemice și de control al infecțiilor nosocomiale în Maternitățile Prietenoase Familiei”. În prezent, continuă procesul de ajustare a maternităților la standardele europene, cu revizuirea criteriilor de acreditare a acestora.

49. RM a reușit să îndeplinească standardele OMS în 2008, coborînd plafonul pentru înregistrarea nou-născuților vii de la 1000 de grame la 500 de grame greutate la naștere. Pentru a reduce mortalitatea și riscul de invaliditate al nou-născuților prematuri și cu greutate redusă, în anul 2010 a fost creat Serviciul republican de diagnostic și supraveghere a nou-născutului, care oferă posibilitatea de a asigura o dezvoltare adecvată a copilului.

50. În contextul ajustării sistemului de sănătate la standardele internaționale și europene de asistență a sănătății adolescenților și tinerilor în baza necesităților lor reale, au fost dezvoltate serviciile de sănătate prietenoase tinerilor, actualmente funcționînd o rețea de 38 Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor, care acoperă toate ariile administrativ-teritoriale, toate centrele fiind finanțate din fondul asigurării obligatorii de asistență medicală.

51. În conformitate cu Codul Educației aprobat prin Legea nr. 152 din 17.07.2014, învățămîntul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățămîntul preșcolar și se finalizează cu învățămîntul

liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar. Obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani.

52. În RM, există o serie de ONG-uri care promovează activ măsuri de prevenire a suicidului, în special AO "Altruism", precum și un șir de organizații religioase de caritate (Neovita, Regina Pacis, Diaconia, Caritas Moldova)

53. În 2012, AO "Altruism" a lansat "Linia Verde Antisuicid" prin intermediul căreia se acordă suport emoțional persoanelor, care se confruntă cu fenomenul suicidului. În 2 ani peste 700 de persoane au apelat la serviciu de suport emoțional, care este disponibil în orele de seară 19.00-21.00 prin intermediul chatului anonim pe site-ul www.pentruviata.md.

54. În scopul prevenirii accidentelor în trafic, MAI a întreprins sistematic măsuri de sensibilizare a participanților la trafic, atât prin intermediul campaniilor de informare, cât și prin realizarea unor operațiuni speciale de patrulare, care după anul 2012 au condus la scăderea semnificativă a numărului copiilor implicați în accidente rutiere, precum și a numărului de accidente rutiere în trafic comise din culpa copiilor.

55. În scopul creșterii nivelului de conștientizare a riscurilor de accidentare a copiilor în condiții casnice și informării populației privind importanța supravegherii copilului și metodele de prevenire a accidentelor la copii, inclusiv a accidentelor rutiere în anul 2012 a fost lansată Campania națională de comunicare „O casă fără pericole pentru copilul tău”.

56. Datele statistice privind decesurile copiilor din cauza maladiilor, accidentelor, crimelor și suicidului sunt prezentate în tabelele nr. 7-10.

57. În scopul respectării principiului dreptului la viață, supraviețuire și dezvoltare, CP reglementează faptul că la detinerea pe viață nu pot fi supuși minorii și femeile.

3.4. Respectul pentru opinia copilului (art. 12)

58. În anul 2011 cu asistența tehnică a CoE a fost elaborat Raportul privind revizuirea politicilor naționale în domeniul participării copiilor și tinerilor în RM (http://www.coe.int/t/dg3/children/participation/PolicyReviewMoldova_en.pdf).

59. Cu suportul CIDDC a fost consultată opinia copiilor în procesul de elaborare a proiectului Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, precum și în procesul de elaborare a conceptului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii.

60. Prin ordinul MEd nr. 136 din 26.03.2013 au fost aprobate Regulamentul de organizare și funcționare a consiliilor elevilor și Regulamentul pentru Consiliul Național al Elevilor, care se întrunește de patru ori pe an și consultă Ministerul cu privire la politicile educaționale. Cu referire la consiliile elevilor în școli menționăm că acestea sunt compuse din câte un reprezentant din partea fiecărei clase de elevi (t.a.11). De asemenea prin Ordinul MEd nr. 331 din 30.04. 2014 a fost aprobat Regulamentul de stabilire și funcționare a Consiliului Național al Studenților din școlile și colegiile

de educație și formare profesională, iar prin Ordinul MMPSF nr. 157 din 10.10.2014 (în mod similar cu Consiliul Național al Elevilor) a fost aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Consultativ Național al Copiilor de pe lângă MMPSF.

61. În 2013 și 2014 cu suportul MEd au fost organizate turnee naționale privind drepturile copilului, cu scopul de a încuraja profesorii de educație civică pentru a sprijini grupurile de copii de a monitoriza CDC și a prezenta rapoarte către autoritățile locale.

62. Începând cu ianuarie 2012 în cadrul implementării unui proiect de asistență tehnică de către AO P4EC în parteneriat cu MMPSF în 11 raioane ale țării a fost dezvoltat, pilotat și integrat în sistemul local de protecție a copilului un model de participare a copilului la procesul de luare a deciziilor care îl afectează, precum și în evaluarea, planificarea, dezvoltarea și monitorizarea serviciilor pentru copii, prin prisma nevoilor și opiniilor exprimate de copii beneficiari de aceste servicii. În acest context, în fiecare din cele 11 raioane a fost aprobat Conceptul de participare a copiilor și Politica de protecție a copilului care vizează toți specialiștii ce lucrează cu copiii și tinerii, fiind realizată și instruirea acestora din perspectiva promovării participării copiilor. De asemenea în cadrul proiectului la nivel raional au fost instituite Consilii Consultative ale Copiilor (CCC), care sunt implicate în monitorizarea serviciilor cum ar: asistența parentală profesionistă, tutela, centre comunitare, case de copii de tip familial, incluziunea copiilor dezinstituționalizați cu dificultăți de învățare în învățământul general, etc. Rapoartele elaborate de copii au fost prezentate specialiștilor D/SASPF și factorilor de decizie, membrii CCC participând la ședințele Consiliilor raionale pentru protecția drepturilor copilului, atunci când se discută despre: punerea în aplicare a strategiilor naționale și programelor de protecție a drepturilor copilului și a familiei; dezvoltarea programelor locale și a planurilor de acțiuni privind protecția copilului și familiei, planificarea vacanțelor tematice pentru copii.

IV. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CIVILE (art. 7, 8, 13-17 și 37 (a))

(de asemenea cu referire la OC nr. 33-39)

4.1 Cu referire la **Dreptul la nume și la cetățenie (art. 7), Păstrarea identității (art. 8), Libertatea de exprimare (art. 13), Libertatea de gândire, de conștiință și religie (art. 14), Libertatea de asociere și de reuniune pașnică (art. 15), Protecția vieții personale și private (art. 16)** – situația actuală nu diferă de Rapoartele prezentate anterior.

63. Conform prevederilor legislației naționale în domeniul adopției (Legea 99/2010), în cazul adopției internaționale a copiilor din RM este obligatorie prezentarea declarației adoptatorilor privind dreptul copilului adoptat de a-și păstra cetățenia RM până la atingerea majoratului.

64. Cu referire la înregistrarea nașterii copiilor menționăm că în perioada de raportare numărul copiilor ai căror naștere a fost înregistrată depășind termenul de 3 și respectiv 12 luni a scăzut semnificativ, în anul 2014, în ambele cazuri acesta situându-se sub nivelul de 1% (t.a.12).

65. La 14.04.2012, a intrat în vigoare Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal, scopul căreia este asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, în calitate de autoritate responsabilă de control fiind instituit Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

4.2. Dreptul de acces la informație (art. 17)

66. În perioada de raportare se atestă o creștere semnificativă a surselor de informare în masă (posturi TV, radio și portale informaționale on-line), iar rata de acces a populației la internet a crescut de la 11,8 % la 39,8 %. Toate școlile din RM sunt dotate cu calculatoare și acces la internet.

67. Date statistice privind bibliotecile publice pentru copii și filialele acestora, precum și bibliotecile pentru copii din cadrul instituțiilor de învățământ sunt prezentate în tabelele nr. 13-14.

68. În contextul informatizării și accesibilității sporite a diferitor surse de informare, o preocupare actuală o constituie protecția copiilor împotriva informațiilor de pe toate suporturile existente, care pot afecta negativ integritatea psihică și morală a copiilor, care se regăsește printre direcțiile de activitate pentru atingerea obiectivelor Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

69. A fost adoptată Legea nr. 30 din 7.03.2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației, care stabilește criteriile de determinare a informației publice cu impact negativ asupra copiilor, modul de răspândire, drepturile, obligațiile și răspunderea subiecților care pregătesc sau difuzează astfel de informație.

70. În scopul prevenirii/minimizării eventualei impact negativ al informației asupra copiilor în contact cu sistemul de protecție, MMPSF a aprobat și diseminat autorităților competente Regulamentul privind modul de comunicare a informațiilor ce se referă la copii de către personalul din sistemul de asistență socială cu competențe în domeniul protecției copilului și autoritățile tutelare locale.

71. În anul 2012 în scopul informării și promovării utilizării sigure a Internetului de către copii și acordării acestora sprijinului specialiștilor, părinților și profesorilor, AO „La Strada” a lansat portalul informațional www.siguronline.md, care printre altele abordează aspecte ce țin de siguranța fizică și psihologică on-line, reputația online, identitatea și proprietatea.

4.3. Dreptul de a nu fi supus torturii, pedepsei inumane sau degradante, inclusiv pedepsei corporale (art. 37 (a))

72. În conformitate cu prevederile art. 62, alin.(2) CF „Metodele de educație a copilului, alese de părinți, vor exclude comportamentul abuziv, insultele și maltrătarile de orice fel, discriminarea, violența psihică și fizică, aplicarea pedepselor corporale, antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea substanțelor stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșitul și alte acte ilicite.”

73. Pentru acțiunile cu caracter violent, aplicate inclusiv asupra copiilor, Codul Contravențional 201/2008 și CP 985/2002 prevăd sancțiuni care includ: amenda, munca neremunerată în folosul comunității sau pedepse privative de libertate.

74. În perioada anilor 2010-2014, în organele procuraturii au parvenit 163 sesizări despre tortură și rele tratamente în care victime au fost copii. Dintre care, în anul 2010 - 33 de sesizări în care figurau minorii în calitate de victime ale relelor tratamente, în anul 2011 – 35, în anul 2012- 39, în anul 2013-24, iar în anul 2014-32.

75. Datele privind numărul programelor implementate pentru prevenirea violenței asupra copiilor în entitățile MAI și totalul instruirilor realizate pentru personalul din cadrul acestor entități urmare a reorganizării MAI se conțin în tabelul nr. 15.

V. MEDIUL FAMILIAL ȘI ÎNGRIJIREA ALTERNATIVĂ

(art. 5, 9-11, 18, paragraf 1 și 2; 19-21, 25, 27, paragraf 4 și 39)

(de asemenea cu referire la OC nr. 40-49)

5.1. Orientarea/ghidarea părintească (art. 5)

76. CF stabilește că părinții au drepturi și obligații egale față de copii, indiferent de faptul dacă copiii sînt născuți în căsătorie sau în afara ei, dacă locuiesc împreună cu părinții sau separat. Părinții au dreptul și sînt obligați să-și educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat. Părinții poartă răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală a copiilor și au prioritate la educația lor față de oricare alte persoane. Părinții sînt reprezentanții legali ai copiilor lor și acționează în numele lor în relațiile cu toate persoanele fizice și juridice, inclusiv în autoritățile administrației publice și instanțele judecătorești, fără a avea nevoie de împuterniciri speciale. Drepturile părinților nu pot fi exercitate contrar intereselor copilului lor. Părinții nu pot prejudicia sănătatea fizică și psihică a copilului. Metodele de educație a copilului, alese de părinți, vor exclude comportamentul abuziv, insultele și maltrătarile de orice fel, discriminarea, violența psihică și fizică, aplicarea pedepselor corporale antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea substanțelor stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșitul și alte acte ilicite. Toate problemele privind educația și instruirea copilului se soluționează de către părinți de comun acord, ținîndu-se cont de interesele și de părerea copilului. Părinții poartă răspundere, în modul stabilit, pentru exercitarea drepturilor părintești în detrimentul intereselor copilului.

5.2. Responsabilitatea părinților (art. 18, paragraf 1 și 2).

77. În contextul prevenirii și/sau a depășirii situațiilor de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial, a fost aprobat prin HG nr. 889 din 11.11.2013 Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii. Scopul Serviciului constă în susținerea dezvoltării capacităților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori din interiorul familiei și conectarea ei la resursele relevante din comunitate. Unul din obiectivele primordiale ale serviciului respectiv este consolidarea competențelor parentale și sensibilizarea comunității în scopul prevenirii timpurii a riscurilor posibile, precum și susținerea familiei în depășirea situațiilor de risc și prevenirea separării copilului de familie.

78. Remarcăm majorarea sistematică și diversificată a prestațiilor sociale acordate familiilor cu copii, care au ca scop îmbunătățirea calității vieții familiilor cu copii și diminuarea riscului intrării familiei cu copii în dificultate (a se vedea punctele 197 – 198, 203 – 206, 207 – 208, 213 – 214 din Raport).

5.3. Separarea de părinți (art. 9)

79. În conformitate cu prevederile Legii 140/2013, autoritatea tutelară locală în a cărei rază este locul aflării copilului în situație de risc dispune evaluarea inițială a situației acestuia de către asistentul social comunitar, cu implicarea în procesul de evaluare, după caz, a altor specialiști din domeniul ocrotirii sănătății, educației, ordinii publice etc.:

a) în termen de 24 de ore – în cazul copiilor care sînt supuși violenței; copiilor care sînt neglijați; copiii care practică vagabondajul, cerșitul, prostituția;

b) imediat – în cazul în care din conținutul sesizării se constată existența unui pericol iminent pentru copil, precum și în cazul primirii informațiilor cu privire la copiii care sînt lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora de la domiciliu din motive necunoscute; a căror părinți au decedat; care trăiesc în stradă, au fugit ori au fost alungați de acasă; părinții cărora refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului; care au fost abandonați de părinți; părinții cărora au fost declarați ca fiind incapabili printr-o hotărîre judecătorească.

80. În cazul în care, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului, autoritatea tutelară în a cărei rază este locul aflării acestuia dispune imediat luarea copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, comunicînd acest fapt procurorului în termen de cel mult 24 de ore. După luarea copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora de afla, autoritatea tutelară locală, ținînd cont de principiul subsidiarității, emite dispoziția privind plasamentul de urgență al copilului (pe un termen de pînă la 72 de ore, cu

posibilitatea prelungirii termenului de plasament pînă la 45 de zile) în: a) familia rudelor sau a altor persoane cu care a stabilit relații apropiate pornind de la necesitatea asigurării stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educația copilului; b) servicii de plasament de tip familial; c) servicii de plasament de tip rezidențial.

81. Este extrem de important de menționat faptul că, toate cazurile de eventuală separare a copilului de familie se examinează de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, care este un organ instituit în cadrul tuturor autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, și fără avizul pozitiv al căreia autoritățile tutelare teritoriale nu pot emite dispoziții privind plasamentul planificat al copilului. (HG nr. 1177 din 31.10.2007).

82. În comparație cu momentul lansării în anul 2009, în anul 2014 numărul cazurilor examinate și al ședințelor desfășurate anual de Comisii a crescut de cca. 6 ori (t.a.16), iar analiza rezultatelor activității Comisiilor denotă necesitatea continuării procesului de dezvoltare, diversificare și creștere a calității serviciilor adresate familiilor cu copii și copiilor în situație de dificultate și implementare la nivel național a programelor de educație incluzivă.

5.4.Reunificarea familiei (art. 10)

83. Conform datelor statistice prezentate de MAI, în anul 2013 au fost incluși în program de integrare - 4 copii beneficiari de protecție umanitară, originari din Siria.

84. În anul 2014 au fost incluși în program de integrare - 12 copii: 4 beneficiari ai statutului de refugiat, originari din Uzbekistan, 3 beneficiari ai statutului de refugiat, originari din Afganistan, 4 beneficiari de protecție umanitară, originari din Siria, 1 beneficiar de protecție umanitară originar din Ucraina și 2 beneficiari ai statutului de refugiat originari din Siria au solicitat activități de integrare.

85. Străinilor, titulari ai dreptului de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei, în conformitate cu prevederile Legii 274/2011, li se facilitează accesul la piața forței de muncă prin măsuri de informare privind oportunitățile de pe piața muncii, serviciile de mediere a muncii, serviciile de orientare și formare profesională și alte servicii de ocupare conform legislației în vigoare, cu asigurarea aplicării prevederilor CM. De asemenea străinii titulari ai dreptului de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei; titulari ai dreptului de ședere permanentă; străinii care au obținut una din următoarele forme de protecție în Republica Moldova: statut de refugiat, protecție umanitară, azil politic (inclusiv minorii) au acces la sistemul de educație, sănătate și asistență socială în aceleași condiții ca și cetățenii RM.

86. Amploarea fenomenului de migrație din RM a avut și continuă să aibă un impact negativ asupra integrității familiei și menținerii legăturilor familiale. Cu regret, nu există date statistice clare privind numărul copiilor care au părăsit RM în scopul reintegrării cu unul sau ambii părinți aflați peste hotare. Spre exemplu, conform datelor prezentate de MEd, în Sistemul informațional educațional

numărul elevilor care au emigrat împreună cu părinții, fără a depune cerere de exmatriculare în anul de studii 2013-2014 au fost 56 de copii, iar în anul de studii 2014-2015 – 112 copii. Totodată, în evidența autorităților italiene se află circa 20 000 de copii încadrați în sistemul școlar, ai căror părinți sunt originari din RM – în mod evident nu toți acești copii s-au născut în Italia sau au emigrat în Italia împreună cu părinții, fiind cunoscut faptul că adesea cetățenii moldoveni, după obținerea dreptului legal de ședere și muncă în Italia își aduc copiii la ei. Dificultatea colectării datelor statistice în acest domeniu se datorează și faptului că foarte mulți cetățeni ai RM au și cetățenia altor state, în special a României, precum și facilitării circulației cetățenilor RM în statele zonei Schengen prin liberalizarea regimului de vize în anul 2014.

5.5. Recuperarea pensiei alimentare (art. 27, paragraf 4)

87. În conformitate cu CF, eschivarea de la plata pensiei de întreținere pentru copil reprezintă unul din temeiurile pentru care părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești, iar nerespectarea termenelor de plată poate fi penalizată cu 0,1% din sumă pentru fiecare zi de reținere. Conform art. 256 din CPC hotărârile judecătorești privind plata pensiei de întreținere urmează a fi executate imediat, iar pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, persoana poate fi atrasă la răspundere contravențională (art. 318 Cod Contravențional) sau penală (art. 320 din CP). După reformarea sistemului de executare a deciziilor judiciare în 2011 de la executorii judecătorești de stat au fost preluate 21,7 mii documente executorii de încasare a pensiilor de întreținere. În 2011-2014 numărul de cereri executorii noi primite de către executorii judecătorești privați variază între 6,4 - 5,8 mii, iar numărul de decizii executate între 1,7 – 2,2 mii, la finele anului 2014 fiind în lucru cca 25 mii cereri.

88. În conformitate cu Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. 198 din 26.07.2007, cetățenii străini și apatrizii care nu dispun de suficiente mijloace financiare pentru plata serviciilor (consultații juridice, angajarea unui avocat) pot beneficia de asistență juridică garantată de stat în procedurile sau în cauzele ce țin de competența autorităților administrației publice și a instanțelor judecătorești ale RM.

89. Cu regret, nu se duce evidența statistică a cererilor cu referire la recuperarea pensiilor de întreținere pentru copii înaintate din străinătate către autoritățile competente din RM, cât și a cererilor transmise din RM către instanțele judiciare din alte state.

5.6. Copiii lipsiți de mediu familial și îngrijire părintească (art. 20)

90. În rezultatul unui studiu cantitativ național privind situația copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare, realizat în anul 2012, în baza informației furnizate de către instituțiile educaționale, medicale, poliție, autorități publice locale și asistență socială au fost identificați la nivel național 105.270 copii afectați de migrație: 21 625 copii ai căror unicul sau ambii părinți plecați peste hotare;

53 695 copii ai căror tată este plecat peste hotare; 29950 copii ai căror mamă este plecată peste hotare.

91. Rezultatele studiului au fost utilizate pentru argumentarea necesității includerii în proiectul legii privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți a unui articol special, conform căruia părintii/unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în RM urmează să informeze în prealabil autoritatea tutelară locală despre persoana în grija căreia rămân copiii, autoritatea tutelară locală fiind responsabilă de evidența copiilor ai căror părinți/ unicul părinte sunt/ este plecați/ plecat la muncă peste hotare. Pe de altă parte, începând cu anul 2014 datele privind acești copii se prezintă semestrial autorității tutelare locale de către administrația instituțiilor educaționale din fiecare comunitate, iar în baza acestor date asistenții sociali comunitari realizează evaluarea la domiciliu a situației fiecărui copil, în baza unui chestionar de evaluare, aprobat de MMPSF, care cuprinde întrebări privind condițiile de trai ale copiilor, relația cu părinții plecați peste hotare, cu îngrijitorii, cu semenii, alimentația copilului, existența cazurilor de abuz, neglijare sau exploatare a copilului.

92. Conform statisticelor pe anul 2014 prezentate de structurile teritoriale asistență socială și protecție a familiei numărul copiilor ai căror unicul părinte/ambii părinți sunt plecați peste hotare constituie 44007 (t.a.17).

93. Unul din obiectivele specifice al Strategiei pentru protecția copilului pentru anii 2014-2020 este ”Reducerea efectelor negative ale migrației părinților asupra copiilor rămași în țară”, urmînd a fi întreprinse o serie de măsuri pentru informarea părinților migranți și ai copiilor acestora cu privire la efectele negative ale migrației asupra copiilor și modalitățile de diminuare a acestora, consilierea părinților și copiilor, continuarea monitorizării situației copiilor ai căror unicul/ambii părinți sunt plecați peste hotare și în caz de necesitate acordarea suportului și asistenței, inclusiv persoanelor în grija cărora sunt lăsați copiii.

94. În a. 2013, în baza unui Curriculum și suport de curs, elaborat și aprobat de MMPSF au fost consolidate capacitățile funcționale ale autorităților administrației publice locale și anume a primarilor, asistenților sociali comunitari și specialiștilor în protecția drepturilor copilului din cadrul D/SASPF (peste 1700 persoane) în domeniul identificării, evaluării, asistenței, referirii, monitorizării și evidenței copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

95. Conform datelor prezentate de către D/SASPF în anul 2014 au fost luați în evidență 3326 copii rămași fără ocrotire părintească (comparativ cu 3101 copii luați la evidență în anul 2009). Principalul motiv din cauza căruia copiii au rămas fără ocrotire părintească este decăderea din drepturile părintești a părinților – 570 cazuri în anul 2014 față de 390 cazuri în anul 2009 (t.a.18).

96. La sfîrșitul anului 2014 sistemul rezidențial includea 41 de instituții rezidențiale (3808 copii plasați), din care 36 (2447 copii plasați) se aflau în subordinea MEd, în care se aflau 2447 copii,

dintre care 1145 de copii erau plasați în școli auxiliare, în timp ce la începutul reformei sistemului rezidențial în 2007 peste 11 mii de copii erau plasați în 65 de instituții rezidențiale pentru copii (t.a.19).

97. Reforma în domeniul serviciilor sociale a fost lansată în baza Programului Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 – 2012, aprobat prin HG nr. 1512 din 31.12.2008. În anul 2010 fiind adoptată Legea serviciilor sociale, care reglementează cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale, responsabilitățile autorităților administrației publice centrale și locale. În anul 2011 prin Ordinul MMPSF a fost aprobat Nomenclatorul serviciilor sociale, care înglobează toate tipurile de servicii sociale existente în RM, cadrul normativ pentru funcționarea acestora, tipurile de servicii și grupele de beneficiari, statele orientative de personal. Iar în anul 2012 a fost adoptată Legea privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale.

98. Se dezvoltă activ cu suportul partenerilor de dezvoltare și ONG-ilor sistemul de servicii sociale alternative de îngrijire a copiilor, în special APP (inclusiv CCTF), serviciul de tutelă/curatelă și casele comunitare pentru copii în situație de risc și pentru copii cu dizabilități, etc. (t.a.20).

99. Pe parcursul anului 2014 prin procedura de acreditare de către CNAPSS au trecut majoritatea prestatorilor de servicii de APP și centrelor de plasament temporar pentru copii, în anii 2015-2016 urmînd a fi supuși procedurii de acreditare toți prestatorii de servicii sociale pentru copii.

100. Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020, pe lîngă continuarea procesului de dezinstituționalizare a copiilor își propune întreprinderea măsurilor pentru stoparea graduală a plasamentului în instituții rezidențiale a copiilor de la 0 la 3 ani, precum și elaborarea și implementarea unui Program Național de dezvoltare a abilităților parentale.

101. În anul 2009, în scopul susținerii mai consistente a copiilor rămași fără ocrotire părintească, care își continuă studiile după vîrsta de 16 ani, au fost majorate substanțial și diversificate o serie de prestații sociale acordate copiilor/tinerilor pentru alimentație, cazare, procurarea vestimentației ș.a.(HG nr. 870 din 28.07.2004).

102. Concomitent, MMPSF a susținut implementarea unor proiecte locale pentru acordarea suportului absolvenților instituțiilor rezidențiale, în special cu privire la orientarea profesională și prevenirea traficului și exploatării.

5.7. Adopția (art. 21)

103. În scopul alinierii legislației naționale la prevederile Convenției de la Haga din 29.05.1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, în anul 2010 a fost adoptată Legea privind regimul juridic al adopției.

104. Conform legislației toate adopțiile internaționale ale copiilor domiciliați pe teritoriul RM sunt încuviințate de către instanțele judecătorești a RM.

105. În scopul implementării Legii 99/2010 au fost aprobate următoarele acte normative:

1) HG nr. 550 din 22.07.2011 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de acreditare și modul de funcționare a organizațiilor străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în RM și a listei serviciilor și activităților pe care le pot desfășura în domeniul adopției internaționale. Conform procedurii stabilite în anul 2014 a fost prelungită acreditarea a 16 organizații străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în RM din următoarele țări: Italia – 10, SUA – 4, Spania – 1 și Elveția – 1.

2) HG nr. 560 din 25.07.2011 pentru instituirea Consiliului Consultativ pentru Adopții și aprobarea Regulamentului de activitate a acestuia. Scopul instituirii Consiliului Consultativ constă în asigurarea transparenței procesului de potrivire prealabilă a adoptatorilor cu copiii adoptabili în cadrul procedurilor de adopție internațională și în prevenirea abuzurilor în luarea deciziilor privind separarea fraților prin adopție națională sau internațională. Din componența Consiliului Consultativ fac parte 9 membri: 2 reprezentanți ai MMPSF, câte un reprezentant al MS, MJ, MEd, MAEIE, CIDDC, AO „CCF Moldova”, precum și Ombudsmanul pentru drepturile copilului.

3) Regulamentul privind procedura de evaluare a garanțiilor morale și condițiilor materiale ale solicitanților pentru adopție (aprobat prin ordinul MMPSF nr. 285 din 23.06.2011).

4) Modelul Raportului privind situația copilului adoptabil (aprobat prin ordinul MMPSF nr. 309 din 11.08.2011), este un document sistematizat și standardizat cu cerințele internaționale, care permite deținerea informației necesare și suficiente cu privire la istoricul copilului, starea sănătății, profilul psiho-emoțional al copilului.

5) Grila și fișa de evaluare a dosarului adoptatorului pentru realizarea procedurii de potrivire prealabilă în cadrul procedurilor de adopție internațională (aprobat prin ordinul MMPSF nr. 285¹ din 23.06.2011) care au drept scop asigurarea transparenței în procesul de selectare a adoptatorului potrivit pentru copilul adoptabil, bazându-se pe un set de indicatori cuantificabili și comparabili, cum ar fi: abilitățile parentale ale adoptatorilor bazate pe acte confirmative, mediul social și familial al adoptatorului, studiile, asigurarea materială corespunzătoare (în funcție de necesitățile speciale ale copiilor adoptabili).

6) Modelul Raportului de evaluare postadopție cu privire la situația copilului (aprobat prin ordinul MMPSF nr. 92 din 30.06.2014) care conține informații cu privire la: condițiile de trai ale copilului adoptat; situația actuală a copilului (dezvoltarea fizică, cognitivă, emoțională și integrarea în mediul educațional și social); climatul familial și nivelul relațional dintre copil și părinții adoptivi, frații/surorile, membrii familiei extinse și/sau alți membri care locuiesc în aceeași locuință, semenii, inclusiv colegii de școală, cadrele didactice, membrii comunității; dificultăți și resurse identificate.

7) Modelul Certificatului de conformitate al adopției internaționale (certificat eliberat în temeiul articolului 23 al Convenției de la Haga asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale) a fost aprobat prin ordinul MMPSF nr. 310 din 11.08.2011.

106. Conform prevederilor Legii 99/2010, autoritățile competente în domeniul adopției trebuie să întreprindă toate măsurile ce se impun în vederea prevenirii unor câștiguri ilegale – financiare sau de orice altă natură – ce ar putea fi obținute în procesul adopției, precum și în vederea reprimării oricăror acțiuni ce contravin obiectivelor Convenției de la Haga și legislației naționale în domeniul adopției.

107. Legea nr. 99/2010 a introdus noi condiții pentru stabilirea statutului de copil adoptabil, fapt care în mare parte a și cauzat un anumit blocaj în domeniul adopției naționale și internaționale, fiind necesară o perioadă de tranziție în vederea adaptării cadrului administrativ și instituțional. În ce privește scăderea numărului de adopții atât naționale cât și internaționale, în comparație cu perioada precedentă de raportare, aceasta se datorează nu atât noului cadru legal în domeniul adopției (adoptat în 2010), ci reformelor în ansamblu a sistemului de protecție a copilului, care a avut un impact pozitiv asupra prevenirii abandonului și separării copiilor de părinți, precum și reintegrării copiilor separați în familia biologică sau cea extinsă (t.a.21).

108. Totodată trebuie ținut cont de faptul că s-a schimbat și profilul copiilor adoptabili, astfel încât majoritatea acestora sunt copii cu necesități speciale, în timp ce disponibilitatea adoptatorilor internaționali, dar în special naționali este orientată spre copii foarte mici sau de vîrstă preșcolară, fără probleme sau cu probleme minore de sănătate (t.a. 22).

5.8. Acțiunile ilegale de plasare/transfer și de împiedicare a reîntoarcerii copiilor (art. 11)

109. În perioada de raportare s-au înregistrat 30 cereri de reîntoarcere a copiilor din și în RM conform prevederilor Convenției de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, însă în perioada ce urmează ne putem aștepta la creșterea numărului de cereri, avînd în vedere sporirea mobilității transfrontaliere a populației și amploarea fenomenului migrației în scop de muncă sau studii (t.a.23).

5.9 Abuz și neglijență (art. 19) inclusiv recuperarea fizică și psihologică și reintegrarea socială (art. 39)

110. În scopul implemetării Legii nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie în anul 2012 prin Ordinul comun al MMPSF, MS, MAI au fost aprobate Instrucțiunile privind intervenția DASPF, instituțiilor medicale și organelor afacerilor interne în cazurile de violență în familie, fiind organizate 6 seminare zonale privind implementarea instrucțiunilor vizate.

111. Prin Legea 140/2013 a fost asigurată baza legală națională care stabilește obligativitatea angajaților autorităților publice centrale și locale, ai structurilor, instituțiilor și serviciilor din cadrul

sau subordonate acestora, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept, de a transmite autorității tutelare competente sesizările privind copiii aflați în situație de risc, precum și cele privind cazurile de abuz, neglijare sau exploatare a copiilor în cadrul serviciilor sociale, al instituțiilor medicale, educaționale, culturale, să participe la activitatea echipelor multidisciplinare în procesul de evaluare inițială și complexă a situației copilului la solicitarea autorității tutelare locale, precum și la elaborarea și implementarea planului individualizat de asistență, să realizeze măsuri de prevenire a situațiilor de risc pentru copii. În scopul implementării prevederilor vizate, prin HG nr. 270 din 08.04.2014 au fost aprobate Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării, traficului, care sunt adresate profesioniștilor responsabili de protecția copilului (asistenți sociali, pedagogi, medici, polițiști), iar prin Ordinul comun al MMPSF, MS, MEd, MAI a fost aprobată Fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului – un instrument unic de sesizare a autorităților tutelare, care conține o listă standardizată de indicatori și semne ale violenței, neglijării, exploatării copilului, utilizat la nivel național.

112. Conform datelor statistice, pe parcursul primului an de implementare a Legii 140/2013 se aflau în evidența autorităților tutelare locale 8705 copii în situație de risc, dintre care 1641 copii supuși violenței, 5083 copii neglijăți, 245 copii care practică vagabondajul și cerșitul, 118 copii care trăiesc în stradă, au fugit sau au fost alungați de acasă.

113. La finele anului 2011, RM a ratificat Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual, ulterior fiind operate un șir de modificări și completări ale CP, CPP și CF în scopul ajustării cadrului legal național la prevederile Convenției vizate.

114. În anul 2012 prin ordinul MAI nr. 275 din 14.08.2012 au fost aprobate Instrucțiunile metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie. Ca urmare, în fiecare Inspectorat de Poliție, este desemnată câte o persoană responsabilă (în funcție de șef al serviciului interacțiune comunitară) de implementarea prevederilor legale, cooperarea cu alte autorități de resort, analiza situației, evidența nominală a agresorilor, gestionarea documentației ce vizează emiterea și supravegherea ordonanței de protecție.

115. În anii 2013-2014, au fost organizate instruirii a angajaților organelor de poliție privind bunele practici de comunicare eficientă cu copiii.

116. În anul 2014 CPP a fost completat cu noțiunile de cameră de audiere și cameră de vizualizare, interviuator, a fost limitat numărul audierilor minorului și exclus bănuitul din lista persoanelor prezente în încăperea de vizualizare. În anul 2013 au fost identificate și amenajate spațiile pentru camerele de audiere a copiilor în 7 procuratură teritoriale (circa 1/6 din numărul necesar), 22 instanțe

judecătorești (circa ½ din numărul necesar), 8 inspectorate de poliție (circa 1/6 din numărul necesar).

117. Asistența copiilor victime ale abuzului, violenței și neglijării se realizează prin intermediul organizațiilor neguvernamentale: CNPAC și Centrul Internațional ”La Strada” în cadrul cărora copii beneficiază de: asistență socială, asistență psihologică, însoțire în cadrul procedurilor legale, asistență juridică, intervenție în situație de criză (t.a.24)

118. În anul 2014 a fost elaborat proiectul Regulamentului privind organizarea și funcționarea Centrului de asistență pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor, urmînd a fi instituit un serviciu cu specializare înaltă în subordinea MMPSF.

119. Pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți sau de către persoanele care îi înlocuiesc a obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului, Codul contravențional prevede sancțiuni sub formă de amendă de la 5 la 25 de unități convenționale sau muncă neremunerată în folosul comunității pînă la 40 de ore (t.a.25).

120. Un pas important pentru protecția copiilor împotriva violenței, neglijării, exploatării și traficului îl constituie instituirea în luna iunie 2014 a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii, care este gestionat de MMPSF și prestat de Centrul Internațional „La Strada”. Serviciul este disponibil prin intermediul numărului unic național 116 111, gratuit pentru utilizatorii tuturor operatorilor de telefonie fixă și mobilă din RM, în regim de lucru 24/24, fiind confidențial și anonim. În perioada iunie - decembrie 2014 la Telefonul Copilului au fost înregistrate 15 549 apeluri (acest număr include toate apelurile de intrare, inclusiv cele cu semnal sonor scurt, apeluri mute). Din numărul total de 1493 apeluri asistate: 802 sunt apeluri unice, iar 406 apeluri repetate, 447 apelanți au fost copii, iar 355 – adulți. Cele mai multe apeluri au fost apeluri de informare – 136, fiind urmate de apelurile pentru consiliere psihologică – 123, în 30 de cazuri apelanții au relatat despre cazurile de violență în familie, iar în 27 cazuri – violență în afara familiei. De asemenea se constată un număr mare a apelurilor de verificare – 325 (t.a.26).

121. În temeiul HG nr.1182 din 22.12.2010 a fost instituit mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vîrsta de pînă la 5 ani la domiciliu, în anul 2011 fiind realizată instruirea formatorilor naționali, precum și a tuturor medicilor de familie, asistenților medicali de familie, asistenților sociali comunitari, polițiștilor din 4 raioane pilot, iar pe parcursul anilor 2012-2013 au fost organizate seminare republicane cu responsabili de implementarea mecanismului de colaborare în teritoriile administrative, în vederea diseminării experienței acumulate în raioanele pilot.

122. În luna noiembrie 2013, în parteneriat cu UNICEF a fost aprobată Strategia de comunicare pentru prevenirea și combaterea violenței asupra copilului în RM.

123. În baza mecanismului de repatriere a copiilor victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți aprobat prin HG nr. 948 din 07.08.2008, în perioada ianuarie 2009 - decembrie 2014 MMPSF a organizat 124 misiuni, total fiind repatriați 273 copii (118 fete și 155 băieți). Majoritatea copiilor au fost repatriați din Federația Rusă și Ucraina. Din numărul total de copii repatriați, 7 copii au fost victime ale traficului de ființe umane, restul fiind copii abandonați la naștere, copii neglijați de părinți (t.a.27). După repatriere 124 copii au fost reintegrați în familiile biologice sau extinse, iar ceilalți plasați în servicii de plasament temporar (centre de plasament, APP, CCTF), la sfârșitul anului 2014 rămânând plasați în serviciile respective 55 copii repatriați.

5.10. Verificarea periodică a condițiilor și necesităților plasamentului

124. Procesul de evaluare, asistență și monitorizare a situației copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți se realizează conform procedurii managementului de caz, care printre altele prevede elaborarea unui plan individualizat de asistență a copilului cu indicarea termenului de revizuire a implementării acestuia. De regulă acest termen este de 6 luni, însă poate fi mai mic, în funcție de situația specifică a fiecărui copil.

125. În ce privește copiii aflați în plasament de lungă durată în instituțiile rezidențiale, s-a constatat că revizuirea plasamentului în majoritatea cazurilor se efectuează odată cu inițierea procedurilor de transformare a instituțiilor respective și realizată în mare parte cu suportul partenerilor de dezvoltare.

126. În procesul de implementare a Strategiei privind protecția copilului pe anii 2014-2020 este planificată reevaluarea situației tuturor copiilor aflați în instituții rezidențiale, elaborarea planurilor individuale de asistență din perspectiva dezinstituționalizării acestora, sau ieșirii copiilor din sistemul rezidențial după finalizarea studiilor gimnaziale.

127. Cu referire la plasamentul copiilor separați de părinți în spitale, menționăm că odată cu implementarea sistemului de asigurări medicale obligatorii nu este posibilă plasarea și menținerea în instituții medicale a pacienților, inclusiv a copiilor, fără confirmarea de către medicii specialiști a necesității internării și tratamentului în regim de staționar într-o instituție medico-sanitară.

VI. SĂNĂTATEA DE BAZĂ ȘI BUNĂSTAREA

(art. 6, 18, paragraf 3, 23, 24, 26, și 27, paragraf 1-3)

(de asemenea cu referire la OC nr. 50-59)

6.1. Supraviețuirea și dezvoltarea (art. 6 alin. 2)

A se vedea informația de la pct. 4.3 Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare

6.2. Copii cu dizabilități (art. 23)

128. În anul 2014 în RM erau înregistrate 183953 persoane cu dizabilități, dintre care 13446 copii: 5687 copii cu dizabilitate severă, 5652 copii cu dizabilitate accentuată și 2107 copii cu dizabilitate medie, în perioada de raportare înregistrându-se o scădere cu 1,8 mii a numărului copiilor cu dizabilități (cca 12 %), însă coraportul între numărul copiilor cu dizabilități și numărul total al copiilor a rămas același (1,8%) – (t.a.28).

129. În contextul implementării Planului de acțiuni al Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități 2010-2013, (aprobată prin Legea 169/2010) și ajustării legislației naționale la standardele UE și prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost aprobată Legea 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, care, prevede asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, în egală măsură cu alți cetățeni, la: protecție socială, asistență medicală, reabilitare, educație, muncă, viață publică, mediul fizic, transport, tehnologii și sisteme informaționale, de comunicare și la alte utilități și servicii la care are acces publicul larg.

130. Legea 499/1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni prevede stabilirea alocației sociale de stat persoanelor cu dizabilități, inclusiv copiilor cu dizabilități, care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie din bugetul asigurărilor sociale de stat. Mărimea medie a alocațiilor sociale pentru copii cu dizabilități s-a majorat cu 54% (t.a.29)

131. În anul 2013 și respectiv 2014, copiilor beneficiari de alocații sociale de stat (cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, menționate mai jos) li s-a stabilit acordarea a unui suport financiar de stat, lunar în mărime de 50 lei în 2013 și în mediu 133, 3 lei în 2014, astfel încât majorarea totală în anul 2014 a cuantumului mediu a alocațiilor sociale de stat pentru copiii cu dizabilități (cu includerea suportului financiar de stat) constituie 105,5 % față de cuantumul din anul 2009.

132. Totodată, Legea 499/1999 prevede stabilirea alocațiilor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere persoanelor care îngrijesc la domiciliu un copil cu dizabilități severe, în anul 2014 fiind înregistrați 5687 copii beneficiari. Mărimea medie a acestor alocații s-a dublat, în anul 2014 constituind 598,75 lei, față de 300 lei/lunar în anii 2009-2012.

133. Începând cu 01.04.2014 cuantumurile alocațiilor menționate la punctele anterioare sunt stabilite în mărimea unui anumit procent din mărimea pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, sau mărimea pensiei minime pentru limită de vârstă.

134. Conform prevederilor Legii 60/2012 copiilor cu dizabilități, precum și persoanelor care însoțesc un copil cu dizabilități li se acordă, compensații de la bugetele locale pentru călătorii în transportul în comun urban, suburban și interurban, cuantumului mediu al cărora constituie 36 lei/lunar, nefiind majorat pe parcursul ultimilor 5 ani din lipsa surselor financiare.

135. Din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației, persoanelor socialmente vulnerabile (inclusiv familiilor care au la întreținere copii cu dizabilități) li se acordă anual, la cerere, ajutor material, în perioada de raportare fiind atestată o scădere a numărului ajutoarelor acordate cu 31,8 % (de la 14504 la 9989 ajutoare), fapt care denotă o mai bună targetare a beneficiarilor, avînd în vedere și majorarea mărimii medii a ajutorului material cu 74 % (t.a.30).

136. Prin HG nr. 936 din 8.10.2010 au fost aprobate Regulamentul-cadru și standardele minime de calitate pentru serviciul social „Casă comunitară”, care are ca scop îngrijirea permanentă a persoanelor cu dizabilități mintale și dezvoltarea aptitudinilor de autoservire și socializare a acestora. În republică activează 11 servicii „Casă comunitară”, pentru 73 beneficiari.

137. Prin HG nr. 722 din 22.09.2011 au fost aprobate Regulamentul-cadru și standardele minime de calitate pentru serviciul social „Echipa mobilă”, care este un serviciu social specializat, destinat persoanelor cu dizabilități medii sau severe (în special copiilor cu dizabilități), ce oferă asistență socială și suport la domiciliul beneficiarului, în baza nevoilor identificate ale acestuia, cît și consiliere și suport persoanelor care îl îngrijesc pe acesta, în vederea creșterii independenței și integrării lui sociale. La sfîrșitul anului 2014 la nivel teritorial activau 18 servicii ”Echipa mobilă” (din necesarul de 35) care acordau asistență unui număr de 369 beneficiari.

138. Prin HG nr. 314 din 23.05.2012 au fost aprobate Regulamentul-cadru și standardele minime de calitate privind organizarea și funcționarea serviciului social „Asistență personală”, . Scopul serviciului este de a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, pentru a-i ajuta să ducă o viață cît mai independentă în propria casă și în comunitate. De fapt prin instituirea acestui serviciu s-a atribuit statutul de angajat în cîmpul muncii unui membru de familie care asigură îngrijirea persoanei cu dizabilități severe, astfel încît îngrijitorii să poată accesa sistemul de asigurări sociale și medicale, totodată serviciul dat contribuind în mod direct la prevenirea instituționalizării copiilor cu dizabilități severe. Din momentul instituirii au fost angajați și activează 1340 asistenți personali.

139. Prin HG nr. 413 din 14.06.2012 au fost aprobate Regulamentul-cadru și standardele minime de calitate privind organizarea și funcționarea serviciului social „Respiro”, care este un serviciu specializat, ce oferă plasament și asistență persoanelor cu dizabilități severe pe o perioadă de maxim 30 de zile pe an, timp în care familiile, rudele sau persoanele care le îngrijesc beneficiază de o perioadă de timp, care poate fi folosit pentru odihnă sau rezolvarea anumitor probleme personale. Serviciul respectiv a înregistrat o creștere în perioada anilor 2012 - 2014 de la 2 servicii (accesate de 19 beneficiari) la 5 servicii (accesate de 177 beneficiari).

140. Prin HG nr. 333 din 14.05.2014 a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciului de interpretare în limbajul mimico-gestual pentru persoanele cu deficiențe

de auz. Scopul serviciului menționat este facilitarea comunicării dintre persoana/persoanele cu deficiențe de auz și angajații diferitor autorități/instituții/organizații. În anul 2014 din bugetul de stat au fost achitate prestatorilor de servicii circa 14000 de ore de interpretare, majoritatea beneficiarilor serviciilor menționate fiind copii.

141. Cu referire la copiii cu dizabilități mintale severe menționăm că în RM activează 5 instituții: 3 pentru copii de vîrstă preșcolară și 2 pentru copii cu dizabilități mintale severe cu vîrsta de la 4 ani. Se atestă o descreștere a numărului copiilor cu dizabilități mintale aflați în instituții (t.a.31)

142. În subordinea MS sunt 2 instituții rezidențiale: Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vîrstă fragedă, mun. Chișinău și Centrul de plasament temporar pentru copii, mun. Bălți. Anual, în secțiile rezidențiale din aceste centre sunt plasați peste 100 de copii, ponderea celor ce suferă cu diverse dizabilități mintale variind între 8,8% și 17,1%.

143. Strategia națională și Planul de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007 – 2012 au inițiat procesul de evaluare și reintegrare a copiilor în familie și instruirea în instituțiile generale de învățămînt. Prin HG nr.523 din 11.07.2011 a fost aprobat Programul de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2011-2020, care asigură șanse egale la educația de calitate pentru toți copiii.

144. Datorită reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului, respectiv prevenirii instituționalizării se atestă o descreștere cu cca 60% (de la 3550 la 1500) a numărului copiilor care frecventează instituțiile de învățămînt special (t.a.32).

145. Începînd cu anul 2013 se realizează o reformă importantă în domeniul determinării dizabilității la adulți și copii, prin trecerea de la modelul medical la implementarea unui model medico-social. Prin HG nr. 65 din 23.01.2013 a fost aprobată Structura și Regulamentul de activitate a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, precum și Instrucțiunea privind modul de determinare a dizabilității și capacității de muncă, iar prin ordinul interministerial al MMPSF, MS și MEd au fost aprobate criteriile de determinare a dizabilității la copii.

146. În scopul incluziunii sociale și culturale a persoanelor cu dizabilități MC anual asigură finanțarea proiectelor culturale prezentate de Casa Republicană de Cultură a Surzilor din Moldova (521,9 mii lei), și Centrul Național de Informare și Reabilitare a Societății Orbilor din Moldova (1342,8 mii lei).

147. Casa Republicană de Cultură a Surzilor din Moldova este unicul centru de dezvoltare creativă a persoanelor cu probleme de auz și vorbire. În cadrul instituției au loc concerte, concursuri, programe cultural-educative, funcționează diverse cercuri creative și de instruire pentru copii și adulți, care sunt prezentate în limbaj mimico-gestual.

148. Conform prevederilor art.22 al Legii nr.939 din 20.04.2000 „Cu privire la activitatea editorială”, MC contribuie la editarea cărții pentru copii și susținerii tinerilor autori, editării cărții naționale și completarea fondurilor bibliotecilor publice, de învățământ și specializate. Centrul Național de Informare și Reabilitare al Societății Orbilor din Moldova a realizat acțiuni în vederea editării în sistem Braille și variantă sonoră a literaturii artistice, a manualelor școlare, altor materiale didactice și de instruire. În cadrul instituției își desfășoară activitatea (i) Biblioteca specializată, (ii) Studioul de înregistrări sonore (care a realizat producerea de cărți și reviste audio pe CD, în volum de 20469 ore sonore, 98 de titluri în 1070 de exemplare, a restaurat, digitizat și înregistrat pe CD 20 cărți audio din colecția bibliotecii, a colectat și multiplicat literatură audio, înregistrată în alte studiouri și internet), (iii) Minitipografia Braille (care a editat cărți și reviste Braille, volumul de pagini în tipar plat constituie 1677 pagini, 18 titluri în 143 de exemplare), inclusiv (iv) Consiliul Consultativ de Editare a edițiilor sonore și Braille (au fost editate în sistem Braille manuale de geografie și biologie pentru clasa a XI, iar pentru clasele primare creația unui scriitor moldovean pentru copii (Spiridon Vangheli) în variantă sonoră și în sistem Braille, a fost editat în sistem Braille Ghidul informativ „Ediții noi”, alte materiale informative pentru seminare, mese rotunde, concursuri, activități de instruire, pentru bibliotecile instituțiilor specializate de învățământ). De asemenea Centrul acordă asistență informațională studenților și elevilor cu probleme de vedere cum ar fi: înregistrări pe CD a cărților editate în Braille, a cursurilor de instruire a programului JAWS, înregistrări sonore și în Braille a manualelor și materialelor pentru studii, ore de lectură etc.

149. Instituțiile specializate de învățământ din municipiul Chișinău (Școala de meserii și Liceul tehnologic) sunt beneficiarii programelor „Zi de promovare a Bibliotecii specializate”. În cadrul acestora copiii și tinerii au fost informați despre edițiile noi și posibilitățile Centrului de a edita literatura solicitată. În primul semestru al anului 2014 Centrul a editat 6 titluri de carte și 2 numere de reviste în sistem Braille, 62 titluri de carte și 17 numere de reviste în variantă sonoră. Pentru Școala Republicană internat specială pentru copiii nevăzători și slab văzători din orașul Bălți, au fost efectuate înregistrări sonore a 10 titluri de carte.

150. Au fost închise 21 instituții de tip rezidențial și instituții de învățământ special. Prin HG nr. 732 din 16.09.2013 a fost creat Centrul Republican de Asistență Psohopedagogică și 35 de Servicii de asistență psihopedagogică fiind cuprinse toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II. Au fost formați 1190 profesioniștii în domeniul educației incluzive.

151. În anul de studii 2013-2014, circa 3500 de copii dezinstituționalizați au fost încadrați în 400 de instituții de învățământ general, în raport cu 1604 copii încadrați în 291 de instituții în anul 2012.

152. A fost individualizat procesul educațional prin implementarea planurilor educaționale individualizate pentru 2920 de copii în anul 2013, în raport de 350 copii în anul 2012.

153. Potrivit datelor MEd, în instituțiile de învățământ secundar profesional, în 2012 au fost cuprinși 171 de elevi cu dizabilități fizice și senzoriale. În 2013 în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 137 copii cu dizabilități (39 cu dizabilitate severă și accentuată și 98 deficiențe fizice și senzoriale), iar în colegii – 90 copii cu dizabilități (82 cu dizabilitate severă și accentuată și 8 i cu deficiențe fizice și senzoriale).

154. MMPSF cu suportul Băncii Mondiale dezvoltă Sistemul Informațional Automatizat "Asistență Socială", care conține un șir de funcționalități complexe pentru înregistrarea și analiza situației în domeniul asistenței sociale, inclusiv în domeniul protecției copilului și protecției persoanelor cu dizabilități.

155. În contextul consolidării capacităților profesionale ale personalului angajat în sistemul de asistență socială, în perioada a. 2009 - 2010 MMPSF a organizat instruirea inițială (inclusiv pe modulul protecția persoanelor cu dizabilități) a tuturor asistenților sociali comunitari, specialiștilor în problemele persoanelor cu dizabilități din cadrul structurilor teritoriale asistență socială și a managerilor serviciilor sociale (peste 1800 persoane).

6.3. Sănătatea și serviciile de sănătate (art. 24)

156. Din 2004 în RM funcționează sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Toate cheltuielile legate de îngrijirile de sănătatea mamei și copilului, la toate nivelurile sistemului de sănătate, sînt acoperite de stat, inclusiv asigurarea femeilor gravide și a copiilor sub 5 ani în condiții de ambulatoriu cu medicamente compensate 100%. În anul 2013 pentru medicamente compensate copiilor 0-5 ani au fost alocate circa 17,8 mln lei (anul 2012 – circa 15,9 mln lei), iar pentru femeile gravide circa 3,8 mln lei (anul 2012 – 3,7 mln lei).

157. Au continuat activitățile în cadrul proiectului moldo-elvețian „Modernizarea sistemului de perinatologie în Moldova” (faza II și III în perioada 2008 – 2014 cu un buget total de 6,19 mln CHF), scopul fiind asigurarea unui standard adecvat de îngrijire medicală în Centrele Perinatale de toate nivelurile, prin consolidarea profesionalismului, eficientizarea serviciului obstetrical spitalicesc și asigurarea cu echipamente medicale a tuturor maternităților în dependență de nivelul de referință.

158. Implementarea regionalizării sistemului de trei niveluri de asistență perinatală din RM a permis ca fiecare femeie și nou-născut să beneficieze de acces la asistență medicală perinatală în instituția medicală potrivită, în funcție de starea de sănătate a pacienților.

159. Serviciile îmbunătățite de asistență medicală perinatală sunt disponibile pentru peste 1 milion de femei de vîrstă reproductivă din toată Moldova.

160. În contextul implementării Strategiei Naționale în Sănătatea Reproducerii pentru anii 2005-2015 – a fost adoptată Legea privind sănătatea reproducerii nr.138 din 15.06.2012 care garantează și reglementează drepturile persoanelor la reproducere.

161. În scopul micșorării numărului de sarcini nedorite/întreruperii de sarcină, persoanele din grupele de risc medical și social vulnerabile sunt asigurate cu dispozitive medicale și contraceptive cu efect prolongat în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală.
162. Analiza datelor statistice denotă o tendință de micșorare a numărului născuților de la mame în vârstă sub 20 de ani, alcătuind 7,67% din numărul total al născuților-vii în anul 2014, față de 9,9% - în anul 2009 (13,4% - în 2005) – (t.a.33).
163. În perioada 2010 - 2011 au fost aprobate Regulamentul și Standardele privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii în condiții de siguranță.
164. Ponderea întreruperii de sarcină la grupa de vârstă 15-19 ani are o tendință de descreștere atingând cifra de 7,4 la 1000 femei de vârstă fertilă în anul 2014 în comparație cu 10,3 în anul 2009 (t.a.34).
165. Rămîne a fi stabil cu un număr mic de întreruperi de sarcină la grupa de vârstă pînă la 15, care variază între 13 cazuri în anul 2009 și 5 cazuri în anul 2014 (t.a.35).
166. Rata mortalității materne are o evoluție sinusoidală, atingînd cifra de 15,5 la 100 mii născuți vii în anul 2014, reflectînd o multitudine de factori structurali atît din sectorul de sănătate, cît și socio-economici. În același timp, rata mortalității materne rămîne aproximativ de 3 ori mai mare decît media pe țările UE (t.a.36).
167. În anul 2008 RM a îndeplinit standardul OMS coborînd plafonul pentru înregistrarea nou-născuților vii de la 1000 de grame la 500 de grame greutate la naștere.
168. În anul 2010, pentru a reduce mortalitatea și riscul de dizabilitate al nou-născuților prematuri și cu greutate redusă a fost creat Serviciul republican de diagnostic și supraveghere a nou-născutului.
169. Îmbunătățirea accesului și disponibilității serviciilor perinatale de calitate a condus la reducerea mortalității perinatale de la 13 promile în 2009 la 10,7 în 2014 și neonatală precoce de la 6,2 în 2009 la 4,5 promile în 2014 (t.a.37).
170. În scopul sporirii șanselor de supraviețuire a copiilor care au nevoie de servicii medicale de urgență și reducerea ratei deceselor, a fost impusă implementarea unei noi reforme, prin Proiectul moldo-elvețian „Regionalizarea serviciilor pediatrie de terapie intensivă și urgență în RM” (fazele I – III în perioada 2008 – 2017 cu un buget total de 17,97 mln CNF).
171. Consolidarea și regionalizarea sistemului de acordare a asistenței medicale pediatrie de urgență din țară a fost efectuată prin: crearea și dotarea cu echipamente medicale a 3 centre regionale de reanimare și terapie intensivă și 4 secții de primire urgență; dotarea cu echipamente medicale moderne a 4 ambulanțe pentru transportarea copiilor în stări grave, cît și resuscitarea acestora; crearea a 3 Centre de pregătire continuă a cadrelor pediatrie în terapia intensivă și de urgență.

172. O componentă importantă a proiectului este creșterea nivelului de conștientizare a riscurilor de accidentare a copiilor în condiții casnice și informarea masivă privind importanța supravegherii copilului și metodele de prevenire a accidentelor la copiii mici, inclusiv a accidentelor rutiere, în anul 2012 fiind lansată Campania națională de comunicare ”O casă fără pericole pentru copilul tău”, cu abordare multidisciplinară într-un parteneriat al MS, MMPSF, MEd, MAI, administrația publică locală.

173. Studiul KAP – 2013 ”Cunoștințe, atitudini și practici ale persoanelor care au în grijă copii de 0-5 ani, cu privire la accidentele casnice” a demonstrat că cota părinților care își supraveghează copiii permanent (vizual sau auditiv) a crescut considerabil din 2009 până în 2013: de la 79,6% la 93.3% (t.a.38).

174. Percepția de către supraveghetor a riscului de accidentare a copilului în condiții casnice ca fiind ”mare” și ”foarte mare” a crescut - de la 36% în 2009 la 49% în 2013.

175. Unul dintre comportamente de prevenire a intoxicațiilor și otrăvirilor, promovat în Campania de comunicare, a fost păstrarea produselor toxice din locuință în dulapuri speciale (medicamente, detergenți de rufe, înălbitori, soluție de curățat baia, produse pentru îngrijire personală ce ar putea fi toxice), constatându-se creșterea în anul 2013 nivelului aplicării acestei metode de prevenire de către părinți, în comparație cu anul 2009: medicamente de la 67,9% la 80%, detergenți de rufe de la 37,4% la 58%, soluția de spălat baia de la 37,4% la 60% și otrava pentru șoareci de la 17,5% la 33%.

176. Indicatorul de păstrare a sculelor și uneltelor, dar și a uneltelor de grădinarit într-un loc special la care copilul nu ajunge, s-a îmbunătățit, cifrele crescând de la 74% la 82% și, respectiv, de la 58% la 64%.

177. Odată cu implementarea regionalizării serviciilor pediatrie de urgență și terapie intensivă mortalitatea copiilor sub 5 ani, cauzată de traume și intoxicații, a scăzut de la 1,6‰ în 2009 la 1,1‰ în 2014, iar mortalitatea copiilor sub 5 ani la domiciliu, din aceleași cauze a scăzut de la 0,8‰ în 2009 la 0,6‰ în 2014 (t.a.39).

178. În obiectivele specifice ale Politicii Naționale de Sănătate pentru anii 2007–2021 se prevede necesitatea promovării iodării universale a sării, prevenirii carenței de micronutrimente și, în special, a fierului și acidului folic prin intermediul fortificării făinii, fiind aprobate Programul național de eradicare a tulburărilor prin deficit de iod până în anul 2015 (HG nr. 596 din 03.08.2011) și Programul național de reducere a afecțiunilor determinate de deficiența de fier și acid folic până în anul 2017 (HG nr. 171 din 19.03.2012).

179. A fost aprobat Programul național de prevenire și reducere a mortalității și morbidității copiilor prin malformații congenitale și patologii ereditare pentru anii 2013-2017 (HG nr.988 din 05.12.2013), direcționat spre îmbunătățirea calității serviciilor medicale prestate și sporirea șanselor

de supraviețuire a copiilor, acțiunile cărora sunt direcționate spre: (i) fortificarea serviciului medico-genetic la nivel național cu implementarea noilor tehnologii de profilaxie și diagnostic, (ii) creșterea capacităților medicilor în profilaxia și diagnosticul prenatal și postnatal, (iii) creșterea capacităților instituționale în diagnosticul și corecția malformațiilor congenitale și patologiilor ereditare și (iv) educarea femeilor gravide și a familiilor în profilaxia și recuperarea malformațiilor congenitale și patologiilor ereditare.

180. O problemă importantă pentru RM rămîne a fi mortalitatea infantilă la domiciliu, fiind în mare parte determinată de aspectele sociale. Majoritatea deceselor la domiciliu revin copiilor din familii defavorizate, în care se atestă un nivel jos de trai și/sau lipsa de cunoștințe ale părinților privind îngrijirea copilului, precum și un grad scăzut de responsabilitate a acestora față de sănătatea și viața copilului. În acest context, începînd cu anul 2011 este pus în aplicare la nivel comunitar mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vîrsta de pînă la 5 ani la domiciliu.

181. În rezultatul implementării programelor naționale și Mecanismului menționat mai sus, nivelul mortalității infantile a atins cifrele sub 10%, alcătuiind în anul 2014 - 9,6 % în comparație cu 9,6% în 2014, însă rata malformațiilor congenitale rămîne constant mare – acestea ocupă locul doi în structura mortalității infantile, cu o pondere de circa 30% (t.a.40). Concomitent, s-a înregistrat o scădere a mortalității copiilor sub 5 ani de la 14,3% în a. 2009 pînă la 11,7% în a. 2014 (t.a.41).

182. În anul 2012 în cadrul proiectului moldo-elvețian „Generația sănătoasă” a fost lansat procesul de extindere la nivel național a rețelei de Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor, care să satisfacă necesitățile tinerilor legate de informații corecte și actuale și care oferă un spectru complet de servicii accesibile și îngrijire calitativă tinerilor și includ 7 componente de bază: (i) Sănătatea generală (boli endemice, traume, tuberculoza, hepatita), (ii) Sănătatea sexuală și a reproducerii (ITS; contraceptive, sarcina, avortul), (iii) Consilierea și Testarea Voluntară și Confidențială (CTVC) pentru HIV/SIDA și ITS, (iv) Managementul violenței (inclusiv a celei sexuale), (v) Servicii de sănătate mintală, (vi) Abuzul de substanțe (alcool, tutun și consumul de droguri) și (vii) Informare și consiliere în domeniul sănătății.

183. Pînă la sfîrșitul anului 2013 Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor au fost instituite în toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II (38 Centre), toate fiind contractate de Compania Națională de Asigurări în Medicină. Comparativ cu anul 2013, în anul 2014 volumul cheltuielilor pentru contractarea acestor Centre s-a majorat de la 5 mln. lei la 7,5 mln. lei.

184. De asemenea în scopul susținerii dezvoltării unei generații sănătoase, prin HG nr.934 din 04.08.2008 a fost aprobat Nomenclatorul serviciilor suplimentare de sănătate acordate copiilor, elevilor și studenților în instituțiile de învățămînt.

185. În anul 2013 prin ordinul comun al MSși MEd, a fost aprobat un set de documente, care reglementează activitatea serviciilor de sănătate în instituțiile de învățământ preuniversitar, inclusiv și Standardele de calitate a serviciului respectiv.

186. Prin HG nr. 1143 din 16.12.2010 a fost aprobat Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011 – 2015.

187. Incidența HIV/SIDA printre persoanele tinere (între 15 și 24 de ani) a rămas relativ stabilă, însă departe de indicatorul țintă (t.a.42).

188. Anual se înregistrează circa 80 de cazuri noi de infecție HIV în rândurile femeilor gravide (în anul 2013 s-au născut 74 copii de la femei gravide HIV-infectate, 2012 – 90 copii, 2011 – 76 copii, 2010 – 74 copii, 2009 – 55 copii). Toți copiii sunt asigurați cu amestecuri lactate adaptate. Statul acordă și tratament profilactic specific, inclusiv complex.

189. Incidența de sifilis în rândul copiilor (în special cu vârsta de 15 – 17 ani) este în puțină creștere, de la 54,9 la 100 mii locuitori în anul 2009 la 63,1 în 2014, înregistrând și nivelul de 75,6 în 2013. Ce ține de gonoree, această infecție în rândul copiilor are tendință de descreștere (t.a.43).

190. Prin HG nr.1171 din 21.12.2010 a fost aprobat Programul național de control și profilaxie a tuberculozei pentru anii 2011-2015. Aproape s-a dublat (de la 50 în 2009 la 93 în 2014) numărul copiilor aflați la evidență care primesc asistență, inclusiv tratament medical, consiliere îngrijire și suport (t.a.44).

191. Au fost înregistrate progrese ce țin de tuberculoză în rândul copiilor, înregistrând o prevalență în rândul copiilor de 59,6 la 100 mii locuitori în anul 2013, comparativ cu 83,0 în anul 2009 (t.a.45).

192. Prin HG nr. 1192 din 23.12.2010 a fost aprobat Programul național de imunizări pentru anii 2011-2015 Este menținută stabil la nivel înalt de 90% – 99% acoperirea copiilor cu vaccinări preventive (t.a.46).

193. A fost eliminată poliomielite și menținut statutul țării ca liberă de poliomielită; stopate epidemiile de difterie, rujeolă, rubeolă cu atingerea stadiului de eliminare a cazurilor indigene de aceste infecții; menținută la cazuri unice morbiditatea prin tetanos și forme generalizate de tuberculoză la copii; substanțial redusă morbiditatea prin oreion, hepatita virală B, tuse convulsive.

194. Prin HG nr. 730 din 08.09.2014 a fost aprobat Programul național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014-2020 și Planul de acțiuni pentru anii 2014-2016. Studiile realizate în anul 2012 și 2005 denotă că rata alăptării exclusive a sugarilor până la 6 luni, este în descreștere, constituind doar 37% în anul 2012 în comparație cu 46% în anul 2005, însă rata copiilor care sufereau de retard statural în 2012 este în descreștere, constituind 6% față de 8% în 2005. Un șir de indicatori privind sănătatea gravidelor și adolescenților sunt reflectați în tabelul nr. 47

195. Se atestă o creștere a ratei familiilor cu copii cu acces la instalații sanitare de igienă și apă potabilă, de la 42% în 2009 la 65,6% în 2014, cu o creștere pronunțată în mediul rural (t.a.48).

196. Conform Programului Național privind Sănătatea Mintală pentru anii 2012-2016, aprobat prin HG nr. 1025 din 28.12.2012, în contextul reformării serviciului de sănătate mintală, accentul se plasează preponderent pe: decentralizarea sistemului psihiatric, dezvoltarea psihiatriei comunitare și abordarea multidimensională a patologiei mintale, dezinstituționalizarea persoanelor cu patologie mintală, instituirea rețelei de centre comunitare de sănătate mintală și integrarea sănătății mintale în medicina primară, care vor favoriza abordarea patologiei mintale conform necesităților beneficiarilor.

6.4. Securitatea socială și prestațiile sociale (art. 26, art. 18 paragraful 3)

197. În conformitate cu Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, femeile, care au dreptul la concediu de maternitate (prenatal și postnatal), beneficiază de indemnizație de maternitate, *indiferent de durata stagiului de cotizare*, care se acordă integral la a 30-a săptămână de sarcină, pe o perioadă de 126 de zile, (140 de zile - în cazul nașterilor complicate ori al nașterii a doi sau mai mulți copii, 196 zile în cazul sarcinilor cu 3 și mai mulți feți. Cuantumul lunar al indemnizației de maternitate este de 100% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat. În 2014 cheltuielile la plata indemnizației de maternitate au cunoscut o majorare față de anul 2009 cu peste 90% (t.a.49).

198. În baza HG nr.1478 din 15.11.2002, în cazul nașterii copilului, familiile cu copii beneficiază de:

a. indemnizație unică la nașterea copilului – în 2014 în cuantum de 3100 lei la nașterea primului copil și 3400 lei - la nașterea fiecărui copil următor, comparativ cu 1400 lei și respectiv 1700 lei în anul 2009;

b. indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, persoanelor asigurate, cuantumul căreia în anul 2014 constituia 30 % din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii nașterii copilului, dar nu mai puțin de 400 lei, comparativ cu 2009 când constituia 25% din baza de calcul, *dar nu mai puțin de 250 lei*;

indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 1,5 ani, persoanelor neasigurate, cuantumul căreia în anul 2014 constituia 400 lei comparativ cu 150 lei în anul 2009 (t.a.50).

199. Conform prevederilor Legii nr. 499 din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, copiii, care au pierdut unul sau ambii părinți, beneficiază de alocația pentru copii în cazul pierderii întreținătorului, care se acordă dacă persoana decedată nu îndeplinea condițiile pentru obținerea dreptului la pensie de asigurări sociale de stat. În 2014 cuantumul alocației a constituit 167,83 lei (15% din pensia minimă pentru limită de vârstă, stabilit anual de Guvern), comparativ cu 49 lei în 2009 (t.a.51).

200. Conform Legii nr. 156 din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, copiii, beneficiază de pensie de urmaș, (care se stabilește în cazul în care susținătorul era beneficiar de pensie ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu Legea nr.156/1998), în cuantum procentual din pensia întreținătorului decedat: a) pentru un singur urmaș - 50%; b) pentru doi urmași - 75%; c) pentru trei și mai mulți urmași - 100% (t.a.52).
201. Începând cu 01.07.2014 copiii beneficiari de pensie de urmaș sau alocații sociale de stat pentru pierderea întreținătorului li se acordă suport financiar de stat în cuantum de 100 lei lunar.
202. În conformitate cu HG nr. 198 din 16.04.1993, copiilor adoptați și celor aflați sub tutelă/curatelă, li se acordă o indemnizație lunară pentru îngrijire, care în 2014 constituia 600 lei comparativ cu 500 lei în 2009 (t.a.53).
203. Beneficiarii serviciului de sprijin familial pentru familii cu copii (HG nr. 889 din 11.11.2013) în contextul acțiunilor planificate pentru a diminua factorii care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, a preveni separarea copilului de familie sau a pregăti reintegrarea lui în familie pot primi și un suport monetar lunar (500 lei) pentru o perioadă de 6 luni sau unic (3000 lei).
204. Pe parcursul anului 2014 serviciul a fost dezvoltat în 17 unități administrative teritoriale de nivelul II (din cele 35 existente), fiind asistate 4917 familii cu copii.
205. În contextul asigurării accesului la educația de calitate pentru copiii de vîrstă preșcolară pe parcursul anilor 2010 - 2014 au fost întreprinse acțiuni de revitalizare a instituțiilor preșcolare, de instituire a centrelor comunitare în localitățile care nu dispun de aceste instituții, precum și de consolidare a bazei didactico-materiale. care au dus la creșterea cu 5,7 % a numărului instituțiilor preșcolare - de la 1362, în 2009, la 1440 în 2014 (327 – în mediul urban și 1113 – în cel rural), acestea cuprinzînd 145 296 de copii-cu 15,3% mai mult față de 2009. Rata de înrolare a copiilor de 3-6(7) ani în programe educaționale în 2014 este de 83,8% - cu 5,3 % mai mult decît în 2009.
206. În 2012 MMPSF a elaborat proiectul Strategiei de descentralizare a serviciilor sociale, care își propune drept obiective pe termen mediu dezvoltarea unui sistem național unitar și coerent de: evaluare complexă a nevoilor de servicii sociale în profil teritorial; evaluare a calității serviciilor sociale; instituire a unui sistem de finanțare sustenabil; creare a unui sistem național de pregătire inițială și continuă, de angajare, promovare și evaluare a resurselor umane în domeniul serviciilor sociale.
207. În scopul concilierii vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului, Strategia pentru protecția drepturilor copilului pe 2014-2020 prevede următoarele acțiuni: (i) sprijinul reintegrării femeilor cu copii în activitatea profesională prin (re)profesionalizare, facilitarea accesului nediscriminatoriu la liniile de creditare, stimulentele financiare; (ii) sprijinul implicării calitative a ambilor părinți în creșterea și educația copiilor prin îndeplinirea în comun a obligațiilor și drepturilor parentale; (iii) promovarea campaniilor de

conștientizare în scopul combaterii prejudecăților privind rolurile femeilor și bărbaților în familie și societate; (iv) garantarea regimurilor de lucru flexibile pentru părinții cu copiii de vîrstă preșcolară; (v) dezvoltarea serviciilor publice accesibile de îngrijire și educare a copiilor de vîrstă preșcolară, precum și a mecanismelor de încurajare a prestatorilor privați de servicii.

208. Anual în Legea bugetului de stat sunt prevăzute mijloace financiare pentru procurarea biletelor de odihnă a copiilor în perioada de vară. 55% din bilete sînt distribuite gratuit copiilor în situație de risc, copiilor din familiile cu venituri mici și copiilor plasați în servicii alternative de îngrijire, iar 45% sunt repartizate CNSM, pentru copiii salariaților membri ai sindicatelor (t.a.54).

6.5. Nivelul de trai (art. 27, paragrafele 1-3)

209. Rata sărăciei absolute s-a diminuat de mai bine de 2 ori, iar numărul celor săraci a scăzut cu aproape jumătate de milion de persoane - în 2009 rata sărăciei absolute constituia 26.3%, iar în 2014 - 11% (t.a.55).

210. S-a redus practic integral sărăcia extremă, incidența căreia a scăzut de la 2,1% la 0,1% în 2014.

211. S-a îmbunătățit considerabil și nivelul de trai al familiilor cu copii, rata sărăciei în rîndul acestora scăzînd de la 27,6 % în 2009 la 12,7% în 2014. Cu toate acestea, nivelul sărăciei la categoria respectivă depășește media pe țară, constituind 24,9 % în cazul familiilor cu 3 și mai mulți copii (t.a.56).

212. În mare parte datorită veniturilor mici din sectorul agricol, insuficienței/absenței oportunităților de ocupare non-agricolă, aproape 80% din familiile sărace cu copii se regăsesc în mediul rural. 6% din copii din mediul urban trăiesc în sărăcie, în comparație cu 18% din mediul rural. Gospodăriile cu copii conduse de bărbați înregistrează rate mai înalte de sărăcie comparativ cu gospodăriile cu copii conduse de femei (13,6% și respectiv 10,9%).

213. În scopul direcționării prestațiilor sociale către cei mai săraci și asigurării unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială a fost adoptată Legea nr. 133/2008. Ajutorul social se stabilește de către D/SASPF de la locul reședinței curente, în baza informației indicate în cererea de acordare, pentru o perioadă ce nu va depăși 24 luni și va fi revizuit la intervenirea oricărei schimbări ce ar putea influența cuantumul ajutorului social sau la fiecare 6 luni calendaristice după acordarea lui. Începînd cu 1.01.2011, a fost introdusă o nouă prestație adresată familiilor defavorizate pentru acoperirea parțială a cheltuielilor pentru încălzire, în perioada rece a anului, care se stabilește familiilor defavorizate beneficiare de ajutor social și familiilor care au un venit global mediu lunar de la 101% pînă la 170% din venitul lunar minim garantat (t.a. 57).

214. De asemenea, se constată o mai bună targetare a familiilor cu copii afectate de sărăcie care au beneficiat de ajutor material anual și ajutor material pentru școlarizare sau cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului, numărul de beneficiari fiind în scădere, iar mărimea medie a ajutorului material majorându-se cu 74 % (t.a.58).

215. În scopul susținerii materiale a copiilor rămași fără ocrotire părintească care își continuă studiile la școlile profesionale și de meserii, instituțiile de învățământ mediu de specialitate și superior universitar, conform HG 870 din 28.07.2004 aceștia beneficiază printre altele de: ajutor material pentru îmbrăcăminte la începutul anului de studii, indemnizație pentru materiale didactice, inventar gospodăresc, obiecte de igienă personală și medicamente, cheltuieli pentru alimentație, indemnizație pentru elevii (studentii) care nu primesc burse de studii, indemnizație pentru locațiunea locuinței, ajutor material la sfârșitul anului de studii și la absolvirea instituției de învățământ (t.a.59).

VII. EDUCAȚIA, ACTIVITĂȚILE CULTURALE ȘI RECREATIVE

(art. 28, 29, 31)

(de asemenea cu referire la OC nr. 60-63)

7.1 Educația, inclusiv formarea și orientarea profesională (art. 28)

216. În conformitate cu Codul Educației, cetățenii RM au drepturi egale de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin sistemul național de învățământ.

217. În perioada 2010-2014 în scopul îmbunătățirii sistemului educațional preșcolar, datorită asistenței financiare și tehnice externe (Proiectul Parteneriat Global pentru Educație, UNICEF, Agenția de Dezvoltare a Republicii Cehia) au fost realizate o serie de acțiuni complexe. Cu referire la rata cuprinderii copiilor în învățământul preșcolar a se vedea pct.205 și tabelul nr. 60.

218. În contextul asigurării accesului la educație timpurie de calitate pentru toți copiii, s-au redeschis 80 de instituții de învățământ preșcolar; 553 de instituții preșcolare au fost dotate cu mobilier și 87 cu terenuri de joacă, 1440 instituții preșcolare și 89 grupe preșcolare din cadrul școlilor au fost dotate cu materiale didactice și cărți; au fost create 4 Centre de Reabilitare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale și 4 grădinițe cu practici incluzive pentru un număr de circa 120 de copii de vârstă timpurie, care înregistrează CES. În 2014 a demarat un program de asistență tehnică și financiară acordată de către Guvernul României în valoare de 20 mln Euro pentru renovarea și dotarea a 800 de instituții preșcolare.

219. În scopul sporirii calității educației timpurii Strategia „Educație 2020” și Codul Educației legisfează activitatea de mentorat ca pe un proces interactiv de îndrumare, ghidare, sprijinire a învățării, educării și dezvoltării profesionale și îi atribuie mentorului rolul de îndrumător pentru alte cadre didactice sau manageriale. În cadrul unui program-pilot de mentorat în sistemul de educație timpurie implementat de MEd în 2013-2014: (i) au fost pregătiți 30 de mentori naționali, care prestează servicii de formare continuă, (ii) au fost elaborate 3 module de formare și 27 ghiduri de

practici educaționale pentru cadrele didactice; (iii) au fost formați 260 de mentori locali, 40 inspectori în materie de mentorat și peste 7000 educatori în aplicarea practicilor pozitive de educație timpurie; (iv) au fost oferite programe de mentorat (individuale și de grup) pentru circa 4000 de cadre didactice; (v) au fost create 130 centre de mentorat la nivelul fiecărei unități teritorial-administrative în scopul asigurării durabilității programelor de mentorat.

220. Au fost instruiți circa 200 cadre didactice din 4 centre de reabilitare și 4 grădinițele incluzive pentru copii cu CES. În scopul promovării printre familiile cu copii mici a educației timpurii și a incluziunii copiilor cu CES, în baza ghidului „Comunicăm eficient cu familia” au fost instruite 926 echipe comunitare, constituite din educator, asistent medical și asistent social. Fiecărui cadru didactic din educația timpurie i s-au oferit documentele de politici și ghiduri metodologice, care promovează pedagogia centrată pe copil, abordarea holistă a copilului și a actului educațional, metodele interactive de predare/învățare

221. În 2014 în învățământul preșcolar activau 12334 cadre didactice - cu 638 mai mulți comparativ cu 2009.

222. În 2014 rata brută de cuprindere a copiilor în învățământul primar și secundar general a scăzut cu 1,1% și respectiv 2% față de 2009, constituind 92,4% și respectiv 86,8% (t.a.61).

223. În contextul eficientizării rețelei de instituții de învățământ și scăderii populației școlare în 2014 funcționau 1374 școli primare, gimnazii și licee (cu 138 mai puțin decât în 2009), au fost reorganizate 35 de instituții de învățământ preuniversitar, fiind de asemenea organizate circa 200 de școli de circumscripție și asigurată transportarea gratuită a elevilor către acestea.

224. Începând cu 01.01.2013 la nivel național se aplică metoda de finanțare a instituțiilor de învățământ de stat primar și secundar general bazată pe cost standard per elev.

225. În vederea îmbunătățirii sistemului de cartografiere și a recensământului școlar la nivel național, în 2013 au fost revizuite și ajustate caracteristicile funcționale respective ale Sistemului Informațional de Monitorizare în Educație.

226. În 2011-2012 au fost aprobate prin ordinele MEd o serie de instrumente metodologice și didactice în domeniul educației incluzive, care au devenit componente obligatorii în formarea inițială a cadrelor didactice la nivelurile învățământului superior și mediu de specialitate.

227. Până în 2014 au fost formați 1190 profesioniști în domeniul educației incluzive. În urma evaluării de către serviciile de asistență psihopedagogică au fost identificați 6268 de copii cu cerințe educaționale speciale, dintre care 4183 copii studiază în baza planurilor educaționale individualizate în baza cărora, 238 de copii au absolvit gimnaziul.

228. Orientarea și ghidarea în cariera profesională a elevilor din învățământul general se realizează în mod direct prin intermediul disciplinelor de Educație tehnologică, Educație civică și Informatică, precum și prin discipline opționale pe un șir de domenii, dar și în cadrul orelor de dirigenție. În 2014

circa 50% din elevii clasei IX au studiat modulul „domenii profesionale” sau „ghidarea în carieră” în cadrul disciplinei Educație tehnologică.

229. În scopul dezvoltării unui sistem de formare profesională, care să asigure piața forței de muncă cu resurse umane competitive și conforme necesităților prin HG nr. 97 din 01.02.2013 au fost aprobate Strategia și Planul de acțiuni de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013 – 2020, iar prin HG nr. 892 din 12.11.2013 - Foaia de parcurs privind acțiunile Guvernului în domeniul respectiv pentru perioada 2013-2014.

230. S-a înregistrat o creștere a ratei brute de cuprindere a elevilor atât în învățământul profesional tehnic secundar, cât și în cel tehnic postsecundar, constituind în 2014 23,2% și respectiv 20,2% în comparație cu 20,3% și respectiv 15,2% în 2009. În urma optimizării rețelei instituțiilor de învățământ profesional tehnic secundar, numărul acestora în comparație cu 2009 s-a redus cu 15 unități, constituind în 2014 - 61 instituții, în timp ce numărul instituțiilor de învățământ profesional tehnic postsecundar nu s-a modificat simțitor: 45 instituții în 2014, în comparație cu 47 în 2009 (t.a.62-63).

231. Se constată o creștere cu 10 % a numărului de copii implicați în sistemul de educație nonformală, acesta constituind 35% în anul 2014 (t.a.64).

232. Nu s-au înregistrat schimbări semnificative cu referire la rata repetenței în instituțiile de învățământ gimnazial, rata de alfabetizare, precum și media profesor/elev (t.a.65-67).

7.2 Scopurile educației (art. 29)

233. În scopul formării unei personalități cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, independente, deschise pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate, (pe lângă acțiunile de sporire a calității și eficientizare a sistemului de învățământ expuse în paragraful 7.1) în cadrul implementării Strategiei consolidate de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011–2015 și Planul de acțiuni (Ordinul MEd nr. 849 din 29.11.2010) s-au realizat mai multe activități: (i) aprobarea Referențialului de evaluare la toate 28 de discipline școlare, actualizarea regulamentelor de funcționare a autorităților publice centrale și raionale în domeniul educației, regulamentelor de funcționare a instituțiilor de învățământ general, de organizare a procesului educațional etc.; (ii) implementarea, cu sprijinul UNICEF, a modelului de școală prietenoasă copilului; (iii) demararea procesului de creare a Inspectoratului Național Școlar; (iv) modernizarea metodologiilor de evaluare finală a rezultatelor școlare și creșterea semnificativă a obiectivității și relevanței proceselor de evaluare.

234. Din anul 2010 procesul educațional în învățământul preuniversitar din RM se realizează în baza curriculumului modernizat axat pe formarea de competențe, inclusiv competențele interpersonale, civice, morale, prin disciplina Educație civică, care este obligatorie pentru clasele V-XII și este constituită din patru module: *Omul – ființă socială, Societatea democratică, Legea –*

instrument de protecție a persoanei, Viața – valoare personală și socială, Dezvoltarea personală și orientarea pentru carieră. Conținuturile tuturor modulelor sînt predate prin prisma drepturilor omului și copilului. Pentru profesorii de educație civică, au fost elaborate 3 auxiliare didactice: „Predarea drepturilor copilului”, „De la o identitate personală pozitivă – la relații interpersonale constructive”, „Acțiunea comunitară și formarea competențelor civice”. Începînd cu 2011, este disponibilă disciplina opțională Educație pentru Drepturile Omului (clasele VII-VIII). Anual, în instituțiile de învățămînt se desfășoară activități de promovare și sensibilizare cu ocazia Zilei Internaționale de prevenire a abuzului față de copii, Zilei Drepturilor Copilului și Zilei Drepturilor Omului.

235. MEd asigură dreptul de a alege limba de educare și instruire la toate nivelele și treptele de învățămînt. Dreptul cetățenilor la instruire în limba maternă se asigură prin crearea numărului necesar de instituții de învățămînt, clase, grupe, precum și a condițiilor de funcționare a acestora. În scopul extinderii accesului la educație, pentru reprezentanții minorităților naționale, a continuat procesul de elaborare a planurilor de studii cu limba de predare maternă și de stat, precum sau cu studierea limbii materne ca disciplină de studii. Sînt disponibile materiale didactice pentru limbile rusă, ucraineană, găgăuză, bulgară. Continuă, în instituțiile alolingve, la treapta primară și gimnazială, studierea cursului „Istoria, tradițiile și cultura poporului (rus, ucrainean, găgăuz, bulgar)”. În vederea organizării procesului de instruire și educare în limbile minorităților naționale în republică a fost creată o bază pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor pedagogice. De asemenea a fost aprobat Planul național pentru îmbunătățirea calității învățării limbii române de către elevii alolingvi, pentru anii 2013-2017.

236. Rețeaua instituțiilor de învățămînt preuniversitare pentru minoritățile naționale include: 262 (de instituții cu predare în limba rusă, 81 instituții mixte dintre care 3 instituții experimentale unde în clase separate la nivel de învățămînt primar și gimnazial se realizează procesul de învățămînt în limba maternă, ucraineană și bulgară.

237. Anual, în conformitate cu protocoalele interministeriale de colaborare în domeniul educației, se acordă burse în instituțiile de învățămînt superior pentru minoritățile naționale inclusiv și pentru pregătirea cadrelor didactice.

238. În contextul implementării Planului de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din RM pentru anii 2011-2015, a fost dezvoltat cadru normativ pentru organizarea activității școlilor duminicale, în școlile din localitățile populate compact de romi au fost introduse orele de „Istorie și cultura romilor”; a fost instituit primul Centru Comunitar de educație timpurie într-o localitate cu populație majoritară romă. Elevii romi din familiile social-vulnerabile sunt asigurați gratuit cu manuale și materiale didactice, de asemenea fiind asigurată transportarea gratuită a copiilor din localitățile intens populate de romi aflate la o distanță mai mare de 3 km de la cea mai apropiată

instituție de învățământ. Este asigurată alimentarea gratuită a tuturor elevilor din clasele I-IV. La începutul anului școlar toți elevii romi primesc ajutor material pentru achiziționarea de îmbrăcăminte, încălțăminte și rechizite școlare.

239. Copiii romi sunt incluși în cota de 15 la sută din numărul total de locuri prevăzute în planul de înmatriculare cu finanțare bugetară, studenții romi sunt asigurați gratuit cu locuri de cazare în cămine. De asemenea, este stimulată angajarea persoanelor de etnie romă în calitate de educatori și profesori în toate tipurile de învățământ.

7.3 Odihna, timpul liber, recreerea și activitățile culturale și artistice (art. 31)

240. MC prin intermediul instituțiilor de cultură asigură organizarea și desfășurarea diferitor concursuri, festivaluri, expoziții culturale, etno-culturale și artistice pentru copii cu prilejul diferitor sărbători naționale și internaționale sau în contextul celebrării anumitor evenimente sau date marcante pentru cultura națională și universală (anual fiind organizate peste 30 mii de acțiuni culturale cu participarea a 2,8 - 3,7 mln. copii).

241. Anual în perioada 20-28 august Biroul Național pentru Relații cu Diaspora desfășoară un program de activități etno-culturale și artistice adresat copiilor din a 2-a generație de migranți aflați peste hotare, în vederea sensibilizării acestora cu privire la identitatea lor națională, lingvistică, istorică și culturală.

242. Anual, în vacanța de vară, zeci de mii de copii de vîrstă școlară se odihnesc în tabere de odihnă (t.a.68).

243. În scopul promovării practicării sportului și a modului sănătos de viață, anual, MTS în colaborare cu autoritățile publice locale asigură organizarea și desfășurarea turneurilor și competițiilor cu participarea copiilor și tinerilor la fotbal, ciclism, alergări, etc.

244. Toți copiii au acces gratuit la cercurile sportive publice, finanțate prin intermediul MTS sau APL.

VIII. MĂSURILE SPECIALE DE PROTECȚIE

(art. 22, 30, 32-36, 37 (b)-(d), 38, 39 și 40)

(de asemenea cu referire la OC nr. 64-73)

8.1. Copii în situații dificile

8.1.1 Copii refugiați (art. 22)

245. Pornind de la necesitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ținînd cont de faptul că reglementarea statutului refugiaților constituie o garanție importantă a drepturilor omului, precum și de necesitatea asigurării compatibilității actelor legislative naționale cu legislația comunitară, la 18.12.2008 a fost adoptată Legea nr. 270 privind azilul în RM.

246. Statutul de refugiat și protecția umanitară conferă beneficiarului drepturile prevăzute de legislație pentru cetățenii străini și pentru apatrizi, precum și, în cazul familiei cu copii, precum și al

minorului neînsoțit dreptul de a beneficia de toate măsurile de asistență socială acordate în conformitate cu legislația în vigoare. În scopul stabilirii unui cadru juridic uniform privind integrarea străinilor în viața economică, socială și culturală a RM, a asigurării drepturilor, libertăților și a determinării obligațiilor acestora, a fost aprobată Legea 274/2011 privind integrarea străinilor în RM, în temeiul căreia, refugiații și beneficiarii de protecție umanitară beneficiază de sesiuni de acomodare socioculturală, cursuri de studiere a limbii de stat, acces la educație, acces la piața forței de muncă, acces la sistemul de protecție socială. Procesul de integrare a străinilor în RM se realizează cu respectarea principiului nondiscriminării, al interesului superior al copilului și al egalității de tratament.

247. Străinii care au obținut o formă de protecție în RM și care au potențial redus de autoîntreținere (minorii neînsoțiți, familiile monoparentale cu copii, familiile cu trei sau mai mulți copii aflați la întreținere, persoanele cu dizabilități, persoanele care au atins vârsta de pensionare), condiționat de factori de natură obiectivă și independenți de voința acestora, beneficiază de acces egal și echitabil la asistență ca și cetățenii RM. Refugiații și beneficiarii de protecție umanitară sînt încadrați în învățămîntul preșcolar, primar și general secundar în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii RM. Copiii care au dobîndit o formă de protecție în RM beneficiază, pe durata unui an școlar, de un curs gratuit de inițiere în limba de stat în vederea integrării în sistemul de învățămînt pe durata căruia, copiii participă gratuit la activitățile didactice cu caracter teoretic, practic și recreativ din cadrul unităților școlare.

248. Se constată o creștere a numărului copiilor solicitanți de azil, beneficiari de protecție umanitară și refugiați, în anul 2014 numărul acestora constituind 76 față de 34 în 2009. Printre principalele state de origine ale copiilor figurează Syria (71 copii), Federația Rusă (38 copii), Kîrgîstan (33 cazuri) – (t.a.69).

8.1.2 Copii în conflicte armate (art. 38)

249. În conformitate cu prevederile legislației RM în serviciul militar prin contract sau în termen pot fi încadrați doar cetățenii RM care au împlinit vârsta de 18 ani.

250. Urmare a ratificării de către RM a Statutului de la Roma al Curții Internaționale Penale, recrutarea și încorporarea copiilor care nu au împlinit vârsta de 18 ani în forțele armate, precum și determinarea acestora, prin orice mijloace, să participe activ la operațiuni militare, este calificată, potrivit art. 137 al CP, drept infracțiuni de război împotriva persoanelor și se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 ani.

8.2 Copii în conflict cu legea

8.2.1 Administrarea justiției juvenile (art. 40)

251. În conformitate cu Legea nr. 198/2007, persoanele care nu dispun de suficiente mijloace financiare pentru plata serviciilor (consultații juridice, angajarea unui avocat) pot beneficia de asistență juridică garantată de stat prin acordarea serviciilor juridice din contul bugetului de stat, inclusiv pentru apărarea și reprezentarea intereselor copiilor victime ale infracțiunilor (din 2012, asistența oferită s-a extins și asupra cauzelor civile, fiind gestionată de către Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, prin intermediul a 4 oficii teritoriale.

252. Procedura în cauzele penale privind minorii este prevăzută într-un capitol separat al CPP, audierile și alte acțiuni de urmărire penală cu minori sunt efectuate cu participarea obligatorie a apărătorului, reprezentantului legal și a pedagogului sau psihologului, fiind prevăzută obligativitatea audierii copilului în condiții speciale, deosebite de procedura generală, pentru a-l proteja de riscul unei traumatizări ulterioare. Victima/martorul minor în vârstă de până la 14 ani urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio-video, prin intermediul unui intervievator, cu instruire specială.

253. Au fost amenajate 7 Camere de audiere a minorilor în sediile procuraturilor raionale, fiind transmise acestora unități de transport pentru facilitarea deplasării către locul desfășurării audierii a copiilor și a persoanelor care îi însoțesc, care locuiesc în raioanele în care nu există astfel de camere.

254. A fost elaborat Ghidul metodologic privind instrumentarea cauzelor cu copii victime/martori ai infracțiunilor, adresat procurorilor, judecătorilor, ofițerilor de urmărire penală și altor specialiști.

255. De asemenea CPP conține și alte garanții procesuale privind respectarea drepturilor copilului, implicat în proceduri penale, cum ar fi: interzicerea accesului în sala de ședință a presei sau publicului, când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer; ascultarea mărturiilor minorului de către instanța de judecată în ședință închisă; reprezentarea copilului victimă de către un reprezentant legal; considerarea, fără acordul său, ca parte vătămată a minorului căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune; neobligativitatea pentru copil de a participa la confruntarea cu persoana învinuită de infracțiuni contra integrității lui fizice și/sau morale, aplicarea alternativelor la privarea de libertate, înlocuirea răspunderii penale, privarea de libertate doar ca o măsură de ultimă instanță.

256. Având în vedere că în RM nu există un sistem separat de justiție juvenilă (dat fiind atât lipsa resurselor financiare, cât și numărul relativ mic de cauze penale privind copiii în conflict cu legea) se optează pentru instruirea profesioniștilor (judecători, procurori, ofițeri de urmărire penală) și specializarea acestora în măsura posibilităților. Prin Ordinul PG din 07.09.2010 în cadrul PG a fost creată Secția minori și drepturile omului și desemnați procurori specializați în problemele copiilor în toate procuraturile teritoriale.

257. Pentru ridicarea eficienței în activitatea procurorilor specializați pe problemele copilului, sunt desfășurate activități de instruire continuă în cadrul INJ, în baza cursului „Justiția pentru copii” și seminarelor semestriale „Justiția pentru minori: standardele și procedurile justiției pentru minori, abilitățile și cunoștințele specifice pentru lucru cu minorii”, „Audierea în condiții speciale a minorilor”. De asemenea cu privire la implementarea CDC s-au realizat instruirii ale judecătorilor, procurorilor și specialiștilor în domeniul probațiunii (t.a.70).

258. Reținerea și arestarea minorului este aplicată doar în cazuri excepționale, când au fost săvârșite infracțiuni grave cu aplicarea violenței, deosebit de grave sau excepțional de grave. Astfel, în comparație cu anul 2009 numărul copiilor aduși la sediile poliției din cauza unui presupus conflict cu legea s-a redus de 3,8 ori (pînă la 2237 copii, dintre care 399 fete în 2014) – (t.a.71).

259. A scăzut semnificativ – de 5 ori și numărul reținerilor sau aplicării arestului față de minori în procesul urmăririi penale (t.a.72).

260. Datele statistice privind cauzele penale pornite în privința minorilor denotă o creștere semnificativă cu 24% în 2010, față de 2009, descreștere în 2011 și revenire la indicatorul din 2010 în 2014 (t.a.73).

261. Numărul cauzelor penale în privința minorilor deschise de procurori variază între circa 1600 (în 2009) și 2000 (în 2014), constatîndu-se că numărul de cauze încetate (în special datorită împăcării părților) puțin prevalează asupra numărului cauzelor expediate în instanța de judecată cu rechizitoriu pentru examinare în fond (t.a.74).

262. Cu referire la sentințele pronunțate de către instanțele judecătorești în cauzele penale intentate minorilor se constată o scădere continuă a sentințelor de condamnare de la 481 în 2009 la 270 în 2014 și în special reducerea cu peste 50% a sentințelor de condamnare cu privațiune de libertate (de la 107 în 2009 la 47 în 2014), precum și a sentințelor de condamnare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei cu 37% (de la 228 în 2009 la 143 în 2014) – (t.a.75).

263. Menționăm că în 95-98% durata exercitării urmăririi penale în cauzele în care figurează copii este de pînă la 30 zile, însă termenul examinării acestor cauze penale în instanța de judecată este de la 3 la 6 luni, tergiversarea fiind determinată de neprezentarea inculpaților, părților vătămate, martorilor, apărătorilor etc., programul încărcat al judecătorilor (în caz de amânare, numirea cauzei penale peste o lună sau chiar mai mult).

264. Copiii arestați preventiv, cît și cei care execută pedeapsa privativă de libertate se dețin separat în sectoare specializate ale izolatoarelor de urmărire penală și respectiv, penitenciare. Informația privind numărul copiilor (fete/băieți) și durata medie a detenției pe perioada anilor 2009-2014, este prezentată în tabelul nr. 76.

265. În scopul prevenirii torturii și relelor tratamente în penitenciare, prin Ordinul MJ nr. 505 din 07.11.2012 a fost aprobat și editat Codul deontologic al colaboratorului sistemului penitenciar.

Subiecte privind drepturile omului fiind incluse în Programul de pregătire profesională al colaboratorilor sistemului penitenciar, care se aprobă anual și prevede desfășurarea săptămînală a ședințelor de instruire generală și de specialitate. De asemenea prin Ordin MJ nr.969 din 20.03.2014 a fost aprobat Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor acte de tortură, tratament inuman sau degradant. În scopul responsabilizării angajaților din penitenciare și sporirii capacității de supraveghere și intervenție în penitenciare și izolatoarele de detenție provizorie au fost instalate peste 900 de camere video. Codul de executare a fost completat cu două articole, prin care: (i) se interzice supunerea la tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente, (ii) se stipulează că petițiile condamnaților minori se examinează în mod preferențial, (dreptul la petiționare al condamnatului minor îl exercită însuși condamnatul minor, reprezentanții lui legali sau, în cazul lipsei acestora, organul de tutelă și curatelă din raza instituției penitenciare, iar în cazul în care condamnații minori nu dispun de mijloacele bănești necesare, cheltuielile pentru exercitarea dreptului de petiționare sînt suportate de către administrația penitenciarului). În fiecare sector izolat din penitenciare au fost instalate cutii poștale, corespondența fiind ridicată exclusiv de către lucrătorul poștal. (În scopul sporirii calității serviciilor medicale și consolidării independenței lucrătorilor medicali față de administrația penitenciarului prin HG nr.901 din 27.10. 2014 a fost aprobat Planul de acțiuni pentru reorganizarea serviciilor medicale din penitenciare.

266. În perioada 2009-2014, au fost investigate 2 cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant față de minori deținuți: un caz nu s-a confirmat, iar pe celălalt caz a fost desfășurată urmărirea penală și cauza penală a fost transmisă pentru examinare în instanța de judecată.

8.2.2 Recuperarea fizică, psihologică și reintegrarea socială (art. 39)

267. Prin Ordinul DIP nr.116 din 08.05.2013, a fost aprobată Metodologia de lucru individualizată în lucrul cu minorii, iar personalul singurului penitenciar în care sunt deținuți băieți a fost instruit pentru aplicarea acestei metodologii. În penitenciare, de către serviciile de activitate educativă, psihologică și asistență socială, se implementează programe psihocorecționale, ce includ activități de schimbare comportamentală, care au drept scop diminuarea riscului de recidivă, ghidarea condamnaților către conștientizarea și elaborarea situațiilor de soluționare a problemei, dezvoltarea abilităților social-utile, dezvoltarea abilităților de comunicare interpersonală, precum și programe de orientare vocațională.

268. Instruirea generală a deținuților minori din custodia sistemului penitenciar se realizează în baza Planului-cadru de învățămînt aprobat prin ordinul MEd nr.370 din 06.05.2014.

269. Prin ordinul DIP nr. 201 din 11.07.2014 a fost aprobat Programul cu privire la pregătirea către eliberare a condamnaților minori, scopul căruia este de a forma abilitățile de comportament a

minorilor în condiții noi, după eliberare, precum și favorizarea încadrării lor în sfera socială. În anul 2014, la program au participat 12 copii.

270. În contextul implementării politicilor de prevenire și de resocializare a delincvenților minori OCP a aprobat o serie de recomandări metodologice privind: (i) managementul de caz în lucrul cu copii supuși probațiunii, (ii) măsuri de prevenire și recuperare a delicvenței juvenile; (iii) modul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare a personalității; (iv) asigurarea executării măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Totodată, au fost elaborate programe de probațiune pentru copii în domeniul orientării vocaționale, corecției comportamentului social și diminuarea agresivității, lucrului cu beneficiarii condamnați pentru violență.

271. Planificarea intervențiilor ține seama de: riscul de a comite din nou fapte de natură penală, gravitatea faptelor de natură penală comise, originea etnică, natura problemelor sociale, psihologice și educaționale identificate, vârsta copilului. În urma evaluării efectuate, consilierul de probațiune împreună cu părinții și copilul va participa la elaborarea planului de probațiune de resocializare și reintegrare, în funcție de nevoile identificate (ale copilului și familiei). În anul 2013, INJ a desfășurat 32 seminare în domeniul justiției juvenile la care au fost instruite 730 persoane (judecători, procurori, psihologi, reprezentanți ai CpDOM, consilieri de probațiune).

8.3 Copii în situație de exploatare inclusiv recuperarea fizică, psihologică și reintegrarea socială

8.3.1 Exploatarea economică, inclusiv munca copiilor (art. 32)

272. Art. 50 alin. (4) din Constituție interzice expres exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care ar dăuna sănătății, moralității lor sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală, această prevedere, în contextul exploatării muncii copilului, fiind detaliată în CM prin interzicerea utilizării muncii persoanelor în vârstă de pînă la 18 ani la lucrările cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase, la lucrări subterane, precum și la lucrări care pot să aducă prejudicii sănătății sau integrității morale a minorilor (jocurile de noroc, lucrul în localurile de noapte, producerea, transportarea și comercializarea băuturilor alcoolice, a articolelor din tutun, a preparatelor narcotice și toxice), interdicția ridicării și transportării manuale de către minori a greutăților care depășesc normele maxime stabilite pentru ei, interzicerea admiterii copiilor la munca de noapte, la munca suplimentară, precum și trimiterii copiilor în deplasări. Conform CM angajatorii sînt obligați să stabilească pentru salariații minori timpul de muncă redus (de la 15 pînă la 16 ani – 24 ore pe săptămînă și 5 ore pe zi; de la 16 pînă la 18 ani – 35 ore pe săptămînă și 7 ore pe zi). Vîrsta minimă generală de încadrare în muncă potrivit CM este de 16 ani. Ca excepție, persoana fizică poate încheia un contract individual de muncă și la împlinirea vîrstei de 15 ani, cu acordul scris al părinților sau al reprezentanților legali, dacă, în consecință, nu îi vor fi periclitată sănătatea, dezvoltarea, instruirea și pregătirea profesională.

273. Încălcarea normelor legale privind implicarea copiilor în activitatea de muncă se sancționează penal sau contravențional, pentru traficul de copii, inclusiv în scopul exploatării prin muncă, munca forțată, încălcarea legislației muncii și a legislației cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, admiterea minorului la locuri de muncă care prezintă pericol pentru viața și sănătatea lui sau atragerea minorului la exercitarea unei munci interzise de legislație, munca nedeclarată.

274. Monitorizarea nemijlocită a muncii copilului este realizată prin intermediul ISM, în special al Unității de Monitorizare a Muncii Copilului, care coordonează activitățile de control și sistematizează informațiile provenite din controale.

275. Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, de asemenea vizează cazurile de identificare a cazurilor de exploatare prin muncă a copilului (t.a. punctele 42, 43, 111).

276. Prin HG nr. 766 din 11.10.2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului pe anii 2011-2015.

277. În 2007 partenerii sociali la nivel național (Guvern, Patronate, Sindicate) au încheiat Convenția colectivă (nivel național) nr. 8 cu privire la prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului. Prin HG nr. 541 din 7.07.2014 a fost aprobat Nomenclatorul lucrărilor cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase la care este interzisă aplicarea muncii persoanelor în vârstă de pînă la 18 ani, precum și Normele de solicitare maximă admise pentru persoanele în vârstă de pînă la 18 ani la ridicarea și transportarea manuală a greutăților. Nomenclatorul reprezintă o listă actualizată a lucrărilor unde se interzice folosirea muncii minorilor.

278. MED a emis Dispoziția nr. 393 din 29.09.2014, prin care a interzis expres atragerea elevilor la lucrările agricole în perioada procesului de învățămînt. DGITS sunt obligate să informeze despre aceasta conducătorii instituțiilor de învățămînt din subordine, autoritățile administrației publice locale, precum și agenții economici din teritoriu. La rîndul lor, conducătorii instituțiilor de învățămînt urmează să aducă dispoziția în cauză la cunoștința elevilor și părinților.

279. Colaboratorii ISM periodic organizează activități de informare a absolvenților instituțiilor de învățămînt preuniversitar în scopul familiarizării acestora cu drepturile legale la angajare și cu alte prevederi ale legislației muncii referitoare la munca copiilor.

280. Cele mai frecvente încălcări ale legislației și normelor din domeniul muncii față de copii sînt: atragerea copiilor la lucrări proscrie acestora, admiterea la lucru fără desfășurarea examenului medical preventiv, atragerea la muncă a persoanelor cu vîrsta de 15 ani fără acordul scris al părinților, admiterea masivă a elevilor la lucrările agricole de toamnă, inclusiv a copiilor cu vîrsta mai mică de 15 ani, admiterea la lucru fără instruirea în domeniul securității și sănătății în muncă la

locul de muncă, neacordarea echipamentului individual de protecție, neasigurarea normelor de durată redusă a timpului de muncă, atragerea la muncă în zile de odihnă.

281. Conform datelor statistice prezentate de ISM numărul copiilor angajați în muncă variază de la an la an, fiind de 102 copii în anul 2009, atingând un număr maxim de 440 copii în 2010, o cotă minimă de 25 copii în 2013 și număr de 142 copii în 2014. Se denotă o scădere semnificativă a numărului copiilor angajați în câmpul muncii față de care nu se respectă prevederile legislației muncii. Nerespectarea prevederilor legislației și normelor de securitate și sănătate în muncă au generat situații accidentogene în care au avut de suferit copiii (t.a.77).

282. În anul 2009 BNS a realizat, cu suportul ILO și UNICEF, Raportul analitic „Munca copiilor în RM: Rezultatele cercetării din 2009 vizînd activitățile copiilor”, care a avut ca scop asigurarea informațiilor necesare pentru analiza activităților copiilor: frecventarea școlii, activitatea economică (muncă aducătoare de venit), activitățile în gospodărie (lucrul casnic), precum și evaluarea fenomenului munca copiilor (sub-categorie a copiilor care fie că desfășoară o activitate economică, fie că îndeplinesc activități neplătite în gospodărie, dar care comportă factori de risc pentru sănătate și/sau afectează școlarizarea), analiza dimensiunii, cauzelor și caracteristicilor acestui fenomen în Moldova.

283. În 2005-2009, ca rezultat al activităților sprijinite de ILO-IPEC au fost editate o serie de materiale informaționale, activități de sensibilizare și seminare de instruire a pedagogilor, asistenților sociali, primarilor cu privire la prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

8.3.2 Abuzul de droguri (art. 33)

284. Prin HG nr.1208 din 27.12.2010 a fost aprobată Strategia națională antidrog pe anii 2011-2018, și prin HG nr.764 din 18.09.2014 a fost aprobat Planul național de acțiuni antidrog 2014-2016.

285. Se conturează o scădere cu circa 50% a adolescenților care consumă droguri, de la 124 în 2009 la 65 în 2014 (t.a.78).

286. În familiile pacienților adulți consumatori de alcool sînt educați aproximativ 23000 de copii, iar în familiile consumatorilor de droguri cresc și se educă peste 1600 copii, care necesită o atenție sporită din partea lucrătorilor medicali, dar și a pedagogilor, întrucît aceștia sînt supuși unui risc sporit de a fi antrenați în consumul de droguri ori de alcool.

287. Anual se petrec seminare cu reprezentanții ONG-urilor pe problema educației, prevenției primare, reabilitării și resocializării persoanelor dependente de droguri precum și campanii informaționale, în domeniul narcomaniei și HIV/SIDA. Au fost editate instrucțiuni metodice pentru părinți, pedagogi și medicii de familie în scopul depistării timpurii a adolescenților care utilizează droguri.

288. La 10.01.2014, IGP al MAI a semnat acordul de colaborare cu AO "Proiecte inovatoare în Penitenciare" care are ca scop fortificarea capacităților poliției în răspunsul național la HIV și antidrog în RM prin prisma respectării drepturilor persoanelor din grupurile de risc sporit de infectare cu HIV.

289. Prin ordinul IGP nr. 119 din 30.07.2014 a fost aprobată Instrucțiunea metodică privind organizarea activității ofițerului de investigații în combaterea traficului ilicit de substanțe narcotice, psihotrope și precursorilor acestora. Datele statistice cu privire la numărul cazurilor consumului de droguri în rândurile copiilor sunt prezentate în tabelul nr. 79.

8.3.3 Exploatare sexuală și abuzul sexual (art. 34), vânzarea, răpiretraficul de copii (art. 35)

290. Prin Legea nr. 263 din 19.12.2011, RM a ratificat Convenția CoE pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzului sexual.

291. În 2013 CP a fost completat cu un articol nou, care prevede, care prevede răspunderea penală pentru utilizarea produselor și/sau serviciilor care constituie rezultatul exploatarei în infracțiunile de trafic de ființe umane sau trafic de copii, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victima acestor infracțiuni.

292. Conform datelor PG, este în creștere numărul cauzelor penale pe faptul comiterii abuzului sexual asupra copiilor, de la 109 în 2009 la 215 în 2014. Cele mai numeroase cauze penale pornite s-au referit la viol, urmate de raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, acțiuni violente cu caracter sexual și acțiuni perverse (t.a.80).

293. Prin intermediul Centrului Internațional La Strada a fost oferită asistență specializată psihologică și de reprezentanță legală pentru 58 copii victime-martori ale abuzurilor /exploatarei sexuale, dintre care 37 au fost fete și 21 băieți, cu vârstele cuprinse între 6 și 18 ani, vârsta medie constituind 14 ani.

294. În perioada 2009-2014, organele de urmărire penală au pornit 130 cauze penale privind traficul de copii, dintre care 55 cauze au fost remise în instanța de judecată pentru examinare în fond și instanțele de judecată, fiind finalizată examinarea a 30 cauze (t.a.81).

295. În cadrul Programului de Prevenire și Protecție a victimelor și potențialelor victime a traficului de persoane gestionat de OIM în perioada 2009-2014 au beneficiat de asistență 79 copii (t.a.82).

296. În perioada 2010 – 2012 circa 400 de copii potențiale victime ale traficului și exploatarei, au primit asistență de urgență și cazare într-un centru de plasament specializat, asistență de reintegrare socială, reintegrare în educație, instruire profesională, ajutor material.

297. Începând cu a. 2009 MMPSF a întreprins acțiunile pentru dezvoltarea mecanismului transnațional de cooperare în domeniul repatrierii victimelor traficului de ființe umane, traficului de copii, traficului ilegal de migranți, copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate, fiind propuse spre negociere și semnare Acordurilor de cooperare cu Ucraina și Federația Rusă.

298. Prin HP nr. 257 din 5.12.2008 a fost aprobată Strategia sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelșor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane care începînd cu anul 2012 Sistemul Național de Referire a fost extins în toate unitățile administrativ-teritoriale ale RM, fiind create și instruite echipe multidisciplinare, (constituite din specialiști din cadrul D/SASPF, organelor de poliție, instituțiilor medico-sanitare, autorităților din domeniul educației, procuraturii, organelor de evidență și documentare a populației, agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă), iar prin HG nr. 228 din 28.03.2014 a fost aprobat Regulamentul de activitate a acestor echipe multidisciplinare .

299. Începînd cu 2009, o dată la doi ani este aprobat Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

300. În perioada anilor 2012-2014 au fost instruiți în domeniul prevenirii traficului de copii 178 colaboratori ai poliției de frontieră.

301. În RM Centrul Internațional La Strada administrează Linia Fierbinte Națională 0800 77777 pentru asistență pe cazuri de trafic de persoane, în special femei și copii, inclusiv în scop de exploatare sexuală, asistență pe toate formele de exploatare sexuală comercială a copiilor, inclusiv prostituția cu implicarea minorilor, pornografia infantilă, traficul de copii, turismul sexual cu implicarea minorilor și acostarea copiilor prin intermediul tehnologiilor informaționale.

8.3.4 Copii ce locuiesc sau lucrează în stradă

302. În RM fenomenul „copiilor străzii” se observă izolat, în mod special în mun. Chișinău.

303. În scopul prevenirii și combaterii acestui fenomen angajații organelor de protecție a copilului în colaborare cu poliția organizează activități pentru identificarea și protecția copiilor care practică cerșitul sau vagabondează. Cazurile copiilor vizați sunt examinate în cadrul Consiliilor pentru protecția drepturilor copilului. Situația de risc sporit al acestor copii are un caracter temporar, care, de cele mai multe ori este legată de stare socio-materială a familiei și de nesupravegherea acestora de către părinți sau îngrijitori.

304. Pentru profilaxia fenomenului, funcționează Centre comunitare pentru copii și tineri în cadrul cărora copiii sunt implicați în activități socio-educative, culturale și artistice..

8.3.5 Respectarea drepturilor copiilor minorităților naționale (art. 30)

305. La realizarea dreptului cetățenilor, aparținînd minorităților naționale, la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor, în particular a celei culturale, se contribuie, printre altele, prin activitatea Biroul Relații Interetnice în comun cu organizațiile obștești etnoculturale. În Moldova există aproximativ 250 de organizații etnoculturale ale minorităților naționale, care activează la nivel național și local.

306. Susținerea activității organizațiilor etnoculturale în domeniul păstrării și dezvoltării culturii se efectuează prin intermediul Casei Naționalităților – un centru cultural, metodic și informativ care

funcționează pe lângă Biroul Relații Interetnice. În incinta Casei Naționalităților numai pe parcursul anului 2013, au fost desfășurate 160 de acțiuni, inclusiv: expoziții, lansări de carte, serate de omagiere, festivaluri, conferințe, mese rotunde, seminare, concerte, spectacole, sărbători naționale, ș.a.

307. În anii 2013-2014 s-au desfășurat 250 de acțiuni de promovare a diversității culturale pe întreg teritoriul republicii. Anual se desfășoară: Ziua internațională a comemorării victimelor Holocaustului, Ziua internațională a limbii materne, Ziua internațională a romilor, Zilele culturii ucrainene, Primăvara poloneză, Ziua scrisului și culturii slave .

308. Acțiunea cea mai de avangură coordonată și organizată tradițional de către Biroul Relații Interetnice în parteneriat cu MC, APL și organizațiile etnoculturale este Festivalul Republican al Etniilor sub deviza UE ”Unitate prin diversitate”. În colaborare cu Congresul Evreiesc din Moldova se organizează anual tabăra interetnică pentru copii ”Izvoarele Toleranței”, fiind o formă de educație a tinerilor. Tabăra are ca obiectiv principal stimularea dialogului intercultural între diferite grupuri etnice din Moldova, educarea tinerii generații în spiritul toleranței interetnice, formarea atitudinii civice înalte la tinerii alolingvi, valorificarea și promovarea cunoștințelor despre minoritățile naționale de pe teritoriul țării.

309. MC întreprinde acțiuni de promovare a garanțiilor privind drepturile minorităților etnice, în vederea respectării identității culturale a acestora: Festivalului etniilor, Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor”, manifestări artistice de Revelion, Ziua Independenței etc., la care au participat și copiii din cadrul organizațiilor etnoculturale (ucrainești, ruse, găgăuze, bulgare, beloruse, evreești, poloneze, azere, armene, rome, uzbece, germane etc.). În cadrul festivalurilor au fost organizate expoziții de carte pentru copii, lucrări de artă decorativă aplicată, artă plastică și desen.

310. În republică activează Ansamblul de cântece și dansuri bulgare „Rodoliubie”, orașul Taraclia, Ansamblul de cântece și dansuri găgăuze „Kadînja”, orașul Comrat, ansamblul de cântece și dansuri populare găgăuze „Diuz-Ava” al Direcției Cultură UTA Găgăuzia, Ansamblul de cântece și dansuri țigănești „Enigma romilor”, al Centrului de Cultură și Artă „Ginta Latină”, Formația folclorică de romi „Amari”, orașul Sîngerei, Formația de muzică ușoară „Romex”, Merenii Noi, raionul Anenii Noi. MC a întreprins măsuri privind păstrarea și dezvoltarea culturii țiganilor/romilor din RM, a tradițiilor, obiceiurilor și meșteșugurilor țigănești. Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial acordă asistență metodică și logistică meșterilor populari, participanți la atelierele republicane de creație.

311. Copiii minorităților naționale pot studia limba maternă (ucraineană, belorusă, ivrit, poloneză, germană, lituaniană, armeană, azeră) în cadrul ”școlilor duminicale”, în cadrul organizate și finanțate de organizațiile obștești etnoculturale.

*Anexă la Raportul Național periodic al 4-lea
comasat cu cel de-al 5-lea privind
implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului*

**I. MĂSURI GENERALE DE IMPLEMENTARE A CONVENȚIEI ONU PRIVIND
DREPTURILE COPILULUI (art. 4, 42 și 44, paragraf 6)**

Tabelul nr. 1

Lista actelor normative cu impact asupra implementării Convenției ONU privind drepturile copilului

Nr. d/o	Actul normativ
1.	Codul Educației nr. 152 din 17.07.2014 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=355156&lang=2
2.	Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340495&lang=2
3.	Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335424&lang=2
4.	Legea nr. 169 din 09.07.2010 pentru aprobarea Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=336276&lang=2
5.	Legea nr. 231 din 25.11.2011 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016
6.	Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=2
7.	Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=330978&lang=2
8.	Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=343361&lang=2
9.	Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344149&lang=2
10.	Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=348972&lang=2
11.	Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republicii Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte
12.	Legea nr. 123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335808&lang=2
13.	Legea nr. 129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344610&lang=2
14.	Legea nr. 30 din 7.03.2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=347276&lang=2
15.	Legea nr. 138 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344838&lang=2

16.	Legea nr. 263 din 19.12.2011, RM cu privire la ratificarea Convenției CoE pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=341959&lang=2
17.	Hotărârea Parlamentului nr. 257 din 05.12.2008 privind aprobarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009–2011 și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei respective http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=330608&lang=2
18.	Hotărârea Guvernului nr. 784 din 09.07.2007 pentru aprobarea Strategiei naționale și a Planului de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=324556&lang=2
19.	Hotărârea Guvernului nr. 1512 din 31.12.2008 pentru aprobarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=330366&lang=2
20.	Hotărârea Guvernului nr. 1182 din 22.12.2010 pentru aprobarea Regulamentului privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337205&lang=2
21.	Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339343&lang=2
22.	Hotărârea Guvernului nr. 494 din 08.07.2011 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2011-2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339319&lang=2
23.	Hotărârea Guvernului nr. 557 din 17.07.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=348861&lang=2
24.	Hotărârea Guvernului nr. 95 din 07.02.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=351555&lang=2
25.	Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=352587&lang=2
26.	Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020
27.	Hotărârea Guvernului nr. 998 din 28.12.2012 privind pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, a structurii și efectivului-limită ale acestuia http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346218&lang=2
28.	Hotărârea Guvernului nr. 889 din 11.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=350352&lang=2
29.	Hotărârea Guvernului nr. 780 din 25.09.2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate privind Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=354884&lang=2
30.	Hotărârea Guvernului nr. 550 din 22.07.2011 pentru aprobarea Regulamentului privind procedur de acreditare și modul de funcționare a organizațiilor străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în RM și a listei serviciilor și activităților pe care le pot desfășura în domeniul

	adopteii internaționale http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339464&lang=2
31.	Hotărârea Guvernului nr. 560 din 25.07.2011 pentru instituirea Consiliului Consultativ pentru Adopții și aprobarea Regulamentului de activitate a acestuia http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339474&lang=2
32.	Hotărârea Guvernului nr. 936 din 8.10.2010 pentru aprobarea Regulamentului-cadru și standard minime de calitate pentru serviciul social „Casă comunitară” http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=336340&lang=2
33.	Hotărârea Guvernului nr. 722 din 22.09.2011 pentru aprobarea Regulamentului-cadru și standardelor minime de calitate pentru serviciul social „Echipa mobilă” http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340345&lang=2
34.	Hotărârea Guvernului nr. 314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru și standardelor minime de calitate privind organizarea și funcționarea serviciului social „Asistență personală” http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=343395&lang=2
35.	Hotărârea Guvernului nr. 413 din 14.06.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru și standardelor minime de calitate privind organizarea și funcționarea serviciului social „Respiro” http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=343701&lang=2
36.	Hotărârea Guvernului nr. 333 din 14.05.2014 pentru aprobarea Regulamentului privind organizația și funcționarea serviciului de interpretare în limbajul mimico-gestual pentru persoanele cu deficiențe de auz http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=353016&lang=2
37.	Hotărârea Guvernului nr. 65 din 23.01.2013 cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346508&lang=2
38.	Hotărârea Guvernului nr. 596 din 03.08.2011 cu privire la aprobarea unor măsuri de eradicare a tulburărilor prin deficit de iod http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339796&lang=2
39.	Hotărârea Guvernului nr. 171 din 19.03.2012 cu privire la aprobarea unor măsuri de reducere a afecțiunilor determinate de deficiența de fier și acid folic până în anul 2017 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342540&lang=2
40.	Hotărârea Guvernului nr.988 din 05.12.2013 cu privire la aprobarea Programului național de prevenire și reducere a mortalității și morbidității copiilor prin malformații congenitale și patologii ereditare pentru anii 2013-2017 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=350701&lang=2
41.	Hotărârea Guvernului nr. 1143 din 16.12.2010 privind aprobarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011 – 2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337100&lang=2
42.	Hotărârea Guvernului nr.1171 din 21.12.2010 privind aprobarea Programului național de control profilaxie a tuberculozei pentru anii 2011-2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337204&lang=2
43.	Hotărârea Guvernului nr. 1192 din 23.12.2010 cu privire la aprobarea Programului național de imunizări pentru anii 2011-2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337207&lang=2
44.	Hotărârea Guvernului nr. 730 din 08.09.2014 cu privire la aprobarea Programului național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014-2020 și Planului de acțiuni pentru anii 2014-2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=354645&lang=2
45.	Hotărârea Guvernului nr. 1025 din 28.12.2012 cu privire la aprobarea Programului Național privind sănătatea mintală pentru anii 2012-2016 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346311&lang=2
46.	Hotărârea Guvernului nr.334 din 23.04.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului de funcționare

	a taberelor de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=331381&lang=2
47.	Hotărârea Guvernului nr. 97 din 01.02.2013 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346695&lang=2
48.	Hotărârea Guvernului nr. 892 din 12.11.2013 pentru aprobarea Foii de parcurs privind acțiunile Guvernului în vederea dezvoltării învățământului vocațional/tehnic pentru perioada 2013-2014 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=350361&lang=2
49.	Hotărârea Guvernului nr. 484 din 05.07.2011 cu privire la Planul național de acțiuni pentru implementarea reformei structurale în educație http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339274&lang=2
50.	Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012 privind aprobarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=343439&lang=2
51.	Hotărârea Guvernului nr.901 din 27.10. 2014 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru reorganizarea serviciilor medicale din penitenciare pe anii 2015-2016 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=355261&lang=2
52.	Hotărârea Guvernului nr. 766 din 11.10.2011 pentru aprobarea Planului național de acțiuni privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului pe anii 2011-2015 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340574&lang=2
53.	Hotărârea Guvernului nr. 788 din 07.10.2013 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Inspectoratului de Stat al Muncii, a structurii și efectivului-limită ale acestuia http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=349841&lang=2
54.	Hotărârea Guvernului nr. 541 din 07.07.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase la care este interzisă aplicarea muncii persoanelor în vârstă de pînă la 18 ani și a Normelor de solicitare maximă admise pentru persoane în vârstă de pînă la 18 ani la ridicarea și transportarea manuală a greutăților http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=353841&lang=2
55.	Hotărârea Guvernului nr.1208 din 27.12.2010 cu privire la aprobarea Strategiei naționale antidrog pe anii 2011-2018 http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=337243&lang=2
56.	Ordinul ministrului sănătății nr. 327 din 04.10.2005 „Cu privire la implementarea tehnologiilor oportune în asistența perinatală și perfecționarea măsurilor antiepidemice și de control al infecțiilor nosocomiale în Maternitățile Prietenoase Familiei.
57.	Ordinul ministrului educației nr. 136 din 26.03. 2013 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a consiliilor elevilor și Regulamentului pentru Consiliul Național al Elevilor.
58.	Ordinul ministrului educației nr. 331 din 30.04. 2014 cu privire la aprobarea Regulamentului de stabilire și funcționare a Consiliului Național al Studenților din școlile și colegiile de educație și formare profesională.
59.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 157 din 10.10.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Consultativ Național al Copiilor de pe lângă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.
60.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 163 din 20.10. 2014 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de comunicare a informațiilor ce se referă la copii de către personalul din sistemul de asistență socială cu competențe în domeniul protecției copilului și autoritățile tutelare locale.
61.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 285 din 23.06.2011 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura de evaluare a garanțiilor morale și condițiilor materiale ale solicitanților pentru adopție.

62.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 309 din 11.08.2011 cu privire la instituirea Registrului de stat al adopțiilor.
63.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 285 ¹ din 23.06.2011 cu privire la aprobarea Grilei și fișei de evaluare a dosarului adoptatorului pentru realizarea procedurii de potrivire prealabilă în cadrul procedurilor de adopție internațională.
64.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 92 din 30.06.2014 cu privire la aprobarea modelului Raportului de evaluare postadopție cu privire la situația copilului.
65.	Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei privind aprobarea modelului Certificatului de conformitate al adopției internaționale.
66.	Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 275 din 14.08.2012 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.
67.	Ordin interministerial al ministrului muncii, protecției sociale și familiei, ministrului sănătății și ministrului educației nr. 13/71/41 din 28.01.2013 cu privire la aprobarea criteriilor de determinare a dizabilității la copii.
68.	Ordinul ministrului educației nr. 774 din 14.09. 2011 cu privire la coordonarea științifico-didactică și de formare continuă în domeniul educației incluzive
69.	Ordinul ministrului educației nr. 1001 din 23.12. 2011 cu privire la aprobarea Planului educațional individualizat (structură model) și Ghidului de elaborare și realizare a planului educațional individualizat pentru pilotare în instituțiile reorganizate.
70.	Ordinul ministrului educației nr. 1001 din 23.12. 2011 cu privire la aprobarea Ghidului: Incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în grădinița de copii.
71.	Ordinul ministrului educației nr. 141 din 16.03. 2012 cu privire la reglementarea procesului de evaluare, promovare și certificare a copiilor cu cerințe educaționale speciale incluși în învățământul general.
72.	Ordinul ministrului educației nr. 139 din 15.03. 2012 cu privire la aplicarea Ghidului metodologic privind adaptările curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației incluzive.
73.	Ordinul ministrului educației nr. 90 din 20.02.2012 cu privire la aplicarea cursului „Educația incluzivă”.
74.	Ordinul ministrului educației nr. 849 din 29.11.2010 privind aprobarea Strategiei consolidate de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011–2015 și Planul de acțiuni.
75.	Ordinul ministrului educației nr. 751 din 20.08.2011 pentru aprobarea proiectului educațional ”Integrarea sociolingvistică a elevilor alolingvi prin extinderea numărului de discipline școlare studiate în limba română”.
76.	Ordinul procurorului General nr. 808-p din 07.09.2010 privind sarcinile organelor procuraturii în domeniul protecției drepturilor copilului și îndeplinirii justiției pentru minori.
77.	Ordinul ministrului justiției nr. 505 din 07.11. 2012 pentru elaborarea și aprobarea Codului deontologic al colaboratorului sistemului penitenciar.
78.	Ordinul ministrului justiției nr. 969 din 20.03.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor acte de tortură, tratament inuman sau degradant.
79.	Ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr.116 din 08.05.2013 pentru aprobarea Metodologiei de lucru individualizată în lucrul cu minorii.
80.	Ordinul Ministrului Educației nr.370 din 06.05.2014 pentru aprobarea Planului-cadru de învățământ privind Instruirea generală a deținuților minori din custodia sistemului penitenciar.
81.	Ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 201 din 11.07.2014 pentru aprobarea Programului cu privire la pregătirea către eliberare a condamnaților minori.

82.	Ordin interdepartamental, semnat la 31.12. 2013 de către Procurorul General, Ministrul Sănătății, Ministrul Afacerilor Interne, Directorul Centrului Național Anticorupție și Directorul Serviciului Vamal, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.
83.	Ordinul Oficiului Central de Probațiune nr. 27 din 17.12.2013 pentru aprobarea Recomandării privind managementul de caz în lucrul cu copiii supuși probațiunii.

Tabelul nr. 2

Lista proiectelor implementate în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Perioada de implementare	Finanțatorul	Implementatorul
1.	Acțiuni comunitare	2009 - 2010	Lumos Foundation UK	A.O. Lumos Foundation Moldova
2.	Evaluarea și acreditarea prestatorilor de servicii sociale	2009 - 2014	Lumos Foundation UK	A.O. Lumos Foundation Moldova
3.	Reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului	2009 - prezent	Lumos Foundation UK	A.O. Lumos Foundation Moldova
4.	Implementarea mecanismului de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu	2009 - prezent	Lumos Foundation UK	Lumos Foundation Moldova
5.	Asigurarea dreptului copilului la familie și protecția acestuia de violență, abuz și neglijare	2010 – 2014	USAID	A.O. “Parteneriate pentru fiecare copil” /EveryChild filiala din Moldova
6.	Susținerea autorităților publice locale din Republica Moldova în acordarea serviciilor alternative de tip familial copiilor lipsiți de îngrijirea părintească	2010 – 2015	World Childhood Foundation	A.O. “Parteneriate pentru fiecare copil” /EveryChild filiala din Moldova
7.	Dezvoltarea și promovarea educației incluzive	2010 - prezent	Lumos Foundation UK	A.O. Lumos Foundation Moldova
8.	Crearea la nivel local a sistemelor de protecție a copilului de abuz, neglijare și exploatare în R. Moldova	2011 - 2013	<i>Oak Foundation</i>	AO “Parteneriate pentru fiecare copil” și Reprezentanța Fundației Elvețiene Terre des homes în

				Republica Moldova
9.	Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale	2014 - 2015	FISM	Lumos Foundation Moldova
10.	Familie sigură pentru fiecare copil	2014 –2017	USAID	A.O. “Parteneriate pentru fiecare copil”

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 3

Instruirile realizate cu referire la Convenția pentru profesioniștii din sistemul de învățământ, care lucrează cu copiii.

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Numărul de instruirii privind Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, total, inclusiv : - seminare republicane pentru angajații Direcțiilor raionale/municipale învățământ, tineret și sport (cu participarea circa 250 persoane); - seminare republicane pentru managerii instituțiilor de învățământ subordonate Ministerului Educației (cu participarea circa 210 persoane); - ateliere de informare/ formare pentru profesorii universitari (cu participarea circa 100 persoane); - seminare la nivel raional/municipal/ instituțional (cu participarea circa 5000 de persoane).	*	*	*	*	17	17
						6	6
						4	4
						2	2
						5	5

Sursa: Ministerul Educației

II. DEFINIȚIA COPILULUI

Numărul și procentul copiilor sub 18 ani care domiciliază în Republica Moldova

Populația stabilă, la începutul anului după ani, vârste, medii și sexe									
	Total			Urban			Rural		
	Ambele sexe	Bărați	Femei	Ambele sexe	Bărați	Femei	Ambele sexe	Bărați	Femei
2010									
Total RM	3563695	1713487	1850208	1476681	694469	782212	2087014	1019018	1067996
0	40118	20710	19408	14606	7518	7088	25512	13192	12320
1	37910	19527	18383	13809	7157	6652	24101	12370	11731
2	37410	19332	18078	13486	6964	6522	23924	12368	11556
3	37679	19253	18426	14187	7317	6870	23492	11936	11556
4	37480	19253	18227	13564	7016	6548	23916	12237	11679
5	37487	19369	18118	13978	7320	6658	23509	12049	11460
6	36213	18652	17561	12798	6674	6124	23415	11978	11437
7	36391	18728	17663	12792	6712	6080	23599	12016	11583
8	37213	19171	18042	13089	6769	6320	24124	12402	11722
9	38130	19590	18540	13049	6699	6350	25081	12891	12190
10	39213	20115	19098	13281	6888	6393	25932	13227	12705
11	40786	20905	19881	13503	6928	6575	27283	13977	13306
12	43179	21987	21192	14544	7566	6978	28635	14421	14214
13	46758	23881	22877	15663	8046	7617	31095	15835	15260
14	49529	25239	24290	16851	8640	8211	32678	16599	16079
15	53566	27312	26254	18155	9276	8879	35411	18036	17375
16	56733	28908	27825	19714	10089	9625	37019	18819	18200
17	59091	30155	28936	21218	10767	10451	37873	19388	18485
0-17	764886	392087	372799	268287	138346	129941	496599	253741	242858
% (0-17 ani raportat la total RM)	21.5	22.9	20.1	18.2	19.9	16.6	23.8	24.9	22.7
2011									
Total RM	3560430	1712106	1848324	1481696	696731	784965	2078734	1015375	1063359
0	39863	20426	19437	14844	7663	7181	25019	12763	12256
1	40030	20971	19059	14586	7819	6767	25444	13152	12292
2	37877	19514	18363	13802	7161	6641	24075	12353	11722
3	37401	19333	18068	13493	6973	6520	23908	12360	11548
4	37664	19245	18419	14192	7322	6870	23472	11923	11549
5	37472	19255	18217	13571	7023	6548	23901	12232	11669
6	37484	19374	18110	13988	7332	6656	23496	12042	11454
7	36206	18657	17549	12806	6686	6120	23400	11971	11429
8	36373	18722	17651	12799	6722	6077	23574	12000	11574

9	37196	19171	18025	13094	6776	6318	24102	12395	11707
10	38122	19590	18532	13056	6707	6349	25066	12883	12183
11	39200	20113	19087	13287	6897	6390	25913	13216	12697
12	40777	20911	19866	13512	6940	6572	27265	13971	13294
13	43147	21976	21171	14549	7578	6971	28598	14398	14200
14	46737	23887	22850	15670	8057	7613	31067	15830	15237
15	49511	25238	24273	16856	8647	8209	32655	16591	16064
16	53686	27353	26333	18281	9311	8970	35405	18042	17363
17	56860	28955	27905	19851	10131	9720	37009	18824	18185
0-17	745606	382691	362915	262237	135745	126492	483369	246946	236423
%	20.9	22.4	19.6	17.7	19.5	16.1	23.3	24.3	22.2

2012

Total RM	3559541	1711725	1847816	1485766	698252	787514	2073775	1013473	1060302
0	38914	19975	18939	14427	7419	7008	24487	12556	11931
1	39607	20315	19292	14719	7579	7140	24888	12736	12152
2	39995	20959	19036	14580	7816	6764	25415	13143	12272
3	37837	19487	18350	13795	7155	6640	24042	12332	11710
4	37389	19326	18063	13494	6973	6521	23895	12353	11542
5	37654	19241	18413	14192	7324	6868	23462	11917	11545
6	37463	19250	18213	13572	7023	6549	23891	12227	11664
7	37469	19368	18101	13984	7330	6654	23485	12038	11447
8	36201	18653	17548	12806	6685	6121	23395	11968	11427
9	36369	18720	17649	12800	6722	6078	23569	11998	11571
10	37187	19166	18021	13089	6773	6316	24098	12393	11705
11	38112	19583	18529	13054	6706	6348	25058	12877	12181
12	39190	20107	19083	13282	6895	6387	25908	13212	12696
13	40767	20903	19864	13506	6938	6568	27261	13965	13296
14	43136	21971	21165	14544	7576	6968	28592	14395	14197
15	46720	23879	22841	15662	8052	7610	31058	15827	15231
16	49498	25229	24269	16856	8645	8211	32642	16584	16058
17	53663	27345	26318	18275	9308	8967	35388	18037	17351
0-17	727171	373477	353694	256637	132919	123718	470534	240558	229976
%	20.4	21.8	19.1	17.3	19.0	15.7	22.7	23.7	21.7

2013

Total RM	3559497	1712346	1847151	1492165	701507	790658	2067332	1010839	1056493
0	38798	20054	18744	14574	7582	6992	24224	12472	11752
1	38880	19956	18924	14421	7416	7005	24459	12540	11919
2	39578	20296	19282	14711	7573	7138	24867	12723	12144
3	39978	20952	19026	14577	7814	6763	25401	13138	12263
4	37825	19480	18345	13791	7153	6638	24034	12327	11707
5	37380	19321	18059	13491	6973	6518	23889	12348	11541
6	37645	19236	18409	14188	7321	6867	23457	11915	11542
7	37455	19244	18211	13569	7020	6549	23886	12224	11662
8	37462	19367	18095	13983	7330	6653	23479	12037	11442

9	36193	18650	17543	12809	6689	6120	23384	11961	11423
10	36362	18712	17650	12806	6726	6080	23556	11986	11570
11	37185	19168	18017	13093	6778	6315	24092	12390	11702
12	38106	19584	18522	13058	6711	6347	25048	12873	12175
13	39186	20108	19078	13288	6901	6387	25898	13207	12691
14	40755	20899	19856	13509	6942	6567	27246	13957	13289
15	43122	21968	21154	14550	7581	6969	28572	14387	14185
16	46702	23861	22841	15668	8051	7617	31034	15810	15224
17	49484	25221	24263	16865	8650	8215	32619	16571	16048
0-17	712096	366077	346019	252951	131211	121740	459145	234866	224279
%	20.0	21.4	18.7	17.0	18.7	15.4	22.2	23.2	21.2

2014

Total RM	3557634	1711506	1846128	1502996	706524	796472	2054638	1004982	1049656
0	37668	19318	18350	13787	7096	6691	23881	12222	11659
1	38443	19874	18569	14489	7528	6961	23954	12346	11608
2	38842	19936	18906	14472	7436	7036	24370	12500	11870
3	39549	20281	19268	14766	7606	7160	24783	12675	12108
4	39962	20942	19020	14623	7832	6791	25339	13110	12229
5	37815	19475	18340	13854	7187	6667	23961	12288	11673
6	37374	19316	18058	13559	7009	6550	23815	12307	11508
7	37637	19227	18410	14251	7349	6902	23386	11878	11508
8	37441	19231	18210	13623	7042	6581	23818	12189	11629
9	37459	19364	18095	14047	7361	6686	23412	12003	11409
10	36199	18652	17547	12873	6718	6155	23326	11934	11392
11	36368	18720	17648	12871	6761	6110	23497	11959	11538
12	37191	19172	18019	13158	6818	6340	24033	12354	11679
13	38111	19586	18525	13105	6731	6374	25006	12855	12151
14	39183	20108	19075	13354	6931	6423	25829	13177	12652
15	40770	20918	19852	13595	6996	6599	27175	13922	13253
16	43129	21988	21141	14634	7635	6999	28495	14353	14142
17	46708	23883	22825	15757	8105	7652	30951	15778	15173
0-17	699849	359991	339858	250818	130141	120677	449031	229850	219181
%	19.7	21.0	18.4	16.7	18.4	15.2	21.9	22.9	20.9

2015

Total RM	3555159	1710244	1844915	1507265	708035	799230	2047894	1002209	1045685
0	38379	19813	18566	13872	7170	6702	24507	12643	11864
1	37280	19088	18192	13665	7030	6635	23615	12058	11557
2	38389	19844	18545	14459	7513	6946	23930	12331	11599
3	38805	19916	18889	14450	7426	7024	24355	12490	11865
4	39521	20267	19254	14744	7597	7147	24777	12670	12107
5	39938	20932	19006	14604	7825	6779	25334	13107	12227
6	37802	19463	18339	13844	7177	6667	23958	12286	11672
7	37379	19318	18061	13563	7012	6551	23816	12306	11510
8	37635	19223	18412	14254	7351	6903	23381	11872	11509

9	37443	19232	18211	13628	7045	6583	23815	12187	11628
10	37453	19359	18094	14052	7364	6688	23401	11995	11406
11	36199	18652	17547	12876	6720	6156	23323	11932	11391
12	36366	18717	17649	12875	6761	6114	23491	11956	11535
13	37181	19169	18012	13155	6816	6339	24026	12353	11673
14	38101	19579	18522	13100	6728	6372	25001	12851	12150
15	39163	20096	19067	13347	6927	6420	25816	13169	12647
16	40760	20911	19849	13608	6994	6614	27152	13917	13235
17	43122	21988	21134	14647	7635	7012	28475	14353	14122
0-17	690916	355567	335349	248743	129091	119652	442173	226476	215697
%	19.4	20.8	18.2	16.5	18.2	15.0	21.6	22.6	20.6

Sursa: Biroul Național de Statistică

III. PRINCIPII GENERALE (art. 2, 3, 6 și 12)

Tabelul nr. 5

Numărul total al copiilor aflați în situație de risc conform Legii nr. 140 din 14.06.2013 privind copiii aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, aflați la evidență de la începutul a. 2014 și luați la evidență pe parcursul anului 2014

Numărul total al copiilor aflați în situație de risc	8705
Copii supuși violenței, dintre care:	
<i>violență fizică</i>	633
<i>violență sexuală</i>	97
<i>violență psihologică</i>	911
	1641
Copii neglijați	5083
Copii care practică vagabondajul, cerșitul, prostituția	245
Copii lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora de la domiciliu din motive necunoscute	476
Copii ai căror părinți au decedat	391
Copii care trăiesc în stradă, au fugit ori au fost alungați de acasă	118
Copii ai căror părinți refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copiilor	919
Copii care au fost abandonați	151
Copii ai căror părinți au fost declarați ca fiind incapabili printr-o hotărâre judecătorească	77

Numărul copiilor aflați în situație de risc, care au fost menținuți în familie, dintre care:	5349
<i>asistați și scoși de la evidență (caz închis)</i>	1331

<i>caz aflat în lucru</i>	4018
Numărul copiilor aflați în situație de risc, care au fost separați de părinți, dintre care:	640
plasați de urgență	343

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 6

Numărul copiilor raportați în calitate de victime ale violenței (art. 201¹ Cod penal, Violența în familie):

Perioada	
2009	0
2010	0
2011	28
2012	90
2013	78
2014	133

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 7

Numărul copiilor decedați în rezultatul traficului sau altor crime

Perioada	Total minori decedați	Inclusiv în rezultatul traficului	Inclusiv în rezultatul altor crime	băieți/ fete	Neidentificați
2009	61	0	61	31/24	6
2010	62	0	62	28/24	10
2011	59	0	59	31/19	9
2012	64	0	64	26/32	6
2013	50	0	50	27/23	0
2014	36	0	36	16/20	0

Tabelul nr. 8

Numărul copiilor implicați în accidente rutiere

Perioada	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Numărul accidentelor	536	544	564	557	485	411	3097
Copii decedați	39	38	36	44	21	20	198
Copii traumatizați	561	579	622	610	545	391	3308

Numărul de accidente rutiere produse din culpa minorilor:

Perioada	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Numărul accidentelor	91	89	83	91	80	49	483
Copii decedați	6	4	8	7	4	3	32
Copii traumatizați	86	88	76	84	76	46	456

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 9

Numărul copiilor decedați sub 18 ani (cazuri absolute), perioada 2009 – 2014 din cauza infecției HIV/SIDA, malariei, tuberculozei, poliomielitei, hepatitei și infecțiilor respiratorii acute

Cauza decesului	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Infecție HIV/SIDA	0	0	1	2	2	0
Plasmodium malarie	0	0	0	0	0	0
Poliomielita acută	0	0	0	0	0	0
Hepatita acută	0	0	1	0	0	0
Tuberculoză	1	0	3	1	0	1
Infecții respiratorii acute	83	71	74	54	61	89

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 10

Numărul cazurilor de suicid și tentative de suicid la copii

Perioada	Total	inclusiv	suicid	băieți/
----------	-------	----------	--------	---------

	cazuri	tentative		fete
2009	32	22	10	15/17
2010	59	47	12	20/39
2011	46	28	18	19/27
2012	132	108	24	23/109
2013	104	87	17	17/87
2014	116	96	20	34/82

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 11

Date privind instituțiile de învățământ secundar general în care activează consiliile elevilor

	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Gimnazii	708	763	829	767	771	794
Licee	492	495	497	491	466	424
Total	1200	1258	1326	1258	1237	1218

Sursa: Ministerul Educației

IV. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CIVILE (art. 7, 8, 13-17 și 37 (a))

Tabelul nr. 12

Numărul copiilor care sunt înregistrați pînă la 3 luni, 12 luni și mai mult de 12 luni de la data nașterii copilului, conform actelor de naștere de subdiviziunile teritoriale stare civilă.

	Anii înregistrării actelor						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Numărul actelor de naștere în care data înregistrării actului nu depășește termenul de 3 luni din data nașterii copilului	40 410	40 228	39 039	39 346	37 795	38 499	235 317

Numărul actelor de naștere în care data înregistrării actului depășește termenul de 3 luni, dar nu mai mult de 12 luni, din data nașterii copilului	648	519	420	356	346	358	2 647
Numărul actelor de naștere în care data înregistrării actului depășește termenul de 12 luni din data nașterii copilului	601	456	481	494	433	340	2805

Sursa: Direcția generală stare civilă

Tabelul nr. 13

Numărul bibliotecilor publice pentru copii și filialelor acestora din sistemul Ministerului Culturii

Anii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nr. de biblioteci și filiale pentru copii	143	139	133	133	133	130

Sursa: Ministerul Culturii

Tabelul nr. 14

Numărul bibliotecilor pentru copii din cadrul instituțiilor de învățământ

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Numărul bibliotecilor pentru copii din cadrul instituțiilor de învățământ	1452	1442	1420	1363	1340	1311

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 15

Numărul programelor implementate pentru prevenirea violenței asupra copiilor în entitățile Ministerului Afacerilor Interne și totalul instruirilor realizate pentru personalul din cadrul acestor entități (urmare a reorganizării MAI, informația solicitată poate fi prezentată începînd cu 05 martie 2013):

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Perioada	Total cursuri	Total angajați	Inclusiv în cadrul Academiei MAI	Angajați instruiți	Inclusiv în cadrul altor entități MAI	Angajați instruiți	Inclusiv organizate de ONG	Angajați instruiți
2013	15	759	2	60	-	-	13	699
2014	24	326	2	60	11	110	11	156

V. MEDIUL FAMILIAL ȘI ÎNGRIJIREA ALTERNATIVĂ
(art. 5, 9-11, 18, paragraf 1 și 2; 19-21, 25, 27, paragraf 4 și 39)

Tabelul nr. 16

Activitatea Comisiei, a. 2009 – 2014

Indicatori	Perioada					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ședințe	119	261	289	276	286	685
Cazuri examinate	829	1987	2355	2789	3004	5300
Avizare forme de protecție de tip familial (tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă)	149	308	484	404	517	687
Avizarea altor forme de protecție	80	277	88	42	230	424

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Numărul copiilor cu unicul/ambii părinți plecați peste hotare (conform datelor prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială)

	Vîrsta	Sex	Fete	Băieți	TOTAL
1.	0-3 ani		1351	1455	2806
2.	3-7 ani		4760	4906	9666
3.	7-16 ani		13011	12921	25932
4.	16-18 ani		2847	2756	5603
	TOTAL		21969	22038	44007

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Numărul copiilor rămași fără ocrotire părintească

Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Total copii la sf. anului 2014
Numărul total de copii <u>luați</u> în evidență	3101	2722	2826	3483	3103	3326	14477
Copii cu ambii părinți decedați/mamă solitară decedată	331	339	297	315	395	379	2009
Copii cu părinți decăzuți din drepturile părintești	390	453	456	449	542	570	2438
Copii cu părinți/unicul părinte nedecăzuți din drepturile părintești	-	-	-	653	652	656	2163
Copii abandonați la maternitate	42	86	30	49	33	32	290
Copii abandonați (mama necunoscută)	50	60	72	-	-	-	-
Copii cu părinți inapți de a întreține și a educa copii (cu dizabilități fizice)	112	756	338	20	12	10	122
Copii cu părinți disparuți fără veste	94	114	83	26	17	14	179
Copii adoptați	188	200	100	-	-	-	-
Copii cu părinți aflați în detenție	126	123	70	69	65	49	323
Părinți bolnavi psihic /Copii cu părinți lipsiți de capacitatea de exercițiu	78	70	45	29	21	11	142
Numărul de copii cu părinți plecați peste hotare	2476 9	18342	2051 1	1638	1237	1491	5926
Numărul familiilor care solicită copii pentru adopție	211	160	129	-	-	-	-

Copii cu părinți declarați decedați	-	-	-	8	7	7	20
Încetarea adopției	-	-	-	1	1	1	2
Alte motive	-	-	-	215	113	104	835

Notă: Datele sunt prezentate anual de către autoritățile tutelare teritoriale și sunt introduse în Raport statistic nr. 103, care din anul 2012 a suferit anumite modificări/completări, context în care unele date nu sunt incluse.

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 19

Numărul copiilor plasați în instituții rezidențiale din subordinea Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului Chișinău

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centrul Municipal de Plasament și Reabilitare a Copiilor de Vîrstă Fragedă	64	55	54	30	13	31

Sursa: Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău

Numărul copiilor plasați în instituții rezidențiale din subordinea Ministerului Sănătății

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vîrstă fragedă, mun. Chișinău	97	82	95	107	103	90
Centrul de plasament temporar și reabilitare pentru copii, mun. Bălți	53	41	75	53	43	35

Sursa: Ministerul Sănătății

Numărul copiilor plasați în instituții rezidențiale din subordinea Ministerului Educației

	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Instituții rezidențiale	45	41	36
Copii în instituții rezidențiale	-	3266	2447

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 20

Dinamica numărului familiilor de asistenți parentali profesioniști (APP) și caselor de copii de tip familial (CCTF)

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014
------	------	------	------	------	------	------

	familii	copii	familii	copii	familii	copii	familii	copii	familii	copii	familii	copii
APP	91	168	111	128	166	243	207	319	252	400	310	517
CCTF	81	307	81	315	86	359	86	351	85	355	83	333

Numărul copiilor aflați sub tutelă/curatelă

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nr. copiilor	1565	1512	1436	1875	1872	1941

Dinamica centrelor de zi și de plasament care prestează servicii familiilor cu copii și copiilor aflați în situație de risc

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centre de zi	83	43	105	146	136	139
Centre de plasament	31	23	36	37	46	42

	2012	2013	2014
Casă comunitară pentru copii în situație de risc	2	3	3
Asistență parentală profesionistă de răgaz	12 fam. – 31 copii	10 fam. – 16 copii	9 fam. – 43 copii (treceți prin serviciu)
Sprijin familial	-	13 (UAT)	17 (UAT)

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 21

Date statistice adopție a. 2009 – 2014

	2009	2010	2011		2012	2013	2014
Adopție națională	182	162	78		74	100	104
<i>inclusiv pe vârste:</i>							
<i>0 – 2 ani</i>	46	67	38	<i>0-2 ani</i>	36	43	26
<i>3 – 6 ani</i>	47	51	20	<i>3 – 6 ani</i>	28	35	57
<i>7 – 9 ani</i>	22	21	6	<i>7 – 10 ani</i>	6	9	13
<i>10 – 12 ani</i>	19	15	2	<i>11 – 15 ani</i>	2	6	8
<i>13 – 17 ani</i>	48	8	12	<i>16 – 17 ani</i>	2	7	0
Adopție internațională	30	46	23		0	4	17
<i>inclusiv pe vârste:</i>							
<i>0 – 2 ani</i>	10	20	8	<i>0-2 ani</i>	0	0	0

<i>3 – 6 ani</i>	10	12	10	<i>3 – 6 ani</i>	0	2	6
<i>7 – 9 ani</i>	5	8	3	<i>7 – 10 ani</i>	0	2	10
<i>10 – 12 ani</i>	5	2	2	<i>11 – 15 ani</i>	0	0	1
<i>13 – 17 ani</i>	0	4	0	<i>16 – 17 ani</i>	0	0	0

Țările de destinație a copiilor adoptați prin procedura adopției internaționale

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	30	46	23	0	4	17
<i>inclusiv:</i>						
SUA	5	14	8	0	-	6
Italia	19	28	13	0	3	6
Germania	1	-	-	0	-	-
Elveția	2	2	1	0	-	4
Spania	2	-	1	0	1	-
Israel	1	-	-	0	-	1
Franța	-	1	-	0	-	-
Canada	-	-	-	0	-	-
Austria	-	1	-	0	-	-

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 22

Profilul copiilor adoptabili la sfârșitul anului 2014

Numărul copiilor adoptabili, total	403
<i>dintre care:</i>	
Numărul copiilor adoptabili, pînă la vîrsta de 7 ani	77
copii adoptabili, internațional	176
<i>dintre care:</i>	
- copii care au împlinit vîrsta de 7	32

ani	
- cupluri de frați în care unul sau mai mulți a împlinit vârsta de 7 ani	128 copii (51 cupluri)
- copii încadrați în grad de dizabilitate	34
- copii pînă la 7 ani	0

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 23

Datele statistice privind profilul copiilor vizați de transfer ilicit sau nereturnare

Anii	Statul solicitant/ Statul solicitat	Vârsta copiilor					Statutul familial		
		0-2 ani	3-6 ani	7-9 ani	10-12 ani	13-17 ani	Părinți căsătoriți	Părinți necăsătoriți	Părinți divorțați
2009	Total - 2 cazuri, dintre care Cipru/RM - 1 Turcia/RM - 1		2				2	0	0
2010	Total - 1 caz, dintre care: Turcia/RM - 1		2				1		
2011	Total - 3 cazuri, dintre care: Italia/RM - 1; România/RM - 1		1	2			3		
2012	Total - 9 cazuri, dintre care: Australia/RM - 1; RM/Franța - 1; Grecia/RM - 1; Irlanda/RM - 1; RM/Federați	0	4	1	2	1	3	1	5

	a Rusă – 2; România/R M – 1; Turcia/RM – 1; Italia/RM - 1									
2013	Total – 11 cazuri, dintre care: RM/Italia- 3; Cipru/RM – 1; RM/Germania – 1; Turcia/RM – 1; RM/România – 2; RM/Azerbaidjan – 1; RM/Federația Rusă – 1; Belgia/RM - 1	1	8	8	0	0	3	3	3	5
2014	Total – 4 cazuri, dintre care: Italia/RM – 2; Cipru/RM – 1; Elveția/RM - 1	1	3	2	1	0	1	1	1	2

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 24

Date statistice dezagregate pentru perioada anilor 2009-2014 privind numărul copiilor victime ale abuzului, asistate de către Centrul Național de Prevenire a Abuzului asupra Copilului.

Date generalizate pentru perioada 2009-2014:

Vârsta beneficiarului	Abuz fizic		Abuz psihologic		Neglijare		Abuz sexual		Total/ gen		Total pe vârste	Procentaj
	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B		
0-3	8	24	23	10	19	15	18	3	68	52	120	9%
4-7	23	47	53	61	17	14	55	26	149	147	296	22%
8-10	36	53	29	48	10	19	40	33	114	154	268	20%

11-15	71	108	67	49	18	17	135	32	291	207	497	37%
16-18	25	25	20	18	5	4	65	5	116	53	167	12%
Subtotal	163	257	192	186	69	69	313	99	736	612	Procentaj / gen	
											F	B
											55%	45%
TOTAL	420		378		138		412		TOTAL – 1348 copii			
Procentaj/ tipuri de abuz	31%		28%		10%		31%					

Date în dinamică per fiecare an:

Vârsta beneficiarului	Abuz fizic		Abuz psihologic		Neglijare		Abuz sexual		Total/ gen		Total vârste pe	
	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B		
2009												
0-3	2	6	3	0	3	4	1	0	9	10	19	
4-7	2	2	5	3	4	1	6	4	17	10	27	
8-10	3	11	6	7	3	5	6	1	18	24	42	
11-15	3	11	9	2	1	1	17	2	30	16	46	
16-18	2	3	5	4	0	0	8	0	15	7	22	
Subtotal/ gen	12	33	28	16	11	11	38	7	89	67		
Total / tipuri de abuz	45		44		22		45		TOTAL – 156 copii			
2010												
0-3	0	7	7	2	4	1	8	2	19	12	31	
4-7	0	2	4	7	1	1	8	2	13	12	25	
8-10	2	5	1	4	1	1	3	6	7	16	23	
11-15	10	12	5	4	1	4	22	5	38	25	63	
16-18	7	1	2	0	0	0	9	2	18	3	21	
Total/ gen	19	27	19	17	7	7	50	17	95	68		

Total / tipuri de abuz	46		36		14		67		TOTAL – 163 copii		
2011											
0-3	4	4	9	5	4	1	2	1	19	11	30
4-7	8	15	13	19	3	2	7	4	31	40	71
8-10	9	6	7	14	2	3	5	6	23	29	52
11-15	18	31	17	13	4	2	28	11	67	57	124
16-18	5	6	3	5	0	0	14	0	22	11	33
Total/ gen	44	61	49	56	13	8	56	22	162	148	
Total / tipuri de abuz	106		105		21		78		TOTAL – 310 copii		
2012											
0-3	2	3	4	2	3	1	2	0	11	6	17
4-7	5	8	7	11	1	8	10	7	23	34	57
8-10	6	13	3	4	1	3	8	6	18	26	44
11-15	14	17	11	7	4	5	25	7	54	36	90
16-18	3	6	3	2	1	1	16	3	23	12	35
Total/ gen	30	47	28	26	10	18	61	23	129	114	
Total / tipuri de abuz	77		54		28		84		TOTAL – 243 copii		
2013											
0-3	0	4	0	1	2	5	2	0	4	10	14
4-7	3	8	7	3	5	0	8	5	23	16	39
8-10	8	10	10	9	0	3	9	5	27	27	54
11-15	13	18	10	6	2	2	19	4	44	30	74

16-18	6	2	2	5	0	1	10	0	18	8	26
Total/ gen	30	42	29	24	9	11	48	14	116	91	
Total / tipuri de abuz	72	53	20	62	TOTAL – 207 copii						
2014											
0-3	0	0	0	0	3	3	3	0	6	3	9
4-7	5	12	17	18	3	2	16	4	42	35	77
8-10	8	8	2	10	3	4	9	9	21	32	53
11-15	12	20	15	17	6	3	24	3	57	43	100
16-18	2	7	5	2	4	2	8	0	19	11	30
Total/ gen	27	47	39	47	19	14	60	16	145	124	
Total / tipuri de abuz	74	86	33	76	TOTAL – 269 copii						

Sursa: Centrul Național de Prevenire a Abuzului asupra Copilului.

Tabelul nr. 25

Numărul proceselor verbale contravenționale întocmite de către angajații Poliției:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Art. 63	4907	3281	3151	3270	2687	3844

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 26

Apelurile către serviciul asistență telefonică gratuită pentru copil

Profilul apelurilor	Adulți	Copii
Total	355	447
Apeluri de informare	116	20
Consiliere psihologică	26	97
Servicii alternative de protecție	8	
Abuz asupra copiilor (abuz sexual, incest)	2	
Abuz sexual între semenii	2	
Copii implicați în cerșit	11	
Copil dispărut	3	
Exploatare prin muncă	2	
Hărțuire în mediu on line	2	
Încadrarea în instituții preșcolare	7	

Neglijare	25	
Probleme în mediul școlar	8	
Potențial trafic de copii	2	
Vagabondaj	2	
Violență în familie	30	
Violența în afara familiei	24	3
Apeluri de verificare		325
Altele	85	2

Sursa: Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"

Tabelul nr. 27

Numărul copiilor repatriați în Republica Moldova din alte state, a. 2009 – 2014

Nr.	Țara	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Total
1.	Federația Rusă	25	33	17	29	24	17	145
2.	Ucraina	8	30	8	19	30	15	110
3.	România	8	2			2		12
4.	Suedia	1						1
5.	Belgia		1					1
6.	Italia		1	1				2
7.	Austria					1		1
8.	Ungaria					1		1
	Total	42	67	26	48	58	32	273

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

VI. SĂNĂTATEA DE BAZĂ ȘI BUNĂSTAREA
(art. 6, 18, paragraf 3, 23, 24, 26, și 27, paragraf 1-3)

Tabelul nr. 28

Numărul copiilor cu dizabilități.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul copiilor cu dizabilități, mii pers.	15,2	15,1	14,0	14,8	14,3	13,4
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul total al copiilor, %	1,8	1,8	1,7	1,9	1,9	1,8
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul persoanelor cu dizabilități, %	8,6	8,4	7,8	8,0	7,8	7,3

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 29

Mărimea medie a alocațiilor sociale de stat pentru copii cu dizabilități, coeficientul indexării acestora pe parcursul anilor 2010-2013.

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Mărimea medie - pentru copii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani	259-88	259-88	276-43	294-98	305-38	400,68 lei
<i>severe</i>	285-55	285-55	303-27	323-76	335-72	454,36 lei
<i>accentuate</i>	242-40	242-40	256-63	273-04	282-33	438,75 lei
<i>medii</i>	242-38	242-38	257-50	275-26	282-42	308,95 lei
% indexării	0 %	0 %	7,4 %	7,6 %	4,6%	-

**Notă:* Pentru anul 2014 cuantumul alocațiilor se stabilește în mărimea unui anumit procent din cuantumul pensiei minime indexate pentru categoria de beneficiari respectivă.

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 30

Ajutor material anual

Anul	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
2009	14504	13139	4320,15	297,88
2010	14643	13492	4657,15	318,50
2011	16842	15431	5829,00	346,10
2012	12384	12329	5302,27	428,15
2013	11824	11801	5701,15	482,17
2014	9989	9983	5529,42	554,00

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 31

Numărul copiilor plasați în instituțiile sociale pentru copii cu deficiențe mintale din subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) Orhei	174	147	113	95	76	68	
Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) Hîncești	176	181	183	132	109	113	
Total	350	328	296	227	185	181	1567

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Numărul copiilor cu deficiențe mintale plasați în Centrele de plasament temporar din subordinea Ministerului Sănătății

Instituția	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vîrstă fragedă, mun. Chișinău	11	14	13	5	8	11
Centrul de plasament temporar și reabilitare pentru copii, mun. Bălți	8	7	10	9	6	6

Sursa: Ministerul Sănătății

Numărul copiilor cu deficiențe mintale plasați în Centrul Municipal de Plasament și Reabilitare pentru Copii de Vîrstă Fragedă din subordinea Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului Chișinău

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centrul Municipal de Plasament și Reabilitare a Copiilor de Vîrstă Fragedă	1	6	4	3	2	3

Sursa: Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău

Numărul copiilor cu dizabilități mintale plasați în instituțiile rezidențiale din subordinea Ministerului Educației

	2013-2014	2014-2015
Instituții pentru copii cu deficiențe mintale	20	18
<i>Copii în instituții pentru copii cu deficiențe mintale</i>	1422	1145
Instituții pentru copii cu deficiențe senzoriale	5	5
<i>Copii în instituții pentru copii cu deficiențe senzoriale</i>	417	383
Instituții pentru copii cu deficiențe locomotorii	1	1
<i>Copii în instituții pentru copii cu deficiențe locomotorii</i>	63	49

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 32

Numărul copiilor cu dizabilități care frecventează instituții de învățămînt special

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Numărul copiilor cu dezabilități care frecventează	3550	3148	2549	2300	1807	1500

	instituții de învățământ special.						
--	-----------------------------------	--	--	--	--	--	--

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 33

Numărul nașcuților de la mame în vârstă sub 20 de ani.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul de nou-născuții vii - total	37 695	37 587	37 973	39 018	40 803	40 474	39 176	39 435	37 871	38 616
Grupa de vârstă a mamei sub 20 ani	5 057	4 882	4 291	4 081	4 033	3 791	3 474	3 417	3 012	2 961

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 34

Ponderea întreruperii de sarcină la grupa de vârstă 15-19 ani.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea întreruperii de sarcină la grupa de vârstă 15-19 ani la 1000 femei de vârstă fertilă	10,3 (1506 abs)	9,1 (1350 abs)	11,2 (1768 abs)	9,3 (1383 abs)	8,6 (1241 abs)	7,4 (1026 abs)

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 35

Numărul întreruperilor de sarcină la grupa de vârstă pînă la 15

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul întreruperii de sarcină la grupa de vârstă pînă la 15 (abs)	13	11	9	9	9	5

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 36

Rata mortalității materne

Indicii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Au decedat femeii (fără Transnistria)	7	18	6	12	6	6
Mortalitatea maternă la 100 000 copii născuți vii	17,2	44,5	15,3	30,4	15,8	15,5
<i>inclusiv:</i>						
risc obstetrical direct	9,8	19,8	7,6	17,7	7,9	15,5
risc obstetrical indirect	7,4	24,7	7,7	12,7	7,9	0

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 37

Mortalitatea perinatală și neonatală precoce

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mortalitatea perinatală la 1000 născuți vii și morți	13,0	13,0	12,5	11,6	11,7	10,7
Mortalitatea neonatală precoce la 1000 născuți vii	6,2	5,9	5,4	4,9	4,6	4,5

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 38

Cota părinților care își supraveghează copiii permanent (vizual sau auditiv)

	2009	2010	2011	2013	2014
Persoane care, în timp ce îngrijesc de copil, îl au în vizor în permanență sau, dacă nu îl au în vizor, îl aud tot timpul	79,6	82,4	84,1	93,3	84%

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 39

Mortalitatea copiilor sub 5 ani la domiciliu, cauzată de traume și intoxicații

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mortalitatea copiilor sub 5 ani, cauzată de traume și intoxicații la 1000 născuți vii	2,8	1,7	1,6	1,4	1,6	1,5	1,4	1,1
mortalitatea copiilor sub 5 ani la domiciliu, cauzată de traume și	1,7	1,0	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8	0,6

intoxicații la 1000 născuți vii									
---------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 40

Mortalitatea infantilă

	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	la 1000 născuți vii	%	la 1000 născuți vii	%	la 1000 născuți vii	%	la 1000 născuți vii	%	la 1000 născuți vii	%	la 1000 născuți vii	%
TOTAL	12,1	100 %	11,7	100 %	10,9	100 %	9,8	100%	9,4	100%	9,6	100%
inclusiv: Unele afecțiuni în perioada perinatală	4,9	40,8	4,7	39,9	4,6	42,2	3,7	38,0	4,0	42,6	3,8	39,5
Malformații congenitale și cromosomiale	3,3	27,0	3,5	29,4	3,0	27,2	3,6	36,4	2,6	27,3	2,8	28,8
Bolile aparatului respirator	1,6	13,2	1,6	13,5	1,3	11,8	0,9	9,6	0,9	9,8	1,5	15,9
Boli infecțioase și parazitare	0,5	4,1	0,4	3,4	0,6	5,3	0,2	2,3	0,2	2,5	0,3	2,7
Leziuni traumatice și otrăviri	0,9	7,1	0,8	6,5	0,8	7,0	0,7	7,2	0,6	5,9	0,5	5,7
Bolile sistemului nervos	0,2	2,0	0,2	1,5	0,3	2,3	0,1	1,0	0,1	1,1	0,2	2,2
Alte cauze	0,7	5,8	0,5	5,8	0,3	4,2	0,6	5,5	1,0	10,8	0,5	5,2

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 41

Rata mortalității copiilor sub 5 ani

Indicii	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mortalitatea copiilor de vârstă fragedă (0-5 ani) la 1000 copii născuți vii	18,2	17,8	15,3	15,6	14,0	14,0	14,4	14,3	13,6	13,4	12,1	11,9	11,7

Sursa: Ministerul Sănătății

Incidența HIV/SIDA

Indicii	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Ținta ODM 2015
Incidența HIV/SIDA la 100 mii locuitori	14,7	17,4	19,4	17,1	17,1	17,6	18,5	17,99	20,45	8,0
Incidența HIV/SIDA (printe populația în vârstă 15-24 ani) la 100 mii locuitori	18,77	21,21	16,08	19,59	21,01	18,63	21,28	19,1	17,91	11,0

Sursa: Ministerul Sănătății

Morbiditatea populației prin infecții cu transmitere sexuală

Ambele sexe	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sifilis (persoane)						
0-14 ani	23	29	19	20	21	25
15-17 ani	93	119	108	98	102	80
Sifilis (la 100 mii locuitori)						
0-14 ani	3,9	4,9	3,3	3,5	3,7	4,4
15-17 ani	54,9	72,2	69,7	67,8	75,6	63,1
Gonoree (persoane)						
0-14 ani	15	10	12	8	4	5
15-17 ani	74	46	60	53	51	44
Gonoree (la 100 mii locuitori)						
0-14 ani	2,5	1,7	2,1	1,4	0,7	0,9
15-17 ani	43,7	27,9	38,7	36,7	37,8	34,7

Tabelul nr. 44

Numărul copiilor care primesc asistență, inclusiv tratament medical, consiliere, îngrijire și suport

2009	Total	50			
		Fete		Băieți	
		urban	rural	urban	rural
		18	8	14	10
	inclusiv 15-18 ani		2		
2010	Total	58			
		20	9	18	11
		2	2		
	inclusiv 15-18 ani				
2011	Total	69			
		20	16	19	14
		3	7		
	inclusiv 15-18 ani				
2012	Total	80			
		23	20	20	17
		4	5		
	inclusiv 15-18 ani				
2013	Total	84			
		23	20	20	21
		3	5		
	inclusiv 15-18 ani				
2014	Total	93			
		23	24	23	23
		3	6		
	inclusiv 15-18 ani				

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 45

Morbiditatea populației prin tuberculoză

Morbiditatea populației prin tuberculoză (după grupe de vîrstă)						
Amb.sex.	2009	2010	2011	2012	2013	2014
persoane						
0-14 ani	150	127	148	139	127	104
15-17 ani	65	58	54	37	37	41
la 100 mii locuitori						
0-14 ani	24,9	21,5	25,5	24,2	22,2	18,3
15-17 ani	37,5	35,2	34,8	25,6	27,4	32,3

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabel nr. 46

Copii cuprinși cu vaccinări preventive

Copii cuprinși cu vaccinări preventive (după vîrstă boli, ani)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tuberculoză						98,5

nou-născut (30 zile)	99,1	98,1	98,7	97,7	98,0	
1 an						
2 ani						
Difterie și tetanos nou-născut (30 zile)						
1 an	96,3	94,3	94,4	94,4	90,2	91,0
2 ani						
Tusa convulsivă nou-născut (30 zile)						
1 an	96,0	94,1	94,1	94,1	90,2	90,3
2 ani						
Poliomielita nou-născut (30 zile)						
1 an	96,9	95,7	95,7	94,8	90,6	91,9
2 ani						
Rujeola nou-născut (30 zile)						
1 an			92,8	92,2	91,5	89,8
2 ani	98,9	97,9				
Hepatita B nou-născut (30 zile)						
1 an	97,6	96,7	96,3	95,1	93,7	91,7
2 ani						
Parotidita epidemică nou-născut (30 zile)						
1 an			92,8	92,2	91,5	89,8
2 ani	98,9	97,9				
Rubeola nou-născut (30 zile)						
1 an			92,8	92,2	91,5	89,8
2 ani	98,9	97,9				

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr 47

Unii indicatori privind sănătatea gravidelor, copiilor și adolescenților din Republica Moldova, perioada 2009-2014

Indicatorii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea copiilor născuți cu masa de pînă la 2500 gr. (%)	5,4	5,4	5,0	5,1	5,2	5,2
Incidența prin malnutriție la copii în primul an de viață (la 1000 copii), inclusiv:	27,6	28,3	23,6	25,7	21,2	18,1
- incidența prin întârziere dezvoltare fizică datorită malnutriției (la 1000 copii)	10,6	11,3	8,4	9,8	7,1	7,2
Incidența prin malnutriție la copii pînă la 5 ani de viață (la 1000 copii), inclusiv:	10,6	11,4	10,4	9,9	8,2	6,2
- incidența prin întârziere dezvoltare fizică datorită malnutriției pînă la 5	5,3	5,5	5,1	4,7	3,9	3,1

ani (la 1000 copii)						
Număr total de gravide luate sub supraveghere medicală (abs)	41590	39767	40904	40478	42936	43236
Ponderea gravidelor luate sub supraveghere cu termen de pînă la 12 săptămîni sarcină (%)	75,0	76,0	78,0	78,1	79,8	80,3
Numărul gravidelor consultate de medicul obstetrician-genicolog (abs)	39880	38877	38507	39271	39276	40636
Ponderea copiilor născuți în afara maternității (%)	0,6	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5
Ponderea copiilor alptați la sîn pînă la 3 luni (%)	92,9	95,0	94,8	92,8	93,7	93,1
Ponderea copiilor alptați la sîn pînă la 6 luni (%)	85,1	87,7	87,7	84,8	85,7	85,2
Ponderea copiilor alptați la sîn pînă la 1 an (%)	70,5	72,0	72,0	73,2	71,7	70,4
Ponderea copiilor alptați la sîn pînă la 2 ani (%)	1914 (abs)	3195 (abs)	2339 (abs)	16,7	23,2	21,6
Numărul nașterilor la femei 14-19 ani (abs)	2583	2405	2439	2342	2227	2146
Numărul cazurilor de sifilis la adolescenți 15-17 ani (abs)	93	119	108	98	102	80
Numărul cazurilor de gonoree la adolescenți 15-17 ani (abs)	74	46	60	53	51	44
Numărul cazurilor de trichomoniază la adolescenți 15-17 ani (abs)	513	366	314	237	167	162
Numărul cazurilor de tulburări mentale și de comportament la adolescenți 15-17 ani (abs), inclusiv:	6122	5707	5152	5041	3924	3630
- maladii psihice la adolescenți 15-17 ani (abs)	4065	4679	3738	3533
- dereglări narcologice la adolescenți 15-17 ani (abs)	172	130	110	96
Numărul absolut a adolescenților 15-17 ani, ce suferă de:						
- narcomanie	124	118	91	68	63	65
- alcoolism cronic	2	3	0	0	0	0
Din ei au beneficiat de tratament și consiliere în condiții:						
- de staționar	7	6	0	8	5	4
- ale centrului de reabilitare	0	6	10	7	6	3
- de ambulator	119	109	81	53	52	58
S-au aflat în supraveghere profilactică în legătură cu consumul de alcool	27	21	4	12	7	6

Gospodării cu acces la instalații sanitare de igienă și acces la apă potabilă

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
		Total țară					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	41.6%	53.4%	59.5%	60.5%	60.1%	61.0%
Grup sanitar/WC	In interiorul locuinței	34.3%	35.5%	37.3%	38.4%	38.5%	39.4%
		Mediul urban					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	82.5%	87.6%	90.4%	89.9%	89.4%	89.3%
Grup sanitar/WC	In interiorul locuinței	72.5%	73.3%	74.9%	76.0%	73.0%	74.9%
		Mediul rural					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	9.3%	26.5%	35.0%	36.8%	35.7%	38.0%
Grup sanitar/WC	In interiorul locuinței	4.1%	5.8%	7.3%	8.0%	9.7%	10.5%

Gospodării cu copii până la 18 ani cu acces la instalații sanitare de igienă și acces la apă potabilă

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
		Total țară					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	42.0%	55.0%	61.0%	64.4%	63.4%	65.6%
Grup sanitar/WC	In interiorul locuinței	35.3%	37.4%	38.0%	39.8%	42.0%	44.2%
		Mediul urban					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	85.4%	89.7%	92.0%	92.6%	93.5%	93.7%
Grup sanitar/WC	In interiorul locuinței	75.0%	76.3%	77.6%	79.1%	80.4%	82.9%
		Mediul rural					
Sursa de alimentare cu apă	Apeduct rețea publică	9.6%	29.1%	38.9%	43.6%	40.2%	43.0%

Grup sanitar/ WC	In interiorul locuinței	5.6%	8.2%	9.8%	11.0%	12.5%	13.2%
---------------------	----------------------------	------	------	------	-------	-------	-------

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabelul. nr 49

Cheltuieli la plata indemnizației de maternitate, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nr. beneficiarilor	20050	24542	26676	18210	18891	18009
Mărimea medie a prestației, lei	7227,54	6848,37	7353,93	13710,17	15282,16	15510,93
Suma plătită, mii lei	144912,3	168072,8	196173,5	249662,2	288695,28	279336,33

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 50

Dinamica cuantumului indemnizației unice la nașterea copilului, 2009-2014

Anul	Indemnizația unică la nașterea primului copil (lei)	Indemnizația unică la nașterea fiecărui copil următor (lei)
2009	1400	1700
2010	1700	2000
2011	2000	2300
2012	2300	2600
2013	2600	2900
2014	3100	3400

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Dinamica cuantumului indemnizației lunare pentru creșterea/întreținerea copilului, 2009-2014

Anul	Cuantumul indemnizației	
	pentru persoanele asigurate	pentru persoanele neasigurate
2009	25% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, <i>dar nu mai puțin de 250 lei</i>	150 lei

2010	30% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, <i>dar nu mai puțin de 300 lei</i>	250 lei
2011-2013	30% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, <i>dar nu mai puțin de 300 lei</i>	300 lei
2014	30% din baza de calcul stabilită conform articolului 7 al Legii nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, <i>dar nu mai puțin de 400 lei</i>	400 lei

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 51

Alocații sociale

Categoriile de beneficiari	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	nr. beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)
Alocații sociale												
- în cazul pierderii întreținătorului	3454	115-79	3732	115-54	3882	125-28	3961	134-08	3851	139-65	4009	167-83
- pentru un copil	2395	87-71	2604	87-77	2626	97-33	2676	104-59	2518	105-65	2589	119-36
- pentru 2 și mai mulți copii	902	175-72	961	175-75	1054	192-02	1063	206-29	1071	212-68	1160	267-77
- pentru un copil, în cazul pierderii ambilor părinți	117	175-64	120	175-81	149	150-21	153	160-67	156	167-67	146	204-60
- pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor părinți	19	351-62	22	351-62	3	314-70	2	203-16	29	322-43	21	433-38
- separarea părții de alocație	18	170,92	21	175-81	42	96-81	62	101-09	70	106-86	86	140-64
- separarea părții de alocație, în cazul pierderii ambilor părinți	3	351,62	4	307-66	8	121-95	5	134-09	7	142-69	7	307-93

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

*Tabelul nr. 52***Dinamica cuantumului mediu a pensiei de urmaş, 2009-2014**

Anul	Cuquantumul mediu (lei)
2009	431,50
2010	441,33
2011	461,40
2012	516,32
2013	542,65
2014	563,39

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

*Tabelul nr. 53***Numărul familiilor care beneficiază de indemnizație pentru copiii aflați sub tutelă/curatelă și copiii adoptați**

Anul	Nr. familiilor care beneficiază de indemnizație pentru copilul adoptat	Nr. familiilor care beneficiază de indemnizație pentru copilul aflat sub tutelă/curatelă	Total
2009	1220	3500	4720
2010	1427	3671	5098
2011	1457	3603	5060
2012	1463	3949	5412
2013	1437	3266	4703
2014	1482	2939	4421
			29414

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

*Tabelul nr. 54***Dinamica surselor bugetare pentru organizarea sezonului estival, anii 2010-2014**

Anii	Suma alocată din bugetul de stat (lei)	Nr. biletelor procurate
2009	16 824 594	17 254
2010	16 890 700	16 267
2011	17 904 100	15 820
2012	19 374 700	15 317
2013	20 326 200	15 391
2014	11581 800	12 699

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 55

Nivelul de trai (art. 27, paragrafele 1-3)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pragul absolut al sărăciei (lei)	945.9	1015.9	1093.1	1143.4	1196.0	1257,0
Rata sărăciei absolute (%)	26.3	21.9	17.5	16.6	12.7	11,4
Profundimea sărăciei absolute (%)	5.9	4.5	3.2	2.9	2.0	1,5
Severitatea sărăciei absolute (%)	2.0	1.4	1.0	0.8.	0.5	0,3
Pragul sărăciei extreme (lei)	511.5	549.4	591.2	618.4	646.8	679,8
Rata sărăciei extreme (%)	2.1	1.4	0.9	0.6	0.3	0,1
Profundimea sărăciei extreme (%)	0.4	0.3	0.1	0.1	0.0	0,0
Severitatea sărăciei extreme (%)	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0,0

Sursa BNS, în baza datelor CBGC

Tabelul nr. 56

Date cu privire la sărăcia copiilor și familiilor cu copii

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rata sărăciei absolute pentru copii (pînă la 18 ani) (%)						
Total	28,2	24,2	19,8	18,9	15,0	13,0
Urban	12,8	9,8	7,7	9,0	3,9	5,9
Rural	37,7	33,0	27,3	25,1	22,4	17,8

Rata sărăciei absolute, gospodării cu copii						
Total	27,6	24,3	18,7	18,2	14,3	12,7
Urban	12,7	10,3	6,8	8,1	4,1	5,5
Rural	37,5	33,5	26,5	24,8	21,3	17,9
Rata sărăciei absolute, gospodării cu copii						
1 copil	21,0	20,4	12,8	13,6	10,7	10,1
2 copii	27,7	22,9	18,8	18,0	12,1	11,6
3+ copii	47,5	38,2	38,0	34,0	32,5	24,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabel nr. 57

Date statistice privind ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului

Anii	Mărimea medie a ajutorului social, lei/lună	Numărul familiilor beneficiare de ajutor social	Numărul familiilor beneficiare de ajutor social, inclusiv familii cu copii	Numărul familiilor beneficiare de ajutor pentru perioada rece a anului	Mărimea medie a ajutorului pentru perioada rece a anului, lei/lună
2009	620	33232	90%	-	-
2010	742	60107	-	-	-
2011	680	83500	80%	113124	130
2012	730	78000	60%	120309	200
2013	633	57342	55%	116245	250
2014	651	58815	51%	140233	250

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 58

Ajutor material pentru familii cu copii

Anul	Ajutor material anual		Ajutor material pentru 1 iunie		Ajutor material pentru școlarizare	
	nr. familiilor	mărimea medie	nr. familiilor	mărimea medie	nr. familiilor	mărimea medie

2009	49175	336,49	22124	207,76	31757	328,82
2010	50900	356,14	26704	217,45	33244	337,14
2011	54842	409,79	26756	221,71	29668	380,27
2012	48500	462,64	19847	317,30	20478	571,54
2013	44857	525,96	16879	403,31	25873	466,23
2014	44687	611	16716	489,04	26005	529,27

Sursa: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Tabelul nr. 59

Sumele alocate și numărul beneficiarilor în anii 2009-2014 de prestații conform Hotărîrii Guvernului nr.870 din 28.07.2004 "Despre aprobarea Normelor provizorii de cheltuieli în bani pentru elevii (studenți) orfani și cei aflați sub tutelă/curatelă din școlile profesionale și de meserii, instituțiile de învățămînt mediu de specialitate și superior, școlile de tip internat și casele de copii.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	6	6	7
Cheltuieli total, mii lei	32492,2	34611,7	31608,4	30648,1	29228,0	27068,1
Numărul beneficiarilor, persoane	1166	1227	1252	1226	1420	1026

Sursa: Ministerul Finanțelor

VII. EDUCAȚIA, ACTIVITĂȚILE CULTURALE ȘI RECREATIVE (art. 28, 29, 31)

Tabelul nr. 60

Rata copiilor care frecventează instituțiile de învățămînt preșcolar

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Rata brută de cuprindere în învățămîntul preșcolar (3-6 ani), Total	75,5%	77,1%	79,6%	82,1%	83,8%	83,9
	urban	91,9%	94,5%	98,0%	100,5%	104,0%	103,9
	rural	66,1%	67,1%	69,0%	71,4%	72,0%	72,2
	băieți	76,1%	77,4%	80,3%	82,8%	84,3%	84,3
	fete	74,9%	76,9%	79,0%	81,3%	83,2%	83,4

Tabelul nr. 61

Ratele de admitere și frecvență a instituțiilor de învățământ primare și secundare

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Rata brută de cuprindere în învățământul primar, inclusiv:	93,5	93,6	93,8	93,8	93,1	92,4
	-urban	102,4	104	105	107,4	107,2	109,3
	-rural;	88,9	88	87,5	86,1	84,8	82,5
	-băieți;	93,7	94	93,9	93,7	93,3	92,9
	-fete.	93,3	93,2	93,7	93,8	92,9	91,9
2.	Rata brută de cuprindere în învățământul secundar general, inclusiv:	88,8	88,1	87,5	86,7	87	86,8
	-urban	95,8	95,6	96	96,2	97,7	98,7
	-rural;	85,3	84,3	83,2	81,8	81,4	80,4
	-băieți;	89,5	88,4	88	87,1	87,4	86,9
	-fete.	88,2	87,8	87	86,2	86,7	86,7

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 62

Ratele de admitere și frecvență a instituțiilor de învățământ profesional tehnic secundar și postsecundar

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Rata brută de cuprindere în învățământul profesional tehnic secundar.	20,3	20	20,1	20,6	21,6	23,2

2.	Rata brută de cuprindere în învățământul profesional tehnic postsecundar.	15,2	14,8	15,3	16,5	17,9	20,2
----	---	------	------	------	------	------	------

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 63

Instituții și elevi în învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar

	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Numărul instituțiilor de învățământ profesional tehnic secundar	75	75	70	67	67	61
Numărul de elevi	22161	21419	20320	19581	18248	17508
Numărul instituțiilor de învățământ profesional tehnic postsecundar	47	48	48	47	45	45
Numărul de elevi	32249	32164	31442	30725	29251	29810

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 64

Procentajul copiilor în sistemul de educație non-formală.

Nr. d/o		2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
1.	Procentajul copiilor în sistemul de educație non-formală.	x	x	24,6	26,1	27,2	35

Sursa: Ministerul Educației

Tabelul nr. 65

Rata repetenției și procentajul de abandon a instituțiilor de învățământ primar și secundar și a instituțiilor de învățământ vocațional.

Nr. d/o		2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
1.	Rata repetenției în instituțiile de învățământ gimnazial (%)	0,3	0,1	0,11	0,17	0,2	0,37
2.	Procentajul de abandon în instituțiile de învățământ primar și secundar general (%).	x	x	x	x	x	0,18

Sursa: Ministerul Educației

Ratele de alfabetizare a adulților și copiilor.

Nr. d/o		2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Ratele de alfabetizare 15-24 ani.	99,5	99,5	99,5	99,4	99,6	-

Sursa: Ministerul Educației

Rata elev/profesor.

Nr. d/o		2009- 2010	2010- 2011	2011- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015
1.	Rata elev/profesor.	11,2	11,3	11,1	11,3	11,3	11,4

Sursa: Ministerul Educației

Odihna și întremarea copiilor și adolescenților în sezonul estival

	Total copii	Tabere staționare de odihnă	Tabere cu sejur de zi
2009	no data	no data	no data
2010	no data	no data	no data
2011	380111	no data	no data
2012	110173	91638	18535
2013	66168	53100	13068
2014	61308	55846	5462

Sursa: Ministerul Educației

VIII. MĂSURILE SPECIALE DE PROTECȚIE

(art. 22, 30, 32-36, 37 (b)-(d), 38, 39 și 40)

Numărul copiilor solicitanți de azil, beneficiari de protecție umanitară, refugiați

		Anul 2009 – 2014		Total, inclusiv					
		Total general	Total	2009	2010	2011	2012	2013	2014

			F	B						
	Total general	256	112	144	34	42	25	26	53	76
N/o	Originea									
1.	AFG	27	8	19	4	4	4	1	8	6
2.	ARM	28	11	17	4	10	4	5	4	1
3.	CUB	2	2	-	-	-	-	-	1	1
4.	IRN	1	-	1	-	-	-	-	-	1
5.	IRQ	6	5	1	3	1	-	-	1	1
6.	KAZ	9	3	6	-	2	4	1	1	1
7.	KGZ	33	16	17	6	6	6	6	4	5
8.	RUS	38	8	30	13	10	5	4	3	3
9.	SYR	71	40	31	-	-	2	9	25	35
10.	TJK	3	3	-	-	-	-	-	2	1
11.	UZB	9	5	4	-	1	-	-	4	4
12.	UKR	21	7	14	-	4	-	-	-	17
13.	GAZ	2	2	-	1	1	-	-	-	-
14.	JOR	6	2	4	3	3	-	-	-	-

N/o	Originea	ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani		ani													
		F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B												
1.	AFG	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	3	-	-	-	-	2	2	1	2	1	4						
2.	ARM	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	3						
3.	CUB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-								
4.	IRN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-								
5.	IRQ	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3								
6.	KAZ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-						
7.	KGZ	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	1	-	5	1	2	1						
8.	RUS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-								
9.	SYR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	2	1	-	1	1	-	2	1	-	1	3	-	5	3	-	2			
10.	TJK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-						
11.	UZB	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	2	1	-	1	1	1				
12.	UKR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	3	2	1	2	2	4	3	4	1	4				
13.	GAZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
14.	JOR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
	TOTAL	-	1	1	3	5	1	1	2	-	4	5	4	-	-	2	2	-	1	1	-	-	1	-	-	4	3	7	1	2	5	3	4	7	3	1	4	9	10	17	14	13	15

Tabelul nr. 70

Cursuri de instruire cu judecători, procurori și specialiști în domeniul probațiunii

Anul	Persoane instruite	Inclusiv judecători
2009	116	64
2010	160	49
2011	50	-
2012	26	26
2013	390	237
2014	176	89

Sursă: Ministerul Justiției

Tabelul nr. 71

Numărul copiilor care au fost reținuți de către poliție din cauza unui presupus conflict cu legea, datele Ministerului Afacerilor Interne:

Perioada	Total minori aduși (inclusiv în calitate de martor)	băieți	fete
Anul 2009	8544	-	-
Anul 2010	6761	-	-
Anul 2011	6285	-	-
Anul 2012	6138	4675	1463
Anul 2013	2407	1815	592
Anul 2014	2237	1838	399

Sursă: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 72

Conform datelor, Procuraturii Generale, în perioada anilor 2009 – 2014 au fost înregistrate următorii indici statistici referitor la reținerea și arestarea persoanelor minore:

Anii	Reținuți	Arestați
------	----------	----------

2009	91	68
2010	44	34
2011	40	25
2012	59	43
2013	35	24
2014	18	13

Sursa: Procuratura Generală

Tabelul nr. 73

Numărul copiilor în privința cărora au fost pornite cauze penale.

Anii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul minorilor în privința cărora au fost pornite cauze penale.	1816	2252	2075	2110	2146	2264

Sursa: Procuratura Generală

Tabelul nr. 74

Numărul cauzelor penale deschise în privința copiilor

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
cauze penale	1584	1885	1707	1769	1776	1969
cauze expediate în judecată	859	807	800	819	790	979
cauze încetate	721	1078	905	946	984	988

Sursa: Procuratura Generală

Tabelul nr. 75

Numărul cauzelor penale și sentințele pronunțate

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total cauze penale	710	672	720	715	651	771
<i>dintre care:</i>						
Sentințe de încetare (persoane)	222	179	194	244	150	152

Sentințe de condamnare:	481	413	334	354	323	270
<i>privațiune de libertate</i>	107	74	59	78	53	47
<i>amendă</i>	39	29	13	33	29	23
<i>condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei</i>	228	216	186	184	189	143
<i>muncă neremunerată în folosul comunității</i>	93	86	66	48	37	44
<i>alte pedepse</i>	10	5	5	1	12	7
Achitare	4	3	5	10	3	6

Sursă: Ministerul Justiției

Tabelul nr. 76

Informația privind numărul copiilor aflați în instituțiile penitenciare și durata medie a detenției

Anii	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul copiilor (fete/băieți)	85/6	92/5	92/6	81/4	73/2	58/1
Durata medie de detenție	5 ani	3 ani	3 ani	3 ani	3 ani	3 ani

Sursa: Ministerul Justiției

Tabelul nr. 77

Indicatori vizavi de utilizarea muncii persoanelor mai tinere de 18 ani cuprinse cu vizitele de control la agenții economici din țară:

Indicatori	Anii de referință					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Unități la care au fost depistați	30	29	30	37	19	22

minori antrenați în muncă						
Numărul de minori antrenați în muncă	102	440	224	116	25	142
Numărul de minori față de care nu se respectă prevederile legislației muncii	55	414	218	59	20	18
Numărul de minori repuși în drepturi	55	414	218	59	20	13
Numărul de minori accidentați în câmpul muncii	1	2	3	1	1	1
Numărul de minori accidentați grav	1	2	3	1		
Numărul de minori accidentați mortal					1	1

Sursa: Inspectoratul de Stat al Muncii

Tabelul nr. 78

Caracteristica morbidității în rândurile adolescenților 16 - 17 ani aflați în supraveghere medicală, anii 2009 – 2014

Cazuri absolute	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Narcomanii	124	118	91	68	63	65
Alcoolism cronic	3	3	0	0	0	0
Supraveghere profilactică în legătură cu consum de alcool	27	21	4	12	7	6
Total	154	142	95	80	70	71

Sursa: Ministerul Sănătății

Tabelul nr. 79

Numărul cazurilor consumului de droguri în rândurile copiilor.

Perioada	2009	2010	2011	2012	2013	2014
infracțiuni	34	37	40	38	9	19
Total copii	36	27	40	36	12	37

Băieți/fete	35/1	24/3	36/4	35/1	11/1	30/7
-------------	------	------	------	------	------	------

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 80

Numărul infracțiunilor privind viața sexuală, comise în privința minorilor:

Perioada	Viol (art. 171 Cod penal)	Acțiuni violente cu caracter sexual (art.172 Cod penal)	Hărțuirea sexuală (art.173 Cod penal)	Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art.174 Cod penal)	Acțiuni perverse (art.175 Cod penal)	Total
2009	53	25	0	22	9	109
2010	88	33	0	42	28	191
2011	64	35	1	37	14	151
2012	108	51	1	74	31	265
2013	72	29	4	48	14	167
2014	74	32	7	76	26	215

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Tabelul nr. 81

Numărul copiilor implicați în exploatare sexuală, inclusiv prostituție, pornografie și trafic inclusiv, celor cărora li s-a oferit acces către programele de reabilitare.

Perioada	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pornită u.p.	21	21	24	20	20	24
C.p. trimise în judecată	11	10	14	5	8	7
Sentințe pronunțate	4	4	2	6	7	7

Sursa: Procuratura Generală

Tabelul nr. 82

Copii victime ale traficului și exploatării asistați cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație, în perioada anilor 2009-2014

Anii	Vârsta	Total copii	Genul		Mediu de apartenență		Tipul exploatării			
			feminin	masculin	urban	rural	sexuală	cerșit	exploatare prin muncă	formă nedeterminată
2009	No data	7	6	1	6	1	4	1	1	1
2010	No data	12	6	6	4	8	9	0	2	1
2011	13-17 ani	11	8	3	3	8	8	1	1	1
2012	9-17 ani	16	11	5	6	10	6	1	9	0
2013	11-17 ani	13	6	7	1	12	4	1	8	0
2014	2-17 ani	20	10	10	9	11	6	7	7	3
Total		79	47	32	29	50	37	11	28	6

Sursa: Organizația Internațională pentru Migrație